

دلته خدایان خوشاله دي

(ناول)

پوهنځی - ډاکټور عبدالغني رشيد

(۱۹۹۵) - (۲۰۰۱) کلونه

نوی ډيلي

۱۳۹۴ لمریز کال

دلته خدايان خوشاله دي

(ناول)

(۲۰۰۱.۱۹۹۵) کلونه

ليکوال:

ع.رشيد

نوی ډيلي

۱۳۹۴ ل کال

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: دلتە خدایان خوشاله دي (ناول)

ليکوال: ع. رشيد

خپروندى: د افغانستان ملي تحريك، فرهنگي څانگه

وېبپاڼه: www.melitahrik.com

ديزاين: ضياء ساپى

پښتۍ ديزاين: فياض حميد

چاپشېږ: ۱۰۰۰ ټوکه

لومړۍ چاپ: ۱۳۸۸ ل کال، خوشال فرهنگي ټولنه

چاپکال: ۱۳۹۴ ل کال / ۲۰۱۵ م

د تحريک د خپرونو لړ: (۱۱۴)

يادونه: د چاپ حقوق له ملي تحريک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسؤليت ليکوال پورې اړه لري.

ڊالی

خوڊي لورڊاڪٽري مرغلري ته ،

چي په ليدو يي

زما ستري او سرگردانه روح د آرامي

فربسته په خپله غبرگي نيسي....

رشيد

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) كال په پيل كې له خپلو گرانو هېوادوالو سره ژمنه كړې وه چې د دې كال په بهير كې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې كوي. ملي تحريك دا ژمنه د ياد كابل د كب پر (۲۸) مه نېټه پوره او د يوې پرتمينې غونډې په ترڅ كې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې كړل. ملي تحريك په ياده غونډه كې ژمنه وكړه چې د (۱۳۹۴ ل) كال په بهير كې به انشاء الله د خداى (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې كوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه كار نه دى، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينگ هوډ كړى چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملى كوي. دا اثر چې ستاسو په لاس كې دى د همدې (سل عنوانونو) ژمنه كړو اثارو له جملې څخه دى، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې گټه پورته كړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليكوالو، ژباړونكو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير كې يې يو بل سره مرسته او ملگرتيا كړې او دا فرهنگي بهير يې بريالى كړى، د زړه له كومې مننه كوي او كور وداني ورته وايي.

د هېواد د فرهنگ د ښېرازۍ په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنگي خانگه

About the writer,

"Professor Abdul Khaliq Rashid was born in 1956 in Ghazni (Afghanistan). He had his early education in the historical city of Ghazni and left for Kabul for higher education in 1975. He obtained his Master's degree from the University of Kabul in 1979.

He has attended international seminars in Uzbekistan, Tajikistan, Turkmenistan, Pakistan and India. Professor Rashid is a prominent figure in the world of Pashto and Dari Studies. Presently he is a Visiting Professor in the Center of Persian and Central Asian Studies in Jawaharlal Nehru University, New Delhi wherein he has developed the Pashto Programme of study up to Advanced Diploma level. He is keen to promote Indo–Afghan relation in academic and cultural spheres.

He is deeply interested in Sanskrit studies. He has authored several books and research articles pertaining to Pashto and dari studies. His works

ب About the writer

---

include; Criticism in Pashto and Dari, Resistance Literature in Pashto, History of Pashto Criticism, and he has translated Megkhdutam and Vikram Urwasiya of Kalidas in to Pashto and Dari. He has penned four collections of short stories in Pashto. Professor Rashid has been awarded a Ph.D. degree by the Department of Persian Jamia Millia Islamia; New Delhi on his outstanding work: 'Iqbal's Contribution to Afghan Studies.' He is indeed a devoted scholar, amicable colleague and a loving teacher."

(۱)

ډيره موده نه كیده چې هغې به ماته په ځير ځير كتل او كله هم ماهغې ته... موږ يوه اوبل ته سره كتل، هو ښه موكتل، ما ته كه څه هم ځان په زړه ساده د روه افغان ښكاريده، خوبيا مې هم ورته كتل او كتل... ترڅو چې له دغو كتلو كتلو خبره د كتلو كيسه شوه او ورځې ورځې په همدغو كتوكې سره لاړې اوراغلې...

داڅه هسې ساده غونډې كتل هم نه وو، دهغې په دغو ځير ځير كتوكې يوې اروا، يوې هيلې، يوې اندېښنې او په پاى كې يوې درنې ويرې زما په باب ترڅې پوښتنې په ښه كړې وې، خودا چې ما سادگى كوله اوزما بر خليك دبې توپيرې منگولو ته ورلويدلى و، هغه گردې پوښتنې همداسې په كتوكتوكې لكه په تال كې پيغلې يوې اوبلې خواته زنگيدې اواز زنگيدې اوزما زړه ته يې دميني خورې سندرې له تالوسره يوځاى كله په مانا او كله هم په بې مانا ويونوكې ويلې ...

نه پوهېږم چې څومه مياشت به وه، څومه ورځ به وه او څووم لیده کاته به وو، چې سل زړونه مې سره يو کړل او په وار خطا وړو مې په رپرديدلي موسکا کې پوښتنه ترې وکړه:

– ستاښکلی نوم...؟

راته موسکۍ شوه، راته ويې خندل:

– ته، اوستاښکلی نوم...؟

زه يې نور هم وار خطا کړم، دغږ تارونه مې سره له دې چې سره وريږديدل يوڅه سره وهم ترنگيدل:

– زما... زما نوم... ښکلی نه دی...

دانوره هم راته موسکۍ شوه:

– چې نوم دښکلی نه دی، نوبيا دښکلی نوم پوښتنه څنگه کوي؟

په خواره ژبه مې ترخوله ورته راووتل:

– خير کله کله له ناچارۍ داسې هم کيږي...

هغې چې زما دا خبره واوریده، بيا يې دکتو لاره بيله شوه اوشونډې يې لکه محاصره شوې کلا همداسې تړلې وې... استاد هلته له لرې رانېکاره شو، مخ اوکاته يې له شرمه سره شول، اوزموږ هغه دښکلي اوبدرنگ نوم کيسه په هغه ورځ همداسې ناسپړلې اوناويلې پاتې شوه.

نژدې يوه مياشت تيره شوې وه چې په يوه توده ورځ موبيا له يوه اوبله هماغه شان پوښتنې پيل کړې، دا هغه شپې ورځې وې چې په هغو کې هندکيونجونو د دپياوولي دشپور ځوروزې نيولې وې. نن ددغو ورځو دريمه روژه وه چې ماته رامخامخ شوه اوچې کله يې زه وليدم له لرې راته موسکۍ موسکۍ کيده... اوچې کله رانژدې شوه واردواره يې رانه وپوښتل:

– ستا ښکلی نوم...؟

ما بياهم زړه ونه شوکړای، يوازې له يوې لنډې موسکا سره مې هماغه
خواب ورکړ:

– زما نوم... زما نوم ښکلی نه دی...

راته ويې خندل او يوځل بيا يې د تور و جادوگرو سترگو په نازي کتوکې
تر هغوی يې چې څه ويل ور څمار څمار کړم... خو شونډې يې سره وغوړيدې:

– ته خو يې ووايه...

خوشپې مې يې په کتوکتو کې ځان هلته او دلته ډوب ډوب کړ خو نه
شوه، کاته يې دومره راباندې درنه شول چې لکه د عصر ظالم امريکايي واکمن
غوندې يې امر کاوه چې بايد ويې وایم، ځکه مې له خولې ورته راووتل:

– ده و... دولت خان...

– څه شی؟

ما زړورته تکرار کړ:

– دولت ... دولت خان...

تر څه تر څه يې راته وکتل، شونډې يې په غاښوکې راته وچې لمبې کړې
دا چې د زړه وې او که نه زه پرې پوه نه شوم خو په زوره يې ترخوله راووته:

– پټان، پټان خو به نه وي؟

– هو، پټان يم، پټان...

کاته یې لاهم له ترڅې تومنې سره جوړه وو، بلې خبرې ته یې ځان جوړاوه چې ما وار ترې دمخه کړ اوورته ومې ویل:

— ما خودرته ووې چې زما نوم ښکلی نه دی...

خودې ته ، زه پوه شوم بیا له ډیره قهره خندا ورغله، راته موسکې شوه، فکر کوم چې زما ساده گۍ ته به یې داخل په دومره زیات قهر کې خدا راغلي وه، چې دوه ځلې یې په پرله پسې توگه له خولې راووتل:

— پټان، کابلې. پټان...

خپل کاته یې بیا له ما مرور کړل، ددې له پاره چې ددې اندیښنه پریوه خوا کړم بیا مې زرخپله خبره تردې رومبې کړه:

— اوس خو ته هم راته ووايه چې ستا ښکلی نوم...؟

څو شیبې یې نور هم راته وکتل، بل ډول شوې وه، داسې چې تابه وې که یې زور راباندې رسیدای، ښایي یوسپک یا دروند سوک خويې په خوله را کړی وای... په وروستې ځل یې په ځیر ځیر راته وکتل، رانه روانه شوه، یوازې لکه چې مهربانی یې کړې وي، سړيې راپورته کړ او خوله یې راباندې را خلاصه کړه:

— زه تاته خپل نوم نه وایم... زه ستا له نامه ډار پرم... هوستا له نامه...

داسې لکه چې په پیل کې د ټاگور په کابلې والا کیسه کې وړوکې مینو له پټان او کابلې څخه ډار پري...

ځای پرځای ودریدم، دهغې خبرې زما په زړه باندې درنه غدۍ راگډه کړه، خوله مې پټه ونيوه، په ځیر ځیر یې راته وکتل رانه روانه شوه، زه یې دخدای راستۍ پرمیدان همداسې پریښودم، په فکر کې یې خپله تیره رایاده کړه، هو، تیره، تیرې کیسې، فکر ته مې راغله چې موږ خولکه مغلو، ترکانو، ایرانیانو اونورو قومونو غوندې پردغو خلکو داسې تیاره هم نه وه راوستې...

اوکه دانه وي نوبیا یې ولې زما له نامه سره لکه بریښنا چې نیولې وي دومره سخته ولړزیده... زه په همدغه سوچ کې وم، چې هغه بیرته په خپلومالو قدمو راغبرگه شوه، لکه چې پښمانه شوې وه، لږ غوندې راته موسکې هم وه چې ترخوله یې راووتل:

— زما نوم لکشمي دی، لکشمي...

ما له ډیرې اندېښنې ورته وخنډل:

— اوه، څومره ښکلې نوم... لکشمي هغه چې سپرې ته شته اوعزت وربښی...

— هو، هم هغه، خوزه ډیره غریبه یم. ځکه چې زه چاته لکه (هغه) څه نه شم وربښلی...

داخل له همدغې خبرې سره لاړه اوبیارا غبرگه نه شوه... په وروستي تگ کې یې یوازې داترخوله راووتل، چې زما مورنۍ اناژوندۍ ده، له هغې سره ستاسې په باب ډیرې کیسې شته، هغه تاسې ډیر ښه پیژني، له هغې سره ستاسې خورا زیاتې کیسې تراوسه هم ژوندۍ دي، خورا زیاتې... خورا ترڅې... اوخورا..

(۲)

د پياوړی ياديوالي د هندوستان د خلکو له ډيرو لویو جشنونو څخه دی. ددوی لپاره دا خورا لویه خوشالي ده، ډیره لویه او د ټولو خلکو... ځکه هندوان وايي چې ددوی څښتن رام په دغه ورځ وکولای شول چې له څوارلسو کالو وروسته خپله ښکلې میرمن سیتا هغه چې راوړن په مکر او درغلی سره تښتولې وه، دهغه له منگولو بېرته راخلاصه او هغه (راوړن) یې له منځه یووړ... کله چې رام ایودیا ته رارسید، خلک یې مخې او هرکلي ته وروځی او دهغه دراتگ هرکلی د څراغونو او لمبو په لگولو سره کوي. ددغه لوی ویاړ او بری دغه لوی جشن ته هندوستانیان د څراغونو جشن هم وايي او په پرتم سره یې نمانځي، دکال ددغې نمانځنې په ترڅ کې ټول خلک تیرې ترڅې او غمونه هیروي اوله دغې خوښۍ څخه مخ په وړاندې د خنداوو او خوشالیو په لور هرچا او هرڅه ته گوري...

د څراغونو د جشن رخصتۍ پای ته رسیدلې وې، زموږ درسونه پیل شوي وو، لکه چې په هغه ورځ زموږ د درسونو د پیل لومړې ورځ وه، موږ له پرله پسې رخصتیو وروسته نن ښوونځي ته راغلي وو، زموږ د ښوونځي پر شاوخوا د پراخ ځنګل د شني لمنې پیڅکه راغزیدلې ده. دلته ونې کله هم د مرغانو له سندرو خالي اوبې غمه نه وي... هغوی دلته درناوو په هره شیبه کې خپلې

سندرې وايي، داسې چې تل سړي ته دخوړو هيلو په لورسندرېز هوډ او يارانـه په مينه مينه وريادوي...

زه له ښوونځي څخه راووتم، هلته مې دام تروني لاندې گام ونيو، چې دنجونو له ډلې څخه دلکشمې سترگې راباندې ولگيدې، نجوني يې پر خپل ځای پرېښودې اومخامخ يې له سمې لارې پر يوه خوا په گنوشنليوکې لکه کورنۍ غرڅه زما پر لور ځان راواچاوه. لا ماته رارسيدلې نه وه چې له ليرې راته په خنداوه، اونن زما لومړۍ ورځ وه چې ددې ترخو او تودو کتو زما پرمات زړه باندې زلزه نه راگېدوله. دام تروني لاندې د کيناستو لپاره ځای نه و، ځکه يې له رارسيدو سره سمه هيله وکړه چې بايد هلته دهغې مخامخ گلولې ترسيوري لاندې کينو. ورسره ومې منله ځکه مې ورته وويل:

— درځه... کيدای شي هغه گلوله به موږ غواړي...

راته موسکانه شوه او په حيرانۍ سره راته وکتل اوراته ويي ويل:

— ته هم په دغو ټکوپوهيږي؟

— لږ لږ او کله کله... هغه له هم له ناچارۍ...

— ولې له ناچارۍ؟

— يوازې دې دښکلا په خاطر...

دهغې گلولې څنگ ته ورغلو، هلته کيناستو، لامې سم ورته کتلي نه وو چې له مايې پوښتنه وکړه:

— تا زموږ دديپاولۍ د خراغونود جشن ننداره وکړه؟

— هو، ولې نه، زما له پاره په زړه پوره و خو...

— خو، مانا؟

ماته خنداراغله، زړه مې ونه شو کړای خوداچې دې ته زما خو پوښتنه پيدا کړې وه، مانه شوای کولای چې خپله خبره په خپل زړه کې تم کړای شم. ما خپله خبره کوله خو دې بياهم خپل وار راباندې مخکې کړ:

— کومه خبره چې دې وروسته له زړه راوځي هغه له سره په زړه کې مه ساته...

— ولې که يې وساتم نوڅه...؟

— څه خو نه کيږي، خو کله کله په زړه پيټی کيږي او کله کله يې سوځوي هم...

— يوازې په زړه؟

— هوپه زړه، رښتيا ماته مې انا وويل چې تاسې ډير لوی زړونه لرئ، ان وايي چې کله کله خو داسې کلک وي لکه دتاسې کلک کلک غرونه...

ماغوښتل څه خبره ورته وکړم، زه يې په خپله خبره کې سره تلولی کړم. په خبره کې يې خبره راواچوله خوواړيې راکړ چې خپله خبره بايد ورته وکړم، په ځير ځيرمې ورته وکتل او ورته ومې ويل:

— رامداس جي، زموږ دليلې ملازم پرون له چا سره خبره کوله چې دا رام ويده و چې له دومره اوږدې مودې (څوارلسو کالو) وروسته يې سیتا دراون

له منگولو راويوسته... هغه به څومره ځوريدلې وي اوپر هغې به څومره غمونه تير شوي وي او...

زما خبره لا پاي ته نه وه رسيدلې چې دې په کړيس کړيس هغې ته دومره په زوره زوره وخنډل چې هلته وړاندې يې نجونواو هلکانو هم د خندا شور واوريد ځکه يې تر ډيرو پورې زموږ پر خوا راکتل، دې له يوې خوا خنډل اوله بلې خوا يې د گلولې له سرو گلو ډکه څانگه په خپل کيڼ لاس کې نيولې وه، چې وروسته يې راوشکوله خپل مخ ته يې ونيوه او خپله خندا يې پرې پر يوه خوا او بله خوا غولوله، بيا يې شونډې سره وښورولې او درامداس جي دخبرې په لړ کې يې وويل:

— هو، ډيره موده وروسته وه، که ته دهغه پر ځای وای څه دې کول؟

ما ځان آرام ونيو، خوداهم راته موسکې وه، دې بياهم لکه چې زما سادگي ته خنډل، ځکه يې له خدا خوله نه ورتولیده. لاهم راته موسکې وه، چې ما ځواب ورکړ:

— که زه دهغه پر ځای وای، ښايي چې سیتا مې هلته ډيره نه وای پرېښي، اونه به دومره موده ورباندې تيره شوې وای...

— نوڅه دې کول؟

— زما پښتو خو امرکوي چې يامې زرتړ زړه راوړن واژه او يامې ځان...

بيا په خپله اوچته خندا کې راته غرمه غرمه شوه، په خپلو تشويي لاس نيولي وو اوراته شنه وه:

— رښتياڼې پټان همداسې وى، ته رښتياڼى پټان يې... دولت خان...

كله چې هغې زما نوم ترخوله راويوست، هغې ته يوه بله خبره وياده شوه، پر هغې له خدا راولويده او په جدې خبر وشوه:

— ته پوهيږې چې په هندكې يو ډير لوى پښتون ننگيالي دولت خان هم تير شوى؟ دهندوستان په تاريخ كې دهغه نوم لكه دسلطان بهلول لودي، سلطان سكندر لودي، شير شاه اوسليم شاه اواحمدشاه غوندي اوچت نوم دى...

ما ځان ورته ناگاره واچاوه، او ځواب مې وركړ:

— نه پوهيږم، زه په دې باره كې معلومات نه لرم، كه تاسې يې لرى راته ويې وياست...

— زه هم په دې باره كې ډيره نه پوهيږم، خو زما انې دهغه په باب تل موږ ته كيسې كوي او هغه تل وايي چې زه دهغه له نامه سره مينه لرم...

— هغه څه وايي؟

— هغه وايي چې: دولت خان په هندكې دداسې بريمن پټان نوم دى چې تل يې دتيري او تجاوز په وړاندې توره كښلې وه، ډير مهربانه او په انسان مين پټان و. دځوانو پر حق يې تيرى نه كاوه، كوندې او يتيمان يې له تيريو څخه ساتل، پر يوه خداى يې دزړه له كومى ايمان درلود، او ټول انسانان يې دهغه بندگان بلل، هغه نه دمذهب، نه دژبې اونه هم دتوراوسپين په نامه دخداى بندگان ځورول، اونه يې نوروته اجازه وركوله چې هغوى يې وځوروي. دهغه لوى په دې كې وه چې هر ځاى به خلك له تيرى او ظلم څخه په تنگ شول نوبيا به يې دده اولكې ته ځان رساوه او هلته به په امن اوسوكالى كې اوسيدل...

لکشمی دخپلې انا دغه درنې خبرې ماته په رښتيا هم په هم هغه دروندوالی سره وکړې، په کوم چې هغې دې ته ویلی وې، کله یې چې دهغې خبرې پای ته ورسولې نوبیا یې خپله خبره وکړه چې:

— زما هم لکه زما دانې په شان دولت خان اودهغه نوم خوښیږي...

زما تېرگي ته اوس لاستی پیداشو ځکه مې زر پوښتنه ترې وکړه:

— چې داسې وه نوبیا دولې په لومړۍ کتنه کې زما له نامه سره...

— ځکه چې موږ کله کله اوس په خپلو کتابوکې ډیر نور څه هم لولو... لکه زورزیاتې، لوتماړي، اونور...

خوهغې ته به یې انا تل ددولت خان په باره کې کیسې کولې اوهغه به یې په درانه نوم یادوه، دې به داهم ویل چې:

— زما انې کله کله داهم وایي چې زموږ په اوسنیو کتابوکې کله کله بل څه سړی اوري داسې چې هغه پر موږ ښې نه لگیږي، ځکه نودغه کتابونه دزړونو خبرې نه وایي، زه مې دخپلې انې په خبرو کې په یوه ټکي ښه پوهیږم اوهغه دا چې هغه تل موږ ته دخپل زړه خبره کوي، وگوره کلونه کلونه مخکې پردغه خاوره باندې یودولت خان تیره شوی، خو یوزره، سل زړونه او زړونه تراوسه دهغه نوم په مینتوب سره یادوی اومینه ورسره لري...

نژدې لوړماز دیگرو چې زموږ دکیسو خبرې هم کرار کرار خپل پای ته ورنژدې کیدې، دهغې دزړه په ډیرو خبرو کې یوه داهم وه چې په هغه ورځ یې له خولې راووته:

– نه پوهيږم هرځل چې تاته گورم، له يوې خوا مې په زړه کې کله دکر کې يوه درنه څپه راوپرکيږي، خوله يوه ډير لنډ مهاله وروسته مې بيا په زړه باندې دمهربانې څپه لکه وږي پړانگ خوله رالگولي... کله کله خومې ديوه بې رحمۍ او بې عاطفې انسان په توگه سترگوته راځي، خوله دې سره سره هم زه فکر کوم چې زه ستاله دغو کړو وړو سره داسې آشنایم چې فکر کوم دازه خپله يم، زه تاپيژنم، ته مې ليدلې يې، اوداسې راته ښکاري چې ته زما يې اويامي هم دروح او هيلو يوليوني ځورونکي... کله کله بيا ديوه بل احساس په ترڅ کې ستا يوه بله څيره وينم، داسې چې څه درسره لرم، يوه څه داسې، چې په هغه باندې زه اوتنه له يوه اوبل سره شريک يو... فکر کوم چې زما اوستا ترمنځ يوسيند، يوسمندر داسې هم شته چې زما او ياستا له ساړه زړه څخه راوځي اوله يوه درده وروسته يا زما او ياستا دزړه له تودو سره ځان يوکوي اوبيا ياستا اويما زما پرخوا په ورو ورو اوپه مينه مينه بهيږي...

هو، داسې ښکاري لکه چې پر زړه مې اغزې يې، داسې چې نه دې ايستی شم اونه دچا ته وربښوولی...

مانښام و، ښکاري ښکاري ستوري، دآسمان پر سينه په يوه اوبله خوا کې راوختل، چې ما يې نرې پورې له غاړې پرسراخور کړ، ورته ومې خندل اودزړه له کومې مې خپله وروستی تسلی ورکړه:

ته پوهيږې چې زما نې اودهغې پاڼو داکر کې، ډارونې، اوځورونې له ډيرو پخوا څخه ترموږ پورې راوړې چې تر ډيرو پورې به لاوي، ژوند دانسان بارانه ده، داسې چې هغه له ځان سره هرڅه لري، اوله رنگارنگې سره يې خپله کيسه تر يادونو او نسلونو پورې رسوي، انسان هم دوستي زيږولی شي او هم

دښمني، همداده چې دوستي يې هر څوک اوهره وخت ستايي خو دښمني يې بيا هغه شان بازارنه لري او دهغې بازار تل سوړوي... ژوند د کيسولرې او غاړکې ده... دخوړو او ترخو، همداده چې پښتانه ددغې اوږدې يارانې په ترڅ کې خپلو دوستانو ته يوازې يوه پايله اعلاموي او هغه دا چې: « په يارانه کې بنگرې ماتيری ». هوبنگرې...!

سره موسکې شوه، قلم يې له خپل بکس څخه راويوست او زر زريې په خپله کتابچه کې زما دغه پښتو وینه په ديوناگري (د ډيوه پلوه) ليک کې وليکله:

په يارانه کې بنگرې ماتيرې...

(۳)

لکشمی له رنگه غنم رنگه نجلې وه، توروپښه، تورې سترگې اوترټولو مهمه خبره لوړ قد يې په ټول کالج کې بې ساری و. ما چې په لومړي ځل دا وليده، فکرمې کاوه چې دابه دهندوستان دسبزانو په کلي کې نه وي رالويه شوې، دابه دکوم بل ملک وي، زما دوطن به وې ... اودلته به درس وايي اوماغوندي به په دې پراخه دنيا کې دخپل کلي کورمخکه ورته سره تبي وي اويابه نه وي... په دغه ملک کې به ژوند کوي... زما اوددې لومړنۍ پيژندگلوي هم په همدې پلمه وشوه، يوه ورځ يې دکالج ددهليز په هغه سر کې يوه ښکلې سندره پيل کړې وه، رښتياهم چې هغې سندري يې په هغه پراخ اواوږده دهليز کې ښه انگازه کول، کله چې زه ورنيردې شوم لکه ديوه ښه لاروي اوريدونکي په شان مې يوازې دومره په ناڅاپي توگه ترخوله ورته راووتل:

— وا څه ښکلې سندره اوڅومره ښکلې...

داهم راته موسکۍ شوه اوزما په ليدويي خپله خوږه سندره هم په تپه ودروله، له هغې ورځې وروسته به يې راته کتل اوله لرې لرې به راته موسکۍ وه.څوچې زموږ پيژندگلوي زموږ په کيسواوزموږ په ناستوپاستو اونا زکو يادونوباندې ورو ورو وراوښته اوموږ نه پرې پوهيدو...

دوې درې ورځې زموږ په تيره کتنه نه وې تيرې چې بيايې يوه ورځ له کالج څخه راويستم، که ما هرڅومره ورته وويل چې زما درس لا نه دی خلاص

شوی... زه بايد ټولگي ته ولاړشم... خودې ترلاس ونيولم او همداسې راته گډه وه چې ————— يې :
ژوند يوه يارانه دی، فکر مه پرې کوه، په يارانه کې خامخا بنگړۍ ماتيرې...
خوشبېې گرځو يوه يوه پياله دشدو چای څښو بيا د ستا هم الله مل شي او زما هم...
هم...

يوې اوبلې خواته وگرزیدو، دبنگړو دما تیدو او يارانې خبره يې لاهم له خولې نه لويده اودچا خبره خوله يې پرې خوږه وه. له چايخونې څخه مو تاوده چايونه راواخيستل اوترونولاندې ورته کيناستو...

له هغې ورځې چې اوس ما اودا له يوه اوبل سره په خبروشوي وو، دې تل هڅه کوله دهغو شيانو په اړه پوښتنې وکړي چې هغه زما اوياهم ددې ځاني شيان وو او پرما يا دې يې اړه درلوده. هغه څه چې ما فکرکاوه په هغه برخه کې موږ له يوه اوبله گرد سره بيل اولرې وو... نن يې هم يوه همداسې نوې پوښتنه رابرسيره کړه:

— ته مسلمان يې؟

ماورته وخندل:

— ته نوله مانه داپوښتنه ولې کوې؟

— يوازې په دې خاطر چې پوره ډاډه شم...

— پوره ډاډه اوسه، چې دولت خان، دبلې عقيدې دپلوي نوم نه وي...

سريې راته وښور او راته ځيرشوه:

– وایي چې تاسې دنورو مذهبوله پيروانوڅخه کرکه کوئ، وژنې يې او...

– څوک وایي؟

– زموږ تاریخ، دنورو باورنوپلویان، ستاسې دباور خلاف...

– که له تاڅخه پوښتنه وکړم چې ستا زما مذهب خوښیږي؟

خوښیږي سره په فکر کې شوه، بیایې له خولې راووتل:

– هرڅوک چې پیدادي خو خپل کار لره کنه...

– ولې؟

تورې په بنودرنې سترگې يې یوې اوبلې خواته سره وښورولې، زه پوه شوم چې هغه نورڅه ماته نه وایي، خوزما له خولې کیدای شی له درده به وه، راڅخه ووتل:

– زموږ په باره کې داتول څه هسې جوړې خبرې دي... موږ دمينې په خاطر، دربښتینې مینې په خاطر، دیوې مینې په خاطر ژوندي یو، اوهرڅه موپرهغې پورې تړلي دي...

دې راته وخنډل:

– هغه به کومه یوه مینه وي؟

– یوه مینه، یوه واکمني او یوازې یو...

له دغې خبرې وروسته يې په ځیرځیراته وکتل، زما لاس يې په خپل لاس کې ونیو، زما دلأس گوتوته يې وکتل، یوه یوه يې ترخپلو خوږو سترگو

تيره کړه، هغو ته يې هم لکه چې ماته به يې په ځير ځير کتل په ځير ځير وکتل، داسې چې تابه ويل اوس زما پر ځای له هغو سره خبرې کوي، بڼايسته شيبه يې داکارو کړ، بيا يې سترگې ما ته راپورته کړې اووې ويل:

— يوه مينه، د يوه واکمني او يوازي يو...

زما خبره لکه چې ښه پرې ولگيده که څنگه، دهندوانودباورنواو خدايانو په اړه يې وړې وړې خونړمې خبرې راپيل کړې، اوس مې مخې ته لکه دهندې گروهې ښوونکې داسې ودريده، اوما يې دغه لاندې کوچنۍ لکچرته دزړه له کومې غوړ ونيو:

زموږ دخلکو باور داسې دی چې زموږ هیواد دیوه خدای اویوې هستې هیواد نه دی، خو دیوې (مینې) هیواد دی، ځکه زموږ خلک، زموږ شاعران تل داوایی چې زموږ هیواد دنيکمرغې او خوشالۍ هیواد دی، زموږ دغه پراخه ځمکه دتلپاتې خوښیومورده، دلته چې دخدایانو شمیر زیات دی دهغولامل دادی چې زموږ هند دخدایانو دمیني اوخوښۍ استوگنځی دی ځکه نودلته خدایان خوشاله دي اوله دغې ښکلې ځمکې سره دزړه له کومۍ مينه لري...

هغې په رښتیا هم په دغه اړه دومره خبرې په خپل ذهن کې درلودې چې که چا ټولې اوریدلای دهغو له پاره دښوښپو اړتیاوه... خوپه دغه شيبه کې ماځان دهغې په خبرو کې ورواچاوه...

— گوره اصله پوښتنه دې له یاده ووته...

— کومه پوښتنه؟

— تاوویل چې گواکي موږ له نوروڅخه کرکه کوو...

— هو، ډيره مننه... ښه شوه چې راياده دې کړه، که نه له ماخپله خبره کله کله په هوا کيږي... زه کيدای شي په دې نظرنه وم، خودنوروعقيدو پلويان په مسلمانانو پسې دادول خبرې کوي...

ورته موسکي شوم، پوه شوم لکه چې هغې فکروکړ چې گواکي سمه خبره يې نه ده کړې خومازر خبره ورغبرگه کړه:

— اخ چې دځينوخلکو خبرو ته خومو غوږ نه نيولای...

— څنگه؟

— په دې چې له مذهبوڅخه يوشمير داور کميسونه جوړ کړي،

لومړی خودې ته زما خبره يوڅه بوږنونکې غوندې ښکاره شوه، خوچې ورته ومې ويل چې موږ داشان خبرې نه منو، دا دروغ دي، په دې موږ تل په دغه اړه داخبره کوو چې:

په سره سالوکې گناه نشته گناه جلکۍ کې ده چې ږنگه بنگه ځينه....

کله چې مادالندۍ ورته وويله، مخکې تردې چې پرهغه فکروکړي بيا هم په قلم پسې تلولی شوه، قلم له ماسره په لاس کې تيارو، ورمې کړ، هغه لنډۍ يې زروليکله، څوڅوواړې يې له ځان سره ولوسته اوپه خپله هندکۍ ژبه کې يې وژباړله:

په سره... سالوکې... د زړه له کومې يې دغه لنډۍ او دهغې انځور په زړه ولگيد، خورا ورته خوشاله شوه داسې چې هغه زمور بحث يې هم په کې ډوب کړ... ځکه يې راته وويل:

– ته خپه کيږه مه، اونه زه غواړم چې تا په دغو خبرو باندې خواشینی کړم. یوازنی خبره داده چې دغه ټکي که انسانان له یوه اوبله پټ نه کړي، یوه اوبل ته یې ووايو، دوی یوبل ته ورنیږدې کیږي، هغه واټنونه چې انسانانو په خپله په خپلوکې رامنځ ته کړي، کولای شي هغه په جوړجاړي اوناسته پاسته سره له منځه هم یوسي... خبرې تل د فکرونو صیقل کوونکې دي، همدا خبرې دي چې فکرونو ته رڼايي ورکوي او په خپلې دغې رڼايي سره یې ترتیارو ورهغې خواته پورې باسي...

زموږ دعاشقانه محفل خبرې اوس دیوې درنې فلسفې لمنې ته ورغزیدلې وې، زه پوهیدم چې هغې ته یې لکه دترياکي ناروغ په شان خوند ورکاوه ځکه یې ددغو خبرو په تودوخه کې د زړه خبره له یاده وتله، اوما دا تسل ورکړ:

– نه نه، نه خپه کیږم، زما ذهن هم صیقل ته اړتیا لري، زما ذهن هم تیارو داسې راښکیل کړی چې زه هم ورته حیران یم... خو پام ته هم په اوږو کې وینښته مه ګډوه او خپله روښانه خبره، دناڅرګندو خبرو په وړاندې په زوم پسې مه لیږه...

لکه چې زما خبره یې یوڅه په غوږو درنه ولګیده ځکه یې په حیرانتیا سره راته وکتل اووې ویل:

– په خبرو کې دخبرې مانا؟

– مانا دا چې دوه کوه یوه اوره...

دهغې خپلې نیمګړتیا ته پام شو ځکه یې زړ لاس زما پراوړه
کینښوداوسره موسکۍ شوه:

— ډیره بښنه غواړم. بس داده خوله مې وټرله، زه تاته غوړیم... که مې
نوره خبره ترخوله راووته ته کولای شې زما خوله راوګنډې...

مخکې تردې چې ماته دخبرو وار راکړي، له خپل بکس څخه یې
دمتایي دوې ټوټې راویستې، یوه یې ماته ونيوه او بله یې خپل خاتنه په خپل
لاس کې، ماپوښتنه تزې وکړه چې داڅه شی دي؟ دې راته وویل چې متایي، ما
دمتایي نوم اوریدلی و، خو په مانایې نه پوهیدم چې خوږې ته وایي، زموږ په
غزني کې به چې کله هندوانو متایي خوږه موږ ته یې خوند نه راکاوه، په دې
چې موږ به فکر کاوه چې دابه څه شی وي، پاک به وي که ناپاک؟ خو اوس چې
لکشمي مخکې راته کینښوده، که څه هم ماته دغزني هندوان یاران رایادشوي
وو خو چاره نه وه، له هغې مې واخیسته او خدای مې ورته یادکړاولکه چې دې
لږ لږ خوږه ماهم ددې په شان دهغی په خوراک باندې نری نری پیل وکړ، هغه
مې تردې دمخه وخوړه، که څه هم خوندوره وه، له ځان سره مې داسې چې
ددې له پاره دپوښتنې ځای پیدانه شي په کرار وویل:

— باید که زهرهم وي ویې خورم ځکه چې یارد یار له پاره خوري...

راموسکۍ شوه، زما خبره لا پای ته نه وه رسیدلې چې دې هم پوښتنه
راڅخه وکړه:

— تاکله پخوا هم هندي متایي خوړلې وه؟

— هو، ولې نه،

– چيرې او کله؟

– تيره اوونې دحضرت بختيار کاکې په مزار کې يوې زړې ښځې راته ونيوه اوومې خوړه...

– بختيار کاکې څوک دی؟

– هغه دهند په لتو باندې داسلام يونوميالې صوفی تير شوې...

– دهغه مزار چيرې دی.

– دقطب منار لويديځ ته په مهرولي کې...

– هو، ما هغه ليدلی خو په دغه نامه يې خلک نه يادوي...

– کوم بل نوم لري؟

– هو، دهغه مزار په مهرولي کې په صوفی سنت باندې نامتودی...

هغې په دغه اړه هم ښه معلومات راکړل، داچې ولې يې صوفی سنت بولي، دهغه يادونه يې هم راته وکړه، هغې ددغه لوی صوفی مزار ځکه معلوم و چې داهلته تل له خپلې انې سره دهغه مزار ته تلل او دلته يې دهغه په وړاندې دالله دربار ته دمراد لاسونه ډير پورته کړي وو، خوله دې سره يوه خبره تراوسه هم ورسره پوښتنه وه او هغه داچې ددغه صوفی مزار ته پر مسلمانانو برسيره هندوان، سکان اود نورو عقيدو پيروان هم راځي، ولې؟

ما ورته وخنډل او ورته ومې ويل:

– ولې ته خپه کيږې چې که دنورو عقيدو پلويان هغه ته ارادت ولري؟

— نه نه، مقصد مې دا نه دی، یوازې دومره خبره ده چې مسلمانان داسې نه دي، هغوی دنورو مقدسو ځایونو ته دومره نه ځی، وگوره څومره خلک دصوفی سنت مزار ته ځي اوراځي... ته کله دهندوانو کوم مندر ته تلې یې؟

— ته غواړې چې په دغه پلمه مې اوس مندر ته هم بوځي؟

— نه نه، زه نه غواړم، زه یوازې غواړم پوه شم چې ته ځې اوکه نه؟

— زما له پاره هلته اودلته تگ زما دزړه خبره ده، زه که خپل جومات هم ځم، له خپل زړه سره ځم اوکه ستاسې مندر ته مې هم څوک بوځی له خپل زړه سره به ځم... له خپلې مینې سره به ځم، له خپلې یوې اوتلپاتې مینې سره... زموږ پخوا نو موږ ته دا خبرې ډیرې پخوا کړې چې:

زه خود زړه درد غواړمه په هریوه مذهب کې...

— دا خبرې خو په کتابوکې دي، خو زه پوهیږم چې ته مندر ته دتلوا اجازه نه لرې...

ماورته وویل چې نه داسمه نه ده، یوه مینه هغه چې زه پرې باوري یم داسې څه نه ده چې دهغې لپاره باید جومات اومندريوازني ځای وي، ځکه چې هغه په دغو وړو ځایو کې نه ایسارېږي... پر هغې باندې دهغې لیوال لکه پرشمه باندې پتنگان همداسې راچورلی... کله چې دیوې شمعی په رڼا باندې، هغه هم په تور تم کې دپتنگانو لیکې راماتې شی، څوک پوهیږي چې په هغو کې څوک عیسویان، څوک هندوان او څوک مسلمانان دي؟... مینه دزړه آوازده اودزړه سندره... که داسې نه وای موږ به کله هم دزړه خبرې دزړو په سندرو کې نه ویلې...

لکشمي فکر کاوه چې زه داتولې خبرې له ډیره قهره کوم، خو داسې نه وه، لږسره جدی غوندې شوه، راته موسکې شوه اوراته ويې ويل:

– په خبرو دې پوهیږم، خو پردې چې دزړه خبرې دزړه په سندرو... په دغه دې پوه نه شوم...

– خیر په دې به هم پوه شې...

– څنگه؟

– که موږ داسې وای لکه چې نور زموږ په باره کې فکر کوې نو بیابنه موږ دخپلو زړو په سندرو کې دانه ويل:

یارمې هندو زه مسلمان یم دیار له پاره درمسال جارو کومه...

کله یې زما له خوا داتیکې واوریده، دومره سره تلولی شوې وه، چې نه پوهیده څه وکړی، په وارخطایي راته وویل:

– داجادوگرې سندري تا دومره چیرې زده کړې... یوځل یې بیا ووايه...

– ښه خبره دوه ځلې څوک چا ته نه کوي...

– مهرباني وکړه، یوځل یې بیا تکرار کړه...

– یارمې هندو....

څوڅوځلې یې لکه لیونې له ځان سره زمزمه کړه، هغه یې دومره خوښه شوې وه چې لکه دونې څانګه دهغې له پاره همداسې زما ترسررا تاویده اوتاویده، داسې چې له ډیرې مینې یې غوښتل زما سر په خپله غیږه کې ونیسي او... خو داکارې ونه کړ یوازې یې راته وویل:

– ته رښتیا دولت خان یې... تاسې چې څومره لوی زړونه لرئ، هغومره له مینې اوعاطفی هم ډک دي، اوکه داسې نه وای دداسې سندرو ایجاد گر به نه وای... زمانې گرمه نه ده چې تل ستاسې دهمدغې لویې خبرې کوي...

ما که هر څومره ورته وویل چې ستا انې ولې داشان خبرې کوي، هغې مې د ام دونې پاڼه سترگو ته وښوروله، ترلاس یې ونيولم اوله هغه ځایه یې پورته کړم... لمړنوي د مازدیگر په ټنډه زیږي سلامونه کول، چې موږ دام دونې له سیوري راپورته شو، روان وو خودا تراوسه هم له ځان سره په زمزمو وه، داسې چې سړي هم ورسره ښوراوه، د مات زړو قدمو په اهنګ کې یې په نازک خوډیر خواږه هندکي غږ کې درگړده له خولې راوتل:

یارمې هندو زه مسلمانه   دیارلپاره درمسال جارو کومه....

یارمې هندو... یارمې هندو...

(۴)

په هندوستان کې د کال ښکلې ورځې، د کال ښه موسم اودمیلو موسم له سپتمبر څخه وروسته پیل کیږي، دغه شپې ورځې لکه زموږ په وطن کې د ترڅه ژمې له ښکیل څخه د وتلو شپې ورځې پسرلنۍ وي، دلتۀ له گرمیو څخه د وتلو د موسم شپې ورځې همدغه دي... په همدغو شپو ورځو کې هم گرمي او هم درانه برساتونه پای ته رسیږي... د ډیلې په ښار کې هم دغه شپې ورځې د میلو ورځې وي، په دغه ښار کې د میلو تر ټولو ښکلي ځایونه، هغه تاریخي ځایونه دي چې هغه په هند کې د مسلمانو واکمنانو له خوا جوړ شوي اود هغوی تلپاتې یادگارونه بلل کیږي... اوس ټول هندوستان یوه خوا اودغه تاریخي او هنري ارزښتونه بله خوا دي، که دهند پراخې خاورې دغه هنري یادگارونه په خپله ټنډه نه درلودای، ښایي چې هندوستان به کله دهند اونړې د سیلانیانو له پاره د پاملرنې وړ سیمه نه وه، که تاج محل غونډې د مینې یادگار دغه هیواد نه درلودای، چا به ددغو درنو درنو برساتو په لور له لرې لرې هیوادو څخه پردغه لور رامخه کوله، هندوستان د اسلامي دورې پردغو هنري وړتیاوو تراوسه هم

اوچت دی، اوددغه پراخ هیواد بنکلا دمسلمانانو په لویی کې لکه له لمر سره مینه هر چاته خرگنده ده...

له اوږدې مودې راپدې خوا لکشمی غوښتل چې ما دپیلی په تاریخی ځایونو باندې وگرزوي، خو دایوه، دوې اوونۍ کیدې چې ویل یې زموږ ټولگیوال ټول غواړي. په گډه دپیلی پر تاریخی ځایونو باندې راوگرځي، که څه هم ما ورته وویل چې ما ددغو تاریخی ځایویوزیات شمیر تراوسه لیدلي دي، خودې بیا هم تینگارو کړ چې ددې له ټولگیوالو سره په دغه سفرو لاړشم. دیکشنې ورځ وه چې موږ اته نهه کسه یوځای په دغه نیت له کالج څخه وخوځیدو، موږ په هغه ورځ خورا ډیر ځایونه ولیدل، قطب مینار ته هم لاړو، دهغه ددنگې لویی په لمنه کې موږ او ټول سیلانیان لکه میړتانه یوې اوبلې خواته سره خواره واره شوو، لکشمی له ماسره وه، هغې ددغه پرتم لوړتیا ته وکتل، کله چې هغې دماز ډیگر لمر ته مخامخ ددغه سترمنار لویی او لوړتیا ته کتل، خورا ښکلې ښکاریده، هغه سره له دې چې دا دهغې لویی په پرتم کې ډوبه وه، ما په دغه شیبه کې خدای شته دهغې دندارې پرتم ته کتل، دهغې اوچتو کتو دهغې دمخې خوا پیکې هم شاته ور واپړاوه، داسې چې که هر چا په هغه شیبه کې هغه لیده، دهغه خورې زلفی یې لیدې نوله شکه پرته یې دمجنون ولې ښکلې ونه اودهغې دنگتیا سترگوته دریده، ماته په همدغه مهال کې هغه ښکلې پښتو شعر را یادشو چې :

(ته چې په بام باندې ولاړه وې تا چا ته کتل

خلک زما په ننداره وو چې ما تاته کتل...)

هغې تر ډيرو پورې دهغه مينارلويي اولور تيا ته وکتل او وکتل، کله چې دهغه له کتووزگار ه شوه، ماته يې وکتل، سترگې يې له اوبسکو نه پوهيږم چې ولې راډکې شوې، غبرگې غبرگې اوبسکې يې لکه دبرساتي باران څاڅکي مړې مړې توې کړې، په داسې حال کې چې زما پراوړه يې خپل لاس نيولې و، په ژرغوني اکريې راته وويل:

— ما دلومړي ځل له پاره دغه لويې د دغه لوی اوگني ډيلي په زړه کې نن وليده...

ددې دغې خبرې ما ته هم پوښتنه را پيدا کړه، خو وروسته راته څرگنده شوه چې هغه په خپل دوه وشت کلن ژوند کې دالومړي ځل و چې دلتۀ راغلي وه، دا يوازې لکشمی نه وه، زموږ په ډله کې چې دډيلي ښار اوسيدونکي مسلمان هم وو، هغوی هم تراوسه نه قطب مينار ليدلي و اونه پوهيدل چې دا کله او چا جوړ کړی دی. بشير احمد خان زموږ په ډله کې يو بل کاکه ځوان و، کله چې ما له هغه څخه ددغه لوی مينار دجوړيدو په اړه پوښتنه وکړه هغه خپل ټول معلومات په دغه جمله کې خلاصه کړل: (ماته مې مشر چاچا ويلي چې داد انگرېزانو په دوران کې يوه مسلمان جوړ کړی دی...)

لکشمی په دغه شيبه کې بدله شوې وه، له هغې سره اوس يو بل شان احساس مل شوی و، هو، يو بل شان داسې چې سپری پرې پوهيده ددې دغه دروند احساس له يوه درانه افسوس اوارمانجن دريغ سره ملگری دی، داسې احساس چې زه هم نه پرې پوهيدم... په دې چې هغې په خپل هغه احساس باندي خپله خوله پټه نيولې وه...

له ماسره دمنار په شمالي لور روانه شوه، هلته دډيلي ديوه لوی واکمن التمش قبرو، کله چې ما دالتمش وران شوی قبر ته لاسونه پورته کړل، دې هم دواړه لاسونه لکه زما په شان پورته ونيول، ما خپله دعا وويله، خوددې لاسونه لاهم داسې په هوا کې پاتې وو، راته موسکي سوه، او هيله يې راڅخه وکړه، کوم څه چې ما په دعا کې وويل هغه دې ته هم ووايم: زماله پاره دهغې دغه شيبه په ځانگړې توگه خورا مهمه وه، هغه شيبه، هغه انځور: بنکلي دنگه ونه، ژرغونې تورې سترگې، اوچته پزه، بنکلي غاښ، هماغه شان لکه چې دپښتونوميالي شاعر حميد ماشوخیل کله چيرې له چا سره ليدلې وو، اودا اوس يې دالله دربار ته دواړه لاس نيولي دريدل، ما ته دغه انځور يوبل شان انځور راکړ، هيڅ مې ورته ونه ويل، يوازې مې ورته کتل چې دې بيا راته وويل:

زړيوڅه راته ووايه، لاسونه مې ښوری، سترې شومه...

ما بيا هم له يوڅه کتو وروسته ورته وويل چې له پاک خدايه دډيلي دغه ستر ټولواکمن ته دبښنې غوښته وکړه اووايه چې ددغه لوی پاچا ځای دې جنت وي... هغې په خپله نازکه وينا کې دهغه لوی پاچا لپاره همدغه دعا وکړه...

— ای لویه اوبښتونکيه څښتنه....

خوشبيني يې دهغه سترواکمن قبر ته په ځير ځير وکتل، هغه دزما نې ديوه لوی واکمن مزار و، خو هلته اوس کراره کراري وه، هلته اوس له موږ دواړو پرته نور څوک نه وو، او هلته نن هيچا هم چا ته نه ويل چې دلته اجازه نشته... دلته مه گرځی... چې دادهندوستان دستر ټولواکمن قبر دی... اودلته دهغه لوی

واکمن په دربار کې اوس له مجنونو ملنگانو پرته د بل چا ټيټکه نه وه، او هغه اوس دلته له ځان سره نه زور درلود اونه هم زر... لکشمی ته ددغه لوی پاچا په باب دخپلې انۍ هغه خبره ور ياده شوه چې دې ته يې کړې وه:

(داهغه لوی واکمن دی چې دده په زمانه کې به دډیلي بشارته پرته له اجازې په هوا هم څوک نه شول نه رانوتلای...) خواوس دومره يوازې دی چې زاړه قبر ته يې زموږ ژړا راځی اوموږ يوازني څوک يو چې دعا ورته کوو...

زما هم زړه اوس دغې سړې فضاه راتنگ شوی و، ځکه مې لکشمی ته وويل:

— ما مې له موره دا خبره اوریدلې وه چې په دنیا کې له یوه خدایه پرته نور څوک لوی نشته، لوی یوازې له هغه سره وږده، دانورې لوی دڅوور ځودي، وگوره دادنړې دوخت لوی پاچا و، خو نن یی هغه خواخوږي، لویي او هغه پرتم چیرې دی چې دغه نړیدلې گومبزه یې ورجوړه کړي... ټول کال دهند برساتونه ورباندې اوری، له یوه خدایه پرته یې نور څوک نه غږ اوری اونه یی هم څه پروا لري... هرانسان باید هروخت له ځان سره په دې باوری وي چې یوه ورځ داسې ورباندې راتلونکې ده چې یو څوک ورته ویلای شي:

یو وخت پاچا وم اوس ملنگ د دنیا شومه...

موږ دواړه دهغه مزار له څنگه راپه دې خوا شو، روان وو، چې په زړه کې یی یوه بله ورتیره شوه او له مایې پرته له مقدمې پوښتنه وکړه چې:

– دولته... راته ویلای شي چې کله سړی مړشی سوځیدل یی ښه دی
که ښخول؟

ددې دغې پوښتنې یوپه یو له اوريدنگ سره سم حیران کړم، نه پوهیدم
چې څه ورته ووايم، په دې چې دانوپه خپله څه ساده پوښتنه نه وه اونه هم ده
خو زرخدای راجوړوله اوترخوله مې ورته راووتل:

– تاسې ته سوځیدل اوموږ ته ښخیدل ښه دي... تاسې ته دامنظوردی
اوموږ ته هغه...

ما نورڅه دې ته نه شوای ویلای، په دې چې زه تردې زیات په دغه اړه
نه رغیدای شوم اونه مې نورڅه ذهن ته راتلل، خودې بیا هم له ماهيله لرله چې
زه باید یوڅه ورته ووايم، دې غوښتل زماله خولې دا واورې چې داغوره دی
اویاهغه... خوماهمداورته ویل چې ستاسې یې هغه اوزموږ یې دغه...

خو ددې زړه لاهم له ما څه غوښتل، هغه چې دم گړې له ماسره نه وو،
زه په همدغه سوچ کې وم، چې ددې له خولې په موسکا موسکا کې راووتل:

– نه سول ښه وي...

په دې خاطر چې ددې دلیل مې اوريدلی وي، غوږ مې ورته ونيو، خو
داسې څه چې زماترهغه دې ښه وي له دې وانه وریدل، هغې همدویل چې کله
انسان له ژوند سره خدای پامانی وکړي هغه له (اېروالا) سره یوځای کیږي،
چې وروستی سرمنزل هماغه دی...

يوڅه نورې هم يې راته وويلې، خو زما له پاره بياهم ډير څه نوي په کې نه وو، راته موسکۍ شوه او پوښتنه يې رانه وکړه چې ته ولې په دغه برخه کې څه نه راته وايې، تا خوتل زما يوه خبره هم بې له ځوابه نه ده پريښې، اوس څنگه چوپ شوې، زه پوهيرم چې ته له سوځيدو څخه ډار يږې، وگوره زموږ هندوان څومره مېړني، څومره زغمونکي دي چې اور تر وروستې لمبې پورې هم په خپلو هډوباندې اخلي او تر وروستۍ لمبې پورې يې له مينۍ سره يوځای زغمي...

پرې يې نه ښودم، څومره مې چې ځان يوې اوبلې خواته ناگارکړ، ونه شوه، هغې په دغه اړه له ما هم يوڅه ويل غوښتل ځکه مې زړه نازړه ترخوله ورته ووتل:

— زما لپاره نه سوځيدل مهم دي، اونه هم ښخول، کاشکې دايوهم نه وای، دادواړه ښه نه دي، دواړه هغه څه دي چې انسان له خورا ناکامۍ هغو ته ځان سپاري، که رښتيا مې پوښتې زما دادواړه له همدې امله نه خوښيږي او دواړو ته په ښه سترگه نه گورم... هو، زما نه دا خوښيږي اونه هم هغه...

دواړه انسان او ژوند دابد له پاره د ورکې او پای پر سر منزل باندې سپاري، داسې چې بيا يې کله هم پردغه خوا نه راپرېږدي او نه يې په زړونو کې دومره رحم شته چې ديوه درنگ له پاره اجازه ورکړي چې هسې يوځل خپلې سترگې شاته ور واړوې... دوي زموږ د زمانې ترا توم لرونکو واکمنانو هم ظالم اوبې رحمه دي...

په دوي کې ښه نشته، دواړه بد دي دواړه، که ستاسې دی او که زموږ... دوي دواړو ته دنيمې لارې ناځوان ملگري ويلاي شو ځکه چې دوي له موږ

سره زموږ دخوشالۍ په پای کې ډیره سخته ناخوانی کوي... زه خو له دغو دواړو سره مینه نه لرم... ستایې خوبه...

په فکر کې راته ډوبه وه... نه پوهیږم چې په زړه کې به یې څه ورتیریدل، مخکې تردې چې له ملگرو سره یوځای شو اوچالان مو ترته ورپورته شوو زما دا خبره یې ومنله اوراته ویې ویل:

– ته رښتیا وايې، څوک اوڅه شی چې له اذله مخکې ژوند په ورکه اونابودی سپاری، هغوی تل بد وي، هغوی ښه نه لري اونه په ښویاد پري ...

(۵)

زما اولکشمی ناسته پاسته ورو ورو یوه پرله پسې سلسله شوه، یوه غمیزه شوه، موږ دکالچ په شاوخواکې له یوه بل سره لیده کاته درلودل. له هغې سره زما ناسته پاسته هم د ځان ساتي پرپوله باندې روانه وه، په دې چې که رښتیا ووايم، ددې نورو تودو خبرو خو زه چندانې زمری نه وم، هغه هم په دغه حال اوله داسې چا سره چې ژوند یې لکه آینه په تودو اوسړو دواړو کې راته خولې خولې کیده. خودهغې دغه حالت هم نه شواي کولای چې زما داحساس لیونتیا راوپاروي، ځکه مې دځان له پاره امن اوخوندیتوب په دورانديشی کې لیده. ما دهغې داحساس لمبې نه احساسولې، په دې چې تراوسه پورې دهغې دژوند سکې ماته یوازې خپله یوه خوا راښوده. دهغې په کړو وړوکې، دهغې په ښکلاکې شهوانی اوشیطانی تلوسې زما فکر او احساس نه بدرگه کاوه، ان چې دهغې په تودو تودو تلوسو کې زما احساس سړیده خولاتودیده نه...

په هندوستان کې هم لکه دلویديز غوندي دجمعی ورځ رخصتی نه وي، ښوونځی اوپوهنتونونه خپل کار لکه دنورو ورځوپه شان په عادی توگه ترسره کوي، همداسې دمنې دجمعی یوه ورځ وه، سخت شمال لگیده چې موږ دواړه دیوه کتابتون په زړه ورننوتو، په لومړي پوړ کې مو څه دوپلو له پاره ونه موندل، همداهو چې مخامخ پنځم که شپږم منزل په بریښنايي زینه کې ورپورته شو، په بریښنايي زینه کې مخامخ لویه هنداره وه، موږ دواړه هغې ته

مخامخ ودریدو، خو داسې ښکاریده چې هغې هندارې هم زماشېلې اوزیرې
 ځوانۍ ته دلکشمۍ د پي مخې اوبښایسته ځوانې په پر تله هرکلی نه وایه...
 دزینې داشارې تنې دپنځو پرتوري باندې ودریده... موږ ترې راووتو، مخامخ
 دلوستنې دالان ته ورغلو او هلته پریوه میزباندي یوه اوبل ته مخامخ آرام
 کیناستو...

شمال یې وینېته داسې گډوډ کړي وو، چې هر چا فکر کاوه، همدا اوس
 خوشیو مخکې دچا د مینې لاس دهغې د زلفوله تاو راتاوڅخه را وتلي دي،
 دیلی په کال کې یوموسم همداسې لري چې په جنکیوباندې سړی گمانی کوي
 اوډول ډول پوښتنې دسړي ذهن ته ورولي... خو ښه والی په دې کې دی، چې
 دلته څوک څوک نه پوښتي، دلته لکه زموږ په ملک کې څوک په چا پسې پلته
 اوڅراغ نه وي، دلته ژوند په رښتیا هم لکه جمنا غوندي ټول عمر په پټه خوله
 روان دی، اوهرڅه یې یوازې په زړه تیرېږي، دلته ژوند له چغوسره ملگری نه
 دی، بلکې دلته ژوند له خوند اودرد سره درازونو سندري وایی اوځان داورپه
 لمبوکې دمرگ تردمه ځایه رسوي، هلته له سندرو لویږي... خوانگازې یی زریبا
 نه آرامیږي...

لکشمي ته په داسې حال کې چې په خپلونا زکو گوتویی دمجلې پانې
 اړولې رااړولې وریاده شوه:

— هو، رښتیا دانی کره مې له مورسره تللې وم، هغې راته وویل چې
 دولت خان ته مې سلام وایه...

ماورته وخندل، په زړه کې راتیره شوه، نه لیدلي، نه کتلي، سلامونه تللی
 رغلي...

– ډيره مننه، دهغې يې له سلام سره څه دي، ولې يې نمستی نه ويل؟

– تاسې سلام وایاست، موږ نمستی، هماغه يې وایه...

– مننه، زما سلام نمستی دواړه ورته وایه... یوه ورځ به یې لیدو ته ورځم... اوځان به ورنښم...

– هو، هغې هم وویل چې یوه ورځ یې راوله...

په لکشمي هغه په رښتیا هم ډیره گرانه وه ددې په وینا هغه ددې هرڅه وه له هغې سره به تل کیناسته او پاڅیده، ځکه هغې به تل ویل چې دا له هغې څخه تل دپخوا په اړه پوښتنې کوي او هغه یې هم ورته وایي... یوه له هغوتیرويې په دغه ورځ ماته هم وکړه:

– زه هغه تل گروم، دپخوانو زمانو پوښتنې ترې کوم، دپخوانو په خاطر له هغې سره مینه لرم، داچې پرما تیر یادونه ښه لگيږي دهغې لیدو ته ورځم او په شپو شپو یې اوږدو اوږدو خبرونه غوږ نیسم او یایې ترې لیکم...

زما له پاره هم ددې دا خبر د پاملرنې وړ وه ځکه مې پوښتنه ترې وکړه:

– په لیک لوست پوهیږي؟

زما دغې پوښتنې دهغې حیرانتیا راوپاروله ځکه یې په جدي توگه ځواب راکړ:

– هو، هغې ډیر څه ویلي، هغې کمبریج هم پاس کړی، ډیر څه یې لیکلي دي او هغه په ډیرو خبرو باندې تر ډیر خلکو ښه پوهیږي...

ددې دغې خبرې زما غوږونه راوکړنگول، په دې چې تردغې شیبې پورې ما فکر کاوه چې دهغې انې به هم لکه زما دانې غوندې په پټوسترگو دپخوانو کیسې په تورو شپوکې کوي... خو اوس دهغې په اړه زما نظر ګردسره بدل شوی و. داچې لکشمي به په هره اوونۍ کې هغې ته ورتله له هغې به یې یوه نوې خبره زموږ په باره کې اویا هم زما په باره کې راوړه، ځکه مې نن هم دنوې خبرې یاددې اوونې دخبرې پوښتنه ترې وکړه:

— په دغه اوونۍ کې یې هم څه نوې خبره درته وکړه؟

هغې وویل:

— له هغې څخه زما پوښتنې اوس تل ستاسې په باب وي، له هغې سره تراوسه زما ددولت خان کیسه پای ته نه ده رسیدلې، دهغې دولت خوښیږی، دهغه په اړه کیسې کوي، په دې چې ددې انا وایې هغه ددې دانا هم خوښیده، زما دانۍ انا هر څه دهغه په باب اوریدلي وو، خو ددې هغه ټولې اوریدنې دکتابو خبرې دي... هو، دهغې ددولت کیسې خوښیږی، له هغو سره یې سروکار دی، خو زما له دولت خان سره ناسته پاسته ده، هغه ددولت خان کیسې ماته وایې اوزه هغه بیا خپل دولت خان ته وایم... مانا داچې له دولت خانه تردولت خان پورې...

ما ته یې پوښتنه راپیدا کړه چې پوښتنه مې ترې وکړه:

— ستا دولت خان؟

دې زر راته وویل:

— خبرې ته کونج مه ورکوه، زما دوست دولت خان...

هغې ويل چې دولت خان لوی او بریمن جنرال و، خو دریغه چې یوه خورا لویه غلطی ترې وشوه...

— هغه څه وه؟

— هغه دا چې که ده خپله په بابرېسي کابل ته استازي نه وای استولي اودهغه پرځای یې ابراهیم لودي خپل تیروتنو ته ځیرکړی وای، نوبیا به هندوستان د پردیومنگولو ته نه لويده، دولت هغه له کابله هند ته راروان کړ، غوښتل یې چې پر خپل لاس یې د ډیلي پرتخت کینوي، دا چې دې په لاره کې ناروغه شو، اویاهم ناروغه کړ شو، تردیلي پورې راونه رسید، بابر چې دده په پله ډیلي ته راوخوځید هغه دده له برکته د ډیلي واکمن شو...

لکشمی لا داغم لړلې کیسه کوله، لایې پاي ته نه وه رسولې، زما زړه یې راتنگ کړ، په دې چې داډول خبرې زما لپاره چې له دغو کړو وړو وروسته هندوستان ته راغلی وم یوڅه دردونکې په دې وې چې که څه هم هغه زما له راتګه خورا پخوا تیرې وې، خو زما لپاره داسې وې لکه چې همداڅه موده پخوا په دغه مځکه باندې تیرې شوې وي ځکه مې دخبرولرې ورغوڅه کړه:

— جالبه او دردونکې....

زه همداسې دڅو شیبوله پاره د فکر ځولي شوم، لکشمي لکه چې زما په دغه اکرباندې پوه شوه، لاس یې د میز پر سر زما لور ته راوغزاوه، داسې چې غوښتل یې څه راته ووايي، لایې موسکا په څیره اوشونډو کې غوتی غوتی کیده، چې ترخوله یې راووتل:

– فکر کوم ډیر خپه شوې، خپه کیره مه، له دغې کیسې په سوونو کلونو تیر دي، دا اوس د تیرو او نژدې له یاده وتلو یارانو یوه یارانه وه، هو، یارانه... چې هغه مهال تیره شوې هغه ستا خبره په هماغه مهال په کې د مینې بنگرې مات شوي دي...

ما په مینه مینه ورته وکتل، دې هم داسې راته کتل چې په خپلو تورسترگو کتوکې یې له مانه زما مینه ناک کاته په موسکا موسکا سره ولوتل، اوس یې زما پرځای هم خپلولا سوته کتل، چې ماځواب ورکړ:

– چې خپه شم څه به وکړم... خوستا انا باید زر وگورم... هغې نور هم څه نوي درته وویل؟

– بېښنه غواړم. ما غوښتل چې هغه بله خبره هم درته وکړم، خو ته دومره زر ځوابي شې چې له ماڅخه اصلي خبره په بله لاړه شي...

– مامې لاس دهغې پر لاس کینښود او ورته ومې ویل:

– ډیره بېښنه غواړم، ما فکر وکړ چې ستا خبره پای ته ورسیده...

هغه بیارانه په خندا شوه:

– زه پوه شوم چې پرتا باندې د دولت خان د تاریخي تیروتنې خبره ښه ونه لگیده، خو زما دانا دابله تر هغې هم درنه وه لکه چې ماته یې کوله:

– پتانان د تاریخ په اوږدو کې داسې قام و او دی چې لوی واکمني رنګولای شي، دوی ډیر ملکونه او ډیرې واکمني له نورو نیولې، خو تردیرو یې ساتلې نه دي، ځکه چې دوی لکه څنګه چې زر اتفاق کوي، همداسې زر بی

اتفاقه کيږي هم، هغې وويل چې کله دوې خپلې دغې بدمرغۍ ته دحل لاره پيدا کړي، تردوې به هوښيار اومهذب ولس په نړۍ کې بل نه وي...

رښتيا رښتيا، دروغ، دروغ نورنو ما دپورتنۍ خبرې په وړاندې ددليل په نامه څه له ځان سره نه درلودل، دې چې څومره دغه رښتيني فلسفه ما ته غږوله زه يې په فکر کې ډوبلوم، يوازې دهغې تورو سترگو ته مې کتل، خولې مې نور کار نه کاوه بنايي که زما پرځای بل څوک هم وای، همدغه اکړبه يې مل وای اوهمداسې حالت به خامخا وردغاړې کيده... دهغې نازکو شونډو ته مې په ځير ځير يوازې کتل، اوپه فکر کې راتيره شوه نه چې په دغو درنو خبرو دهغې ژبه او شونډې نه وي زخمي شوې... دهغې دنگې غاړې ته مې وکتل چې نورې هم ډاډول درنې اوزيږې خبرې په کې شته که پای ته ورسيدې....

هغه زما پر دغه حالت باندې پوه شوه، چې زه رښتيا هم ددې خبرو يوڅه سوچي غوندې کړم... له ځايه اوچته پورته شوه، داوږده دهليز له هغه سره يې په څو شپږو کې دشدوچای دوې تودې پيالي په لاس کې رانيولې وې، يوه يې زما مخې ته کيښوده اوبله يې خپلې...

— وڅښه هوا سپړه ده، تود تود يې وڅښه...

— مننه، هو داچای به زما سپړه اروا يوڅه راتوده کړي...

— ستا سپړه اروا؟

په همدغه خبره بې دزړه له کومي هيله راڅخه وکړه چې نورنو ددې خبرو بڼه په بله خوا کړي، خپل لاس يې زما پر لاس باندې کيښود، دهغې لاس تود و، داسې چې کله يې زما پر لاس باندې کيښود، ما ته يې هم تودوالي خوند

راکړ... لکه چې داهم زما پردغه احساس باندې پوه شوه، زما لاس يې په خپل لاس کې کلک ونيو، راته ويې کتل وشرمیده... پرتورو سترگويې د ختلو بڼو دروند والی ما له ورايه لیده، داسې چې په خورا سختۍ سره يې پورته اوکښته کولې... ځکه يې دخپل زړه په ټوله تودوخه کې راته وویل:

– تا کله دبرسات په شپوکې دجمن او یادافغانستان دکوم سیند په آرامه غیږ کې دسپوږمۍ ننداره کړې؟

– نه، ما یوازې داوړي په زړه کې دهغو دزړونو فریاد اوریدلی دي...

– هو، جمن زما په همدغه آرام خوتاوده احساس باندې خوښیږي... آه، زما... آه...

لایې هم زما سوړ لاس په خپل تاوده نازک لاس کې تود تود کیده چې هیله يې راڅخه وکړه:

– داسې یوه ښکلې لنډې دې په یاد ده چې دم گړې زما په زړه باندې راسیوری شي اوزما... یوه ښکلې لنډۍ چې ښکلا يې په ژباړه کې زخمي زخمي نه کړي...

خوشیږي مې په داسې یوه لنډې پسې خپل ذهن خراغ کړ، چې وکولای شی دهغې زړگې تسل کړي، یوه راغله، خو ښه مې نه شوه، دویمه راغله هغه مې هم خوښه نه شوه دریمه خدای برابروله، برابره شوه اومخامخ مې دې ته ترخوله ور ووته:

اور چې بلیري اخر مړ شي   زړه چې مین شي همیشه لمبې وهینه...

لکه چې هغې سمه وانه وریده زری ترخوله راووتل:

— څه شی، څه شی، یوځل بیا یوځل بیا....

اور چې بلیږي اخر مې شي زړه چې مین شي همیشه لمبې وهینه...

لمرلویدلی و، چې هغې بیا په خپله کتابچه کې دغه لنډې هم وکښله، داځل دغې لنډې پر هغې باندې درنه اغیزه کړې وه، داسې چې څومادې ته هغه ویله او پای ته مې رسوله دتورو زلفو سیوری یې په کتوکتوکې زما پرخوا راپریوت، په مینه مینه یې خپل مخ زما پرمخ باندې راولگاوه، سړې راپورته کړ، په ځیرځیرې راته وکتل، سترگې یې سره وغړولې، څو مړه یې چې کولای شول، دومره یې دخپلومینه ناکو کتوپه غیږه کې ونیوم، داسې چې ما ته یې زما دمشرې خور مینه ناک کتل راپادکړل، هو، دهغې چې کله به یې په شوخی باندې ووهلم، زما به نورڅه له وسه نه کیدل په زوره زوره به مې ژړل، هغې به چې زما اوبښکې ولیدې، زر به راغله اوپه غیږ کې به یې ونیوم، په یوه اوبله خوابه یې ښکل کړم، زارۍ به یې راته وکړې چې نوردې نه وهم مور اوپلار ته ونه وایې ... ، زما به هم زړه تسل شو، اوځان به مې آرام ونیو، لکشمي هم اوس ماته په همداسې یوه حالت کې بریښیده، زه اوس هم نه پوهیدم چې ددې زه خوښ شوی وم که دغه خوږه لنډۍ اوکه دواړه، لنډې یې څو ځلې نوره هم په خپلوشونډو باندې یوې اوبلې خواته سره و زغلوله، ما ته یې کتل اوله ځآن سره ګډه وه:

اور چې بلیږي.... اخر... مې شي... اور... چې... به لیږي... آخر...

لایې دویمه مسره نه وه ورپورې پتلیز کړې چې سترگې یې له اوبښکو راډکې شوې، غبرگې منگولې یې خپلو غبرگو سترگو ته ونيوې، داچې ولې اودخه لپاره، داهغه څه وو چې ددې دزړه په تل کې وو، هغه یې ماته هم نه وبل، او کله کله به یې په هغوباندې لا ځورولم هم... نن هم زه نه پوهیدم، چې پردې دغې ټیکې اغیزو کړ اوکه به نورڅه وو، هو، پرې پوه نه شوم، ځکه چې لکشمی کله کله داشان درنه خو نا سپرلې ژړاما ته په درنو درنو کتوکې کوله...

ترسکنيې مابښام هم خبره تیره وه، هغې نن له ما هیله وکړه چې ترکوره یې باید بدرگه کړم، ورسره ومې منله، ددې کورته چې کومه لاره ورغلې وه، هغه هم پرگنیو کوڅو اومالتو باندې تیره وه، په هر ټکی کې به یې یوه یوه نوې خبره راته کوله، دلته هم مسلمان اوسې، انا مې وایې دلته هم پټانان اوسیدل، دلته لږ هغې خوا ته ...صوفی... زیارت دی....

لا دغه لړۍ پای ته نه وه رسیدلې چې موږ ددوې کورته څیرمه ورسیدو، دلویې بنگلې مخامخ یې دسړک په سر یوه لویه غریبه کورنې په چوپړې کې اوسیده، اوټول عمر یې دهمدغه سړک پرسرتیرشوی و، دکورمیرمنې دخپلې چوپړۍ مخ ته اوربل کړی و اوله خپلو پچیانوسره خوشاله ورته ناسته وه، اوربلیده اوکرارې کرارې لمبې یې کولې، موږ لا دلکشمی دوې کورته نه وو رسیدلی چې داوړلمبې یې ورو ورو تتیدې، لکشمی هغو ته وکتل، اودهغو له کتو سره سمه یې لنډۍ په شونډو راغله، دا له موټره کښته شوه، دکورموټروان یې په دروازه کې دریدلې و، چې ما بیرته خپل استوگنځی ته راوړسوي، دې له ما سره خدای پامانی وکړ، بیایې په یوه اوبله خوا دزړه له کومې مچې کړم، کله

چې زه مو تر ته و ختم او تر هغومو چې دا له سترگو الونيا كيده، هغه ولاړه وه او
لايې هم دخپل زړه درد ته د همدغې لنډې بېوزې په سوچ سوچ كې واهه چې:

آور چې بليږي اخر مړ شي...

آور چې بليږي... آخر مړ شي...

زړه چې مين شي هميشه لمبې وهينه ...

(۶)

نه پوهیږم، څه مې لیکل، یوڅه خومې لیکل، په هغه ورځ مې ان ترمانښامه بورې لیکنه وکړه، گوتې مې پر قلم باندې درنې درنې شوې... دپانې پر څولیکل شویو کرښو مې کینښودې اودمیزله سره پورته شوم، دکوتې دهلیز ته ووتم، نوې دسکنيې ما ښام خپه راخوړه شوې وه، تیارې کرار کرار ځان راغور او، په دهلیز کې پښه نیولې غوندې شوم، زما کوتې ته مخامخ زما هندي گاوندې انند پرکاش اودهغه میرمن چاندني دواړه تاوده تاوده گر ځیدل، زما یې هم تلوسه کړه، خوشیې ددوی برنډې ته مخامخ ودریدم، دلته به زه تل دریدم، کله کله به مې له همدغه گاوندې اویادهغه له میرمنې سره له همدغه ځایه خبرې هم کولې، په دغه ورځ هم دلته ودریدم، خو دوی خورا بوخت راته معلوم شول، څو شیبې نه وې تیرې چې چاندني یوه گیدی شمې په لاس کې راووته، یوه یوه یې دبرنډې پردیواله باندې له دغه سره ترهغه کتار کینښودې اویایې له یوې نرۍ دعا وروسته هغه ټولې ولگولې، شمې ولگیدې، شاوخوا یې ټوله رڼاکړه، دلگیدلو شمو تر رڼا ورهغې خواته، داپه خپله له خپلې همیشني موسکا سره ودریده ما ته یې وکتل او په خنداښوه:

— مه خواشینۍ کیږه اوس یې ستا دکور په مخ کې هم لگوم...

زه په اصلي خبره پوه نه وم، بې له دې چې په خبره ځان خبر کړم، حاضر ځوابی مې وکړه او ورته ومې ویل:

– ضروري نه ده، سپوږمۍ دستور و په منځ کې ترنژدې له لرې ښه
ښکارېږي، زه يې له همدغه ځايه گورم او خوند ترې اخلم...

هغه زما دخبرې په ناز کې پوه شوه ځکه يې نيغ ځواب راکړ:

– سپوږمۍ چې څومره لرې وي ښکلې وي، خو شمې که لرې وي له
نظره لويږي، پرېږده چې نژدې يې درته ولگوم...

هغه له يوې گيډۍ شمو سره راغله، زما دکور تياره دهليز يې هم په
شموراته روښانه کړ او راته موسکۍ شوه:

– وگوره شمې چې څومره نژدې وي ښکلې وي او سپوږمۍ چې څومره
لرې وي هغومره...

ما يې هم په ځواب کې وويل:

– خو چيرې د سپوږمۍ څلا او چيرې دشمې...

زړې ځواب راکړ:

– داشمې دداسې چا په قدمو کې بلې دي چې سلگونه، سپوږمۍ يې
دنوکړۍ جوگه هم نه دي...

له چاندني سره ما تل ټوکې کولې، هروخت به مې ورته ويل چې ستانوم
ډير ښکلی دی، موږ په پښتو کې چاندنی ته سپوږمۍ وايو... نن مې هم له دې
سره خپلې عادي خبرې شاعرانه کړې، خو شيبې لانه وې تيرې چې خاوند يې
په يوه پتنوس کې څو ډوله شيرنې اوحلوا رانيولي وه او ما ته يې راکړه... ده هم
زموږ خبرې اوريدې ځکه مې له ده څخه دقضاوت پوښتنه وکړه:

– ته ووايه چاندني رښتياوايي که زه؟

– هغه خبره رالنډه کړه:

– تاسې دواړه رښتياواياست خونن به دچاندني ومنو...

– څنگه؟

– ځکه ته پوهيږې چې نن زموږ ډيره مبارکه شپه ده، نن لکشمي زموږ

په کورونو گرځي...

– لکشمي څوک ده؟

– هغه چې دنړۍ شتمنۍ له دې سره دي...

چاندني دخپل باورپه رڼاکې ددغې ننۍ شپې اودهغې دلور تيا اومبارکۍ په اړه نژدې يوکتا ب خبرې راته وکړې اودغه شپه يې له خورا نيکمرغو اودرنو شپوڅخه ياده کړه، په دغوشپوورڅوکې هندکۍ روژې نيسۍ، کورونه پاکوي، په دې چې دوی باورلري چې په دغو شپوکې لکشمي د دوی کره راځي، په ټولو کورونو گرځي، ځکه خويی دوی په هرکلي کې شمې بلوي، اودخپلومرادو دپوره کيدوبرکتونو ته يې سترگې په لاره وي...

چاندني به چې هرځل دلکشمي نوم په خوله راوړي، نوورسره به له ډيرې مينې دچا خبره باغ باغ کيده، هغې يوځل داخبره هم ياده کړه چې لکشمي دشتمنيو ددنیا واکمنه ده، چاته يې چې زړه وغواړې هغه ورکوي... ما ته هم زما اولکشمي دليدودلومړ يوورڅو خبره راياده شوه چې دلومړي ځل له پاره لکشمي خپل نوم راته ويلي و اوماورته ويلي ووچې:

– لکشمي، خومره ښکلی نوم دی،

– لکشمي هغه چې سړي ته شته او عزت وربښی...؛

اودې ځواب راکړ چې:

– هو، هم هغه، خوزه غریبه یم، چا ته لکه هغه څه نه شم ورکولی...

په همدغو شیبوکې زموږ نور ګاونډیان هم لاپل راغلل، هغوی هم چې څه تیار کړي وو ماته راکړل اوما هم ترې واخیستل... شپه ښه راتیاره شوه... دوي خپلو کورونو ته لاپل اوزه خپل ته... خو شمې لاهم داوږده دهلیز په اوږدو کې لګیدلې اودنژدې سکني ماښام دتور تم شمال به په یوه اوبله خوا په مینه اونا زسره اړولې را اړولې... زه خپل کور ته راننوتم، دخوږو ډک پتنوس مې هم دمیز پر سر کښود، له کړکې مې یوې اوبلې خواته وکتل زموږ ټولو ګاونډیانو خپل کورونه رڼاکړي ول، زه لاهم په کړکې کې ولاړوم، هغه خبره رایاده شوه چې لکشمي راته کړې وه، دلته خلک دډیرو خدايانو ښه نمانځنه کوي، درناوی یې کوي ځکه نو خدايان دلته خوشاله دي... زه په همدغه سوچ کې وم چې تلیفون په شرنګا شو، له کړکې رادې خوا شوم غوږی مې پورته کړه، پلار مې له کابل په لین کې و، زما دجوړوالي پوښتنه یې وکړه، دایې هم راته وویل چې مشرورورمې دادوه ورځې کیږي وسله والو کسانو له کوره ایستلی نه پوهیږم چې همدلته یې په ښار کې چیرې ساتلی اوکه یې شمالي ته بیولی دي...

په هغو شپوکې پر کابل باندي دغلو اوسړي وژونکوچې دشمالي دغلودارې یې په سر کې وې واکمني وې... زما یې هم فکر سره ګډوډ کړ، په دې

چې دهغه مهال وسله والو ته دانسان مرگ دچرگ ترمرگ هم اسانه و... ځکه نوداډول ناوړه زيري هره ورځ زموږ ترغوږو يوې اوبلې خواته تلل اوراتلل، زه په همدغه غم کې وم، په دې فکر کې وم چې ورور به مې ژوندی وي که نه؟ چې بياتليفون په شرنګا شو، سره له دې چې لاس مې نه ورته، خو زړه مې وکړ اوغوږې مې دزړه په زور را پورته کړه، داځل مې د ورور غږ ترغوږ شو، هغه ته مې دپلار دخواشينې خبره ورکړه، هغه هم خبرو، خوزريې راته وويل چې ته بې غمه اوسه، پرما تراوسه څه نه دي شوي...

غوږې مې کيښوده، زړه مې يوڅه سره راټول شو، سره له دې چې دغو څو دقيقوزما دفکر هرڅه سره ګډوډ کړل، بيا مې ترکړې دباندې وکتل، لاهم دګاونډيانو پر بامواودهلېزو باندې شمې بليدې اورناوويې هره خوا په سراخيستي وه...

زما دکور په دهليز کې هم دشموليکو خپله رڼاکوله، زما فکر لاهم دکابل په تياروکې نښتی و، لاهم سم نه وم آرام شوی چې زما دکوتي دروازه کرار کرار راوتکيده... زه نژدې ورغلم اوغږ مې ورباندې وکړ:

— څوک؟

— زه (نری ښځينه غږ)

— تاسې څوک يې؟

په خورا ناآشنا غږ کې:

— زه لکشمی يم...

رښتيا زما خپله ټولگيواله لکشمي گردهره په يادهم نه وه، خواوس مې چې دلکشمي نوم واوريد په ټول بدن مې دچا خبره سره لره را ننوته، زما په ذهن کې يوازې د چانديني کيسه همداسې ژوندې پرته وه، بله داچې لکشمي کله هم زما کوټې ته په داسې درنه اوتياره شپه کې راغلې هم نه وه... يوې اوبلې خواته مې وکتل، هيڅ مې هم ترسترگو نه شول، له دروازې په يوه خوا شوم چې دروازه بيا په ټکيدوشوه... بيامي زړه نازړه غږ پرې وکړ:

— څوک يې؟

هغې بيا په ډيره ارامه ژبه ځواب راکړ:

— زه يم.

— تاسې څوک يې؟

— زه لکشمي يم...

که رښتيا ووايم زه نورهم نارامه شوم، په دې چې خوشيبي مخکې زما گاونډۍ چانديني اودهغې خاوند داخبره کړې وه چې نن لکشمي ديوي پر ټولوکورونو باندي گرځي، ځکه نو زه په همدغه فکر کې لکه پاڼه اوس داسې لړزيدم، په دغه شپه کې چې مادهغې نوم واوريد له ځان سره مې وويل چې گواکي: (راباندي راغله...) اوس نه پوهيدم چې څه وکړم، اوڅه شان دروازه ورته خلاصه کړم، هره شيبه يې اوس غږ هم اورم چې راته وايي لکشمي... راتلل نور توروې که سپين... يوځل خو مې ژمنه وکړه چې پرېږده دروازه ور خلاصه کړم، توکل مې د پرخدای وي، پرېږده چې څه راته وايي اوياسه راباندي کوي... خو اوس زه دومره بې واکه شوی وم چې دخپل ځان واک

اوځواک هرڅه رانه تللی وو، په ځان کې مې ان ددریدو توان هم نه و، خوځلې
خو په زړه کې راتیره شوه، چې باید ځان له کړکې دباندې واچوم، شاوخوا
ګاونډیانو ته مې پام شو، چې که مې دوی ووينې، بیا به راته وایی چې نه
لکشمی وه اونه نورڅه هسې ځان درباندي تاوان و. زه په همدغه ویر کې وم
چې یوځل بې بیا دروازه راوتکوله:

– ټک ټک ټک...

– څوک یې؟

– زه څوک یم، لکشمی یم... لکشمی... غواړې دروازه درماته کړم...

نورنو راکې هیڅ هم نه وو پاتې، اوس نو په دې پوه شوم، هغه سمه دمه
زما دروازې ته دریدلې اودپرېښودو مې نه ده، له ډیره ډاره بیا دروازې ته
ورنژدې شوم بیا مې لکه چې شونډې سره بیلې شوې...

– تاسې څه غواړئ؟

– په داسې ښځینه غږ کې یې چې ما ته ناآشنا راته ځواب راکړ:

– تاغواړم...

له سخته ډاره سره مې داجرات وکړ چې ورته ومې ویل:

– هیله کوم، زه دغه شیبه په ډیر بد حال یم، ناروغه یم، پرېږده چې آرام

وکړم...

خوهغې بې له ځنډه ځواب راکړ:

– اجازه راکړه، چې زه تا آرام کړم... که ناروغه یی هم چې چاره دې وکړم...

کله یې چې داځواب راکړ، نوره مې زړه ته ورسیده چې بس همدغه وروستی خبره ده، اوزه نورنوددې نړې نه یې اونه به په دغه نړې یې، خدایې مې په ټوله لویې یادکړ، په داسې حال کې چې نورنو په ځان نه یې پوه شوی، لاس مې ددروازې ترڅنځیر پورې ورسید، داچې ما څنگه هغه خلاصه کړه په هغې هم نه وم پوه شوی، خوچې کله راپه حال کې شوم، سترگې مې سره وغړولې، ومې لیده چې زما هم ټولگی لکشمې مې سرته ناسته ده اوزما له گاونډۍ چاندني سره یوځای دواړې راته په ژړا شوې...

– ولې په تاڅه وشول، څه خبره وه.... ولې؟ ولې؟

ما ورته وخنډل، ورته ومې ویل چې هیڅ هم نه دي شوي، خودوې بیا هم زما په خبره باور نه کاوه، دوی فکر کاوه چې ما به شراب څښلې وې، په داسې حال کې چې لکشمې پوهیده چې زه ددغه کارشالزلی نه یېم... نورمې چاره نه درلوده، ټوله کیسه مې لکه څنگه چې وه په زور اوزیرورته تیره کړه، دوې دواړې له خدا راته شنې وې، داسې چې زموږ گاونډۍ پورته اوله ولاړیدو سره سم یې راته وویل:

– ما فکر کاوه چې گواکې رښتیا هم بل څه درباندي شوي، خو لکشمې دومره راته وخنډل چې په پای کې له ډیرې خدا خدا راته په ژړا شوه... زما په دغه حال یې ښه زړه تش کړ...

هغه نن په دغه تورتم کې پر ما پسې راغلې وه چې ما خپل کورته
 بوځي، هغې نن زما په خاطر خپل ټول خپلوان رابللي وو، زما ټول کالي
 اودريشي يې راته راواخيستل، راوايې اغوستل، له کوره يې راوايستم، دهغې
 شپې دبلوشمو په منځ کې يې ترخپل موټره راوړسولم او په خپل موټر کې يې
 په خپل څنگ کې کينولم، په هغه شپه زه ددوې ترکوره په ځان نه پوهيدم،
 سرمې په ټوله لار ددې په اوږه تکیه کړې و، هلته يې انا هغه چې لاهم دتاريخ
 دزيرو پانو پرمخ پردولت خان مينه وه، زما په انتظارناسته وه، کله چې زه په
 لومړي ځل لکشمي خپل کورته لاس نيولی ننه ايستم، ما هلته لومړی ځل هغه
 نژدې اتيا کلنه گل بانو په خپل ټول درنښت سره وليده، اوله هغې مې له ډيرې
 مودې وروسته په هغه لرې وطن کې دخپل قام، دخپلو پښتنو ډيرې خوږې
 اوډيرې ترخې ياترې اوخاطرې په هغه مبارکه شپه په وياړ وياړ سره
 واوريدې...

(۷)

د ښايسته بنگلې د وره پر سر د يوې وړې کرښې په ليکه څراغونو
مړاوي مړاوي سترگکونه وهل، تياره وه، دانگر دننه گل ونې او گلولې يوې اوبلې
خواته غوړيدلې ځانگې ولاړې وې، په نړۍ وياله کې رڼو اوبوهم ځان لکه زرڼه
داسې ښود، وړاندې او وروسته هم څه رڼاوې زما سترگوته راغبرگې نه شوې،
هيڅوک هم نه وو، هيچا هم دلويې اوبښکلې بنگلې په دروازه کې لکه ميلمه
غونډې زما هرکلي ونه کړ، يوازې لکشمي ددغې ښکلې اودنگې بنگلې پريوه
اوبله خواتا وراتاوکړم، دبنگلې شا ته يې يوقبر راوښود، چې هغه يې دنيکه و که
دغورنيکه، تردغه مهاله چې څو موږ ور تلو يوه وره شمه چې نوره نودمړه کيدو
په پوله دريدلې وه، يوې تتې رڼا بدرگه کوله اولاهم نرې نړۍ لگيده، په څنگ
کې يې زړه تاخچه چې يوپانې پانې کتاب پکې ايښی و تراوسه جوړه وه، لکه
چې دتاخچې په ديواله کې سا نه وه پاتې، همداسې کتاب هم په ښکلي پوښ
کې واسکت واسکت شوې و، نه پوهيږم چې دڅومره کلونو برساتونو، بادونو،
نمونواو گرميو به وهلی و څو کله چې مايې له مودو وروسته پانې سره وړولې راو
راولې، دهغې وروستۍ شمې رڼا ته يې توری داسې روښانه راته ځليدل چې ما
فکروکړ راته خاندي... ومې کوت، بيرته مې په درناوي سره لومړی ښکل کړ
اوبيامې پر خپل ځای کيښود چې لکشمی راته وويل:

— ودي کوت، ودي لوست، پرې پوهيږي...

ورته ومې ويل:

— هو، لږ لږ...

خودې په داسې خيره لکه چې رښتيا نه وايي راته وويل:

— زه چې په ښه اوبد پوه شوې يم، دا پانې پانې کتاب دلته گورم...

— هو، ډير زوړ دی، خو ليکنې يې اوس هم سړي ته خاندې...

— څنگه؟

— که د کتاب پښتۍ زړه شوې، خودهغه تورې لاهم چې څنگه له اوله روښانه وو اوس هم روښانه دي...

د زاړه قبر پرسريوه څانگه وره زړه ونه په خپلې ړنگې بنگې تنې، په خپلې سوري سوري خيره لا ولاړه وه، ډيرې څانگې يې اوس هم لاوچې شوې ورپرې زنگيدې، پانې خو دومره پکې لږ وې چې هغې خواته يې د آسمان په هسکو کې ستورو له موږه خپله پرده نه شوای کولای، خو ولاړه وه او پر قبرباندي يې تودو او ترخو بارانونو ته يې اوس هم خپله شکيدلې اوسوري سوري تنه لکه دمجنون ولې په شان نيولې وه. په همدغه ليدنه کتنه کې وو، چې د بنگلې له خوا يوسپين ډيري زموږ پرخوا دروند دروند کيده، اوږده پتاني کالي او واسکې يې پر ځان کې وو، چې رانژدې شو لکشمی په څو لنډو جملو کې داسې راوپيژاند:

((دا حکيم خان لالا دی، دې زما له انا سره اوسېږي، دده پلرونه اونیکونه هم زما دانې له ميندو اوپلرونو سره اوسيدلي دي، ددې بنگلي هرڅه په ده پورې اړه لري...))

چې ښه رانژدې شو، ما لاس ور اوږد کړ، خوده راته وويل چې په لاس کارنه کيږي، سره غاړه غړۍ به شو... بيا يې په خوند غيږه راته خلاصه کړه اوکلک يې په خپله غيږکې ونيولم. لکشمې راته ونه ويل چې دی هم هندوستاني پښتون دی، خو کله يې چې زه په غيږکې ونيوم، نوبيايي ترغور په يوه ماته گوده جمله کې راتيره کړه چې: زې بهی پټان يوم...

چې دحکيم خان لالا روغېږ پای ته ورسيد نو لکشمی ته يې مخ ورواړاوه:

— څو چې ميم صاحبه تاسې ته انتظار کوي...

موږ درې واړه د زړې خو خورا درنې ونې اوزاړه قبرله خوا دبنگلی په لور ور روان شو، ددروازې پرسري خراغونو ديوې وړې ليکې پرکرښه باندې مړاوي مړاوي سترگکونه وهل، تياره وه، چې موږ پربنگله ورننوټو، حکيم لالا مو مخکې واوموږ ورپسې وو. بنگله لکه څنگه چې له باندې آرامه بريښيده دننه دومره آرامه نه وه، کله چې موږ تر دروازه وردننه شو، څرگنده شوه، چې دهليز ته له ښۍ، کينې اوبرې خوا يوشور اودډيرو غرونو انگازې اوشورماشورراته، تردغې شپې زه په دې فکر کې وم چې دومره لويه بنگله اودومره لويه خاموشي؟ خو اوس پوه شوم چې زما سوچ برعکس وخوت، بنگله چې څومره له باندې څخه آرامه ښکاريده دننه دومره آرامه نه وه....

موږ په لومړي پور کې وړاندې ښی خواته ولاړو، هلته بیا ښې خواته کاږه شو، یوڅو وړې وړې زینې پورته ختلې وې چې موږ په هغو کې پورته وختو، هلته دیوه لوی دالان په دروازه کې یوې ښایسته ډلې نجونو او هلکانو زموږ هرکلی وکړ او دروازه یې د میم صاحب د دربار په لور راته پرانیسته... دالان ډیر لوی و، میم صاحب هله د دالان په هغه سر کې له څو نورو خپلوانو میړمنو سره په خبرو لگیاوه... لکشمی ترما دمخه وه، کله چې هلته ور ورسیده دخپلې انې لاسونه یې ښکل کړل، خو پښتو ته یې لکه دهند کیونجونو په شان ورتپته نه شوه، په یوه اوبله خوا یې ښکل کړه، کله یې چې زما په باره لنډې خبرې په انگریزي کې ورته وکړې، بیایې ماته لاس راکړ، اوزما غبرگ لاسونه یې په خپل دواړو لاسو کې ونيول، کله چې ما دهغې لاس مچولو ته ځان ته جوړ کړ، نه پوهیږم چې دې ته څه په زړه کې ورتیر شول، دواړه لاسونه یې زما تر بېرو څڼو راتاو کړل او کلک کلک یې زه هم په یوه اوبله خوا لکه چې موربه مې ښکلولم، ښکل کړم او د خوشیبوله پاره یې زما سر کلک په خپله غبرکې و نیو. کله یې چې مخ زما له سره په یوه خوا کړ، اوما پورته ورته وکتل، له سترگو یې نری نری اوبښکې زما پر مخ راتوبې شوې، زه ورته ځیر شوم، شاوخوا ته مې وکتل چې زموږ شاوخوا خپلوان یې هم ټول آرام ولاړ دي اوزموږ ننداره کوي... ما لکشمی ته هم وکتل خو هغې هم ځان آرام نیولی و. زړې گلپانو زما پرسر لاس کښیښود، او په خپل څنگ کې یې پرڅوکی باندې د کیناستو هیله راڅخه وکړه، زه لانا ست نه وم چې خپلې زړې خور ته یې هغه چې تردې هم مشره وه مخ ورواړاوه او ورته ویې ویل:

— بابا دې په ياد دې چې ويل به يې: په پټانانو او افغانانو کې تراوسه هم مشر مشر دی او کشر کشر... کله چې زمانه اخره شي، له موږ به هر څه هير شوي وي، ډير ارزښتونه به مو له لاسه ورکړي وې، خو دوي به لاهم خپل هغه ساتلي وي او موږ به زاری ورته کوو چې دخداي له پاره موږ هم ستاسې وروڼه يو، ستاسې قام يو، موږ له دغې ناآشنايي، له دغې بې ايماني اودغې بې پټاني دروژغورئ....

مشري خوريې په داسې حال کې چې ددې خبره يې واوريدې دا هم ورته وويل:

— داسې مې په ياد دي لکه دا پرون، دهغه داخبره هم زما په ياد ده چې ويل به يې: دوي چې څومره له کلکوکانو او اوچتو غرونو سره عادت شوي، همدومره مهربانه اوله عاطفې ډک زړي خلک هم دي....

دلکشمی انا سره له دې چې بنی لاس يې زما پراوړه ايښی و، زما په لور په ځير ځيروکتل اوراته وېي ويل:

— زه ډيره نيکمرغه چې تا گورم، ستا په ليدو مې هره شپيه دپخوانو هغه زاړه يادونه چې له خپلو پخوانو مې اوريدلي يو يو په ذهن کې راچورلي، همدا اوس زه فکر کوم چې زه دخپل ماشومتوب دوران ته ورستنه شوې يم. ما چې ددې دزړه له کومي مينه وليده، خپله لنډه مننه مې ورته څرگنده کړه:

— زه خپله هم اوس نه پوهيږم چې څه حالت رامل شوی دی، له تا اوستا له کورنې څخه ډيره مننه چې ماته مو دلته بلنه راکړه، زه همداسې فکر کوم،

چې په خپل غم لږلي خودیر راته گران هیواد خواره افغانستان کې له خپلې کورنۍ سره، که څه هم موږ دا شل کاله داسې نه یو سره یوځای شوي ناست یې...

هغې پوښتنه راڅخه وکړه:

— ما ته لکشمی ویلی چې دلته یوازې یی؟

— (په موسکا) یوازې یې خو ځان په دغه ملک کې یوازې نه راته ښکاري، دا چې ولې په دې تراوسه هم پوهیدل راته گران دي، خو کله کله له ځان سره فکر کوم چې پاک الله زما دجوړولو خټه له همدغه هیواده ما ته خوښه کړې وي... ځکه داسې راته ښکاري لکه زموږ ښکلی افغانستان....

په خپلو نرمو منگولويې په اوږه وټپولم اوراته په خندا شوه:

— ته رښتیا وایی، هندیان هم وایی چې آدم علیه سلام دلومړي ځل له پاره خدای پاک په هند کې پیدا کړی... همداده چې موږ هم وایو چې دهرچا خاوره له کوم ځایه اخیستل شوې وي، هغه هلته خوشاله وي اوله هغه ځای سره داسې چې پر ځان هم سم نه پوهیږي رته مینه لري، هغه خاوره یې ورکاري او په پای کې یې همالته...

ما بیا ورته وویل:

— تاسې دخوشال بابا خبره وکړه، تاسې خوشال بابا پیژنئ؟

— خوشال چې کوم پښتون نه پیژنې، پوه شه چې هغه خدای نه پیژنی... دهغه خبره ماته معلومه ده چې وایی: هر سړی پیدا دی خو خپل کار لره کنه....

زه ددې دغې خبرې په رښتيا هم هيښ کړم... حيران شوم چې داخو ترما هم خوشال ښه پيژني، ځکه مې په شرميدلي توگه پوښتنه ترې وکړه:

— تاسې دخوشال شعرونه لوستي؟

— هو، هغه مهال چې زه لاپه اروپا کې زده کوونکې وم، ما دهغه انگرېزي ژباړه لوستې وه... هغه ژباړه مې بيا له ځان هم راوړه اوس هم زما په کتابتون کې شته... اوس يې هم کله کله وایم...

گلپانو دهندوستان دپښتونواپانو ديوې درنې کورنې هغه وروستی خراغ وه، چې ددې دخپلې کورنۍ، دخپلې نوابۍ د زوال وروستۍ شپې ورځې لکه خوب دليدو په شان په ياد وې، دهغې اوس هم په يادوو چې دا وړه وه، او ددوې په دربار کې به لوی لوی ميلمانه هغه سرداران اودنامه خاوندان وو چې هغوی به له کابل راتلل او يا هم له کابل راغلي وو اودلته په هندوستان کې اوسيدل. دې ته په يادوه چې کله به ددوې دربار ته سردارايوب خان په کال کې يوځل دوه راته، ددوې دنوابۍ ټول دربار به سره ښوریده او په ټول دربار کې به يې هر چا له يوه اوبل سره دا خبره کوله چې دکابل هغه سردار راځي چې په ميوند کې يې په زرگونه انگریزان داسې نيمه خواکړل چې دماټې کيسې يې تراوسه هم انگریزي بابا گان خپلو لمسيانو ته کوي... خو دريغه چې اوس هغه پښتنه شهزادګۍ دژوند دزوال پرخواوه، اوس هغې کومه رسمي دنده نه درلوده، دوې درې دورې يې دپارلمان دغړې په توگه کارکړې و. اوس به هم چې سړي ورته کتل له خيرې عادي څوک نه ښکارېده، دنگې ونې، عتو غتو سترگو، او اوچت قد يې اوس هم په رښتيا دحميدبابا هغه بيت چې: (پښتنې په قامت سترې نه دي څه دي...) په يونظر سړي ته ورياداوه.

زړې شهزادګۍ زما نوم له لکشمي څخه اوریدلی و، ما هم له هغې څخه اوریدلي وو چې دهغې هم ددولت خان نوم ډیر خوښیږي... ځکه چې هغه دهند په تاریخ کې خورا لوی افغان تیرشوی و. په دغه شپه هم دې ددولت خان په اړه دهندوستان دتاریخ په حواله خورا ډیر خبرې وکړې، که څه هم زما نوم دولت خان و، خو دهغه دولت خان له امله چې هغه دپښتنو پرتم خاورې ايرې کړ، زما له خپل نامه څخه هم بدراتلل، ځکه نو ددې دمينې په اړه له ماسره یولړ پوښتنې وې، چې ولې ددې په دومره پښتنوکې دهغه له نامه سره دومره زیاته مینه ده، کله چې مې په هغه شپه ورته وویل:

— دولت خان لوی سړې و، خو لویه ناسیالي اودهغې تور داغ یې پرمخ باندې پاتې دی، ځکه هغه خپل مټ په خپله توره پرې کړ...

دا راته موسکۍ شوه اوراته ویې ویل:

— که دا تورداغ یې پرمخ نه وای بیا خو سلطان بهلول لودي و...

— ستا یې ولې نوم خوښیږي، پرتاولې هغه دومره گران دی...

— ته رښتیا وایې دهغه نوم دسلطان ابراهیم لودي دزمانې په خورا مهموکسانو کې راځي، دهغه نوم مخکې تردې چې ناسیاله شي ډیر مهم و، په دې چې مخکې یو بریمن سردار و، او وروسته دقام لوی شرم...

— نویاموولي له هغه اودهغه له نامه سره دومره مینه ده چې وایې پرما دهغه نوم خوږ لگیږي...

زړې شهزادګۍ خپل زوړ غږ په کړیسه کړیسه پورته کړ، لاس یې زما پرسر کیښود او ترخوله یې راووتل:

– زما دميني اوزماد توري اتل دولت خان، دويم دولت خان دي، هغه چې خان جهان لودي غوندي پياوړې اونرپښتون بچي ترې پاتې شو... ددغه وياړلي دولت خان داتلوالی اوپښتولی له مخې هغه ناسياله هم اوس بدنه راباندې لگيري... ته پوهيږې چې خان جهان به چې په مغلي دربارکې ناست و، له پاچا رانيولی ترپيره داره چا داتوان نه درلود، چې دده دزړه او ارادې خلاف خبره وکړي... وايي چې يووخت دمغل پاچا لوی دربارجوړو، ټول امرايان له هرې خوا په کې راټول شوي وو، کوم چا له هوښياري اوکله له بې عقلۍ وويل چې دهندوستان وارث څوک دي؟ درباريانو هريوه په خپل وار سره دغوړماليوپه ژبه دپاچا اودهغه دځانندان سندرې وويلې چې بس عالم پناه اودهغه کورنۍ دهندوستان وارثان دي، کله چې دده وار راغی، دپاچا او درباريانو په مخ کې په ډاگه داخبره وکړه:

– مغل څوک او څه... دي، ترهغه پورې چې دهندوستان پرلتو باندي دپښتون دتورې شرنګ لگيري، هيڅوک داحق نه لري چې ووايي پرته له دوي نور څوک دهند واکمنان اووارثان دي...

پاچا اودرباريان ټول چوپه خوله شول اوهيچا هم نور څه ونه ويل...
دالاماته غړيده، لايې هم تاريخ راته وايه چې لکشمي زموږ خواته راغله او د ډوډې دتياري خبره يې زړې شهزادګۍ ته وکړه، هغې خپلې خبرې پرې کړې اوما ته يې اشاره وکړه:

– ځۍ ډوډې تياره ده، او دا اورېدې کيسې ديوې ورځې کيسې نه دي....

زمونږ دغه لوی دالان ته مخامخ د ډوډۍ خوړلو کوټه وه، دومره لویه چې له یوه سره یې بل ته غږ نه رسیده، داسې ښکلي خراغونه پکې لگیدل چې دښکلا ساری ما تراوسه نه ولیدلې، دیوالونه اوشاخوا یې په رنگارنگ هنداره پسولل شوي و، کله چې موږ ورننوتو، لومړې یې دهغه لوی خوړنځي لویډیزې څنډې ته لارښوونه کړو، زړه شهزادګۍ هم له ماسره وه، چې دې یې په باره کې راته وویل: دغه برخه په شش محل باندې مشهوره ده، داد هندوستان په ټولو لویو نوایو کې نامتو اوبې ساری شش محل و، انگریز وېسرای هغه مهال چې لا زما ارواښاد پلار ددغې سیمې نواب و، ددغه ځای دلیدو هیله وکړه اوله شملي څخه ددغه لوی شهکار دلیدو له پاره دلته راغی اوڅو ورځې دلته زموږ میلمه و...

زه اودا بیرته دډوډۍ سر ته راوګرځیدو، دا زموږ په مخکې وه، هلته ډیرو خلکو زموږ هرکلی وکړ، مانا دا چې زه دلته نن یوازنی میلمه نه وم، بلکې یوازنی نوې څوک وم. هلته مخامخ یې دهرکلي له پاره مشره نگور او وره لور ولارې وې، هغه یې یوه یوه راوپيژندلې، اوراته وې وېل چې:

— دازموږ ددربار دود دې چې کله زموږ درانه میلمانه راځي، هلته به زموږ دکور سرشته دارې میرمنې په تیره بیا لورانې اونړیندې اودهغو خاوندان دهرکلي کوونکو ته دهرکلي له پاره دډوډۍ په سر درېږي... ما په دغه لاس سردار ایوب خان اودهغه ورور امیر محمد یعقوب خان ته ډوډۍ اچولې اودهغو هرکلی مې په همدغه لوی دالان کې کړې دي... دغه دود موږ تراوسه پالو اوتراسه مو هم له یاده نه دې ایستلی... ان چې ځینې خاص دودیز څه هم لرو چې تراوسه پورې موږ نه غواړو هغه بل چا ته ور وښو او یا یې ورته ووايو...

به هغه شپه څه گلبانو بي بي اوڅه هم لكشمي ماته خپل ټول خپلوان راوښودل اوراوي پيژندل، لكشمي خپل پلار مدن لال ټاكر هم راوپيژاند، موريي عظمي خان مدن هم راوپيژندله، هغه دگلبانو دويمه لوروه، چې پلار يې مدن لال ټاكر ته چې دهندوانو له يوې خورا درنې كورنې څخه و، اوپه دكن كې يې پلرونه اونيكونه لوى راجاگان تيرشوي وو وركړې وه... اوما ته اوس هغه خبره چې ما ولې لكشمي نه پيژندله دلومړى ځل له پاره روښانه شوه... زه اوس پوه شوم چې لكشمي څوك ده اوولې يې له ماسره ناسته پاسته دنوروخلكو په شان نه وه، په هغه شيبه كې يې چې خپله مورراپيژندله يوڅه شرميدونكې شان شوې وه خو ما زردتوكې په توگه دهغې مور ته وويل:

— ماته خو اوس معلومه شوه چې ته دنواب صاحب لوريې، اومسلمانه يې، نه پوهيږم چې ستاسې لور څوك ده؟

دې راته وخنډل، سره له دې چې يوڅه حيا هم ورته دريدلې وه ځواب راكړ:

— هغه هم زما لور ده...

پلاريې هم زموږ څنگ ته ولاړ و له هغه مې چې كله پوښتنه وكړه، هغه هم يوڅه ټكنى غونډې شو، ځكه هغه هم زرځواب راكړ:

— هغه زما لورده...

ما لكشمي ته وكتل، هغې په داسې حال كې له خدا شنه وه پرته له دې چې زه پوښتنه ترې وكړم ځواب راكړ:

دوى دواړه رښتيا وايي...

زه ددواړو د دواړو داسې لوريم چې دباور لاره مې يوه ده ...

(۸)

زما اولکشمي اړيکي لکه څنگه چې وو هم هغسې وو. يوځای مو درس وایه او په یوه ښار کې سره تیت وپاس کیدو. یوځای به کله کله دهند بیلایلو ښارونو ته هم په سفر تلو، اکره، راجستان، اجمیر دیره دون، کلکته اوبمبی داتول موږ په گډه سره ولیدل. زما او ددې ترمنځ تراوسه هم دا خبره چې زه له دې سره مینه لرم او یادا له ماسره نه دې ته څرگنده وه اونه هم نورو ته، پرما خو ځکه گرانه وه چې زه یې کله هم په یوازیتوب نه سپارلم، لکه سیوري داسې به راسره وه، ډیروڅو فکر کاوه چې موږ له یوه اوبله بیلیدونکي نه یو، په داسې حال کې چې زموږ دواړو ترمنځ دنژدیوالي داسې څرگنده نښه هم تراوسه نه وه، خو له دې سره سره هم موږ په خپل کالج کې دټولوپه خولوکې غبرگ نومونه وو:

لکشمي اودولت خان، دولت اولکشمي...

یوځل خو یې یوه خپلوان زما اوددې دواړو نومونه دواډه په یوه کارت کې گډ هم لیکلي وو. مانا دا چې ډیرو داسې فکر هم کاوه چې گواکي موږ سره واده شوي اویاکوژدن شوي یو اوکه نه نو دیوه کور اوکورنۍ غړي خوځامخا یو. خوآره خبره داوه چې زموږ دمینې اوراشه درشې رمز دمینې اومنتوب په تارنه و سره تړلې، ماته هغه ښکلي ښکاریده خوداسې نه چې زه باید هغه دهغه

ماشوم غوندي چې دگل په قدرنه پوهيږي په خپل لاس کې واخلم او پانې پانې يې کړم، ما ته هغه لکه زېږام په خپله ونه ښکلي ښکاريده، خومره چې ما دهغې له لرې لرې تماشي څخه خوند اخيست، هغه تصورمې له نژدې نه کاوه، هغه مې خوښيده خو داسې نه چې دهغې په سترگو کې دخپل کاته دشهواني ليونتوب په اوږدوکې ورک کړم، هغه ماته تردغو هم اوچته ښکاريده، کاته يې اوس ماته، زما روح اوزما ژوند اوزما تاريخ ته ديوې درنې کيسې په شان رادغاړې شوي وو. زموږ په کالج کې نورې نجونې هم وې، پوجا دراجستان ديوه راجپوت سردار لور، چې زموږ په ټول کالج کې يې دښکلا سارې نه و، هم له موږ سره په يوه ټولگي کې وه، هغې به تل ويل چې دهغې له پاره زموږ ناسته پاسته يوه ناسپړلې غوټه ده، هغې له موږ سره ناسته ولاړه درلوده، خو زموږ په باب يې دپوهيدوله پاره چې خومره هڅه وکړه بريالۍ نه شوه، يوځل خويۍ دلکشمي دوړاندې زه په يوه اوبله خوا کلک کلک ښکل کړم چې بيایې هغې ته وويل:

— حال دمعلوم کړه کنه، يوه ورځ به يې همداسې ژوندي درڅخه ورک کړم...

هغې يوازې ورته وخنډل اوورته ويې ويل:

— ته دومره ښايسته اودی دومره بدرنگه کله سره جوړېږئ...

— داخبرې پرېږده ماته دزړه حال ووايي...

هغې ورته وويل:

— زه خو په زړه کې څه نه لرم چې تاته یې ووايم...

بیایې ما ته مخ راواړاوه اوراته موسکې شوه:

— ستا په زړه کې که هم څه وي قبول مې دي راته ویې وایه...

ما هم مړه مړه ورته وکتل اوهم هغه شان ما هم ځواب ورکړ چې:

— زما په زړه کې هم څه نشته...

لکشمي یې په غاړه کې لاس ور واچاوه اوپه موسکانه خیره یې پوښتنه
ترې وکړه:

— ستا په زړه کې دولت خان ته څه تیریري؟

هغې لنډ اوگنډ ځواب ورکړ:

— ولې نه، زه تیاره یم، چې ستا په اجازه واده ورسره وکړم، خو دده رضا
حتمي ده...

ما ته خندا راغله، زرمې خبره خپل پښتني دود ته راواړله او ورته ومې
ویل:

— زه خوار مساپرپتان اوته دومره لویه شتمنه راجپوته...

خوځان یې سره تاو کړ، شونډې یې سره کش کړې او په حیرانۍ یې لنډه
ترخوله راوايسته:

— مانا؟

— مانا داچې زه دومره غريب يم چې له ډيرې غريبې مې خپل هيواد پر يښې او دلته دهغې غريبې دلرې کولوپه خاطر درس وايم...

— غريبې مانا نه لري، زما سره واده وکړه، زما پلار دومره څه لري چې هغه زما اوستا د زمانو خولا څه کوې چې دلمسيانو له پاره هم بس دي...

ما ته خدا راغله، دازما خدا ته جدي غوندي شوه:

— ولې دې وخنډل؟ په رښتيا پورې سړې نه خاندي...

ما هم په رډه ځواب ورکړ:

— خبره دې اوس خرابه کړه...

— څنگه؟

— په دې چې ته زموږ په دود نه پوهيرې...

— نه، پوه نه شوم لږ مې پوه کړه...

— موږ خپلې ميرمنې ته خپل شته سپارو، له هغې څخه يې نه غواړو...

— خير ته داسې فکروکړه چې ته اوس په هندوستان کې يې نه په

افغانستان کې...

— نه زه داسې فکر نه شم کولای، په دې چې پرما کوم نوم (دولت خان) زما مور په افغانستان کې ایښې هغه په هند کې هم دولت خان دی...

لکشمی او پوجا دواړې زما دغه جدیت ته له خندا شنې وې، په همدغه حالت کې یې بیاخپله خبره راغبرگه کړه:

— ته دې له میرمنې څخه مرسته نه غواړي؟

— مرسته بیله ده اوداشان آسانه شته او شتمنی بیله، زموږ خلک یوه خبره کوي، یومتل وایی چې: (دخړه څټه... دښځې گټه...)

هغه زما په دغه خبره سره له دې چې زما نه وه اونه ما منله، یوڅه نیولې غوندې شوه. خولکشمي زر داوړپسې وټرله:

— کاشکې دازموږ خلک داسې وای اوداډول تمیزیې درلودای، زموږ نجونې خو ترواده دمخه همدغه غم زړوي...

پوجا لکه څنگه چې ښکلې وه، هماغسې یوه اصیله هندکې هم وه، برابره ونه، تور وزمه خواږه انګي، په تورو کې څه زیږنګې سترګې، خپلو راجپوتي دودونو او آرونو ته یې وفاداره او پر هغوباندې ویاړمنه روحیه، داټول هغه څه وو، چې ددې په کړو وړو کې یې زما له پاره، د ډیرونورو په اندول توپیر درلود، دې ته زما د درناوي یو لامل هم دغه اصل و، ښایي همداسې شان خانګړنې به وې چې دې زموږ سره ناسته پاسته کوله، ټوکې به موسره کولې، د تاریخ په باره کې به سره غږیدو او هغه تیرې ورځې به یې راپادولې چې پښتنو په هندوستان کې څه کړي، له دوې سره څه شوي دي... په دغه باره

کې موټل خبرې سره کولې، يوه ورځ خو مو خبره دې ته هم سره ورسیده چې دې خپله درنه ویله او ما خپله، خبرې موسره کولې، دخبرو په منځ کې یې راته وویل ته اوس له ما ددغه عصر له هندوستانی سره داسې خبرې کوي لکه چې پانی پت دې همدا پرون فتح کړی او په ډیلي کې ناست یې...

ما ورته وویل چې زه اوس هغسې څوک نه یم، خو یوه خبره ده او هغه دا چې ملتونه داحق لري چې په خپلو تیرو باندې وویاړي، ځکه چې دغه تیرپه خپله دوی ته د دوی دروحي تسل یوه ښکلې ښه ده، زه اوس هغه څه چې ته زما په باره کې فکر کوي نه یم، خو دومره حق راکړه چې درته ووايم:

په پخوانو سترگومي گوره اوس مې جامې دملنگۍ اغوستې دینه

لکشمي پوه شوه، چې زه لنډې هروخت نه وایم، په دې چې هغه خپل اهمیت لري... او په خپل ځای کې باید وویل شي... ځکه یې غږ راباندې وکړ چې یوځل یې بیا ووايه:

ما هغه یوځل بیا ورته وویل، اودوی دواړو په خورا غورسره واوریده... دواړو ته یې خوند ورکړ، سره له دې چې زموږ بحث ډیر جدی و، خو کله یې چې زما لنډۍ واوریده، راته موسکۍ شوه، او هیله یې وکړه چې دویم بیت یې یوځل بیا ورته ووايم:....

اوس مې جامې دملنگۍ اغوستې دینه...

خوشیبي په فکر کې راته ډوبه وه، راته کتل یې، څوچې ښه رانژدې شوه، خپل غبرگ لاسونه یې راڅخه تاو کړل، اوددې ټولو خبرو ښه یې رانه

وغوښته... خوما ورته وويل چې ته څه وايي، دلته دښمني هيڅ اړتيا نه شته، موږ دهغو شپوورځو نسل نه يو، موږ خپلې خبرې لرو او خپل قضاوت، موږ دا حق لرو چې كه يوڅه موږ تاوان هم وي، بايد ويې وايو، په دې چې نورنوانساني ژوند داسې يوه پړاو ته رسيدلې چې يوازې په رښتياوو باندې يې ســـــــــــــــړى ويـــــــــــــــاللى شـــــــــــــــي او بــــــــــــــــــــس... هغه اوس له قهره لويدلې وه، هغې نوره دتاريخ خبره هم نه كوله، يوازې يې هڅه كوله چې گواكي ما له خپل جدितه راكوز كړي، نوځكه يې خبره بلې خوا ته كړه مخ يې لكشمي ته ور واړاوه اودگوډې كړې سترگې په چل يې ورته وويل:

— زما خو دولت خان يوازې په همدغو لويولوياوورښتينو خبرو خوښيږي، كه ته واده نه ورسره كوي، نوبيا يې ماته راپرېږده.

خولكشمي بيا په خندانه خوله ورته وويل:

— په دغه كې تا څه ليدلې، زه خوپه دې باور لرم چې دې داسې دى لكه چې زموږ دزمانې سړى نه وي، په دې چې يوشمير لويې لويې خبرې چې دى كوي هغه زموږ دزمانې خبرې نه دي... اونه هغه زموږ د زمانې بوى لري...

— هو، زماهم مطلب دادې چې كه دې صيقل نه شي، زمانه به يې له ځان سره همداسې شېل مېل خچې پچې كړي...

زه ددې پرځاى چې آرامه شم، نورهم په دغه خبره نارامه كيدم، زه په خپل ځان پوهيدم چې دا خبرې لكه چې رښتياهم پرما ښې نه لگيږي... خودې

ته مې هم پام و چې که لرغڼم لاندې دي نويوڅه خو ژرنده هم پڅه ده... پوجا
دخپلو خبرو په لړ کې يوځل پريوې بلې پوښتنې ورمخه کړه اوماته يې مخ
راواړاوه:

– تا ته معلومه ده چې دتاريخ په اوږدو کې څومره پښتانه په هند کې وو
اوڅومره نورهند ته راغلل؟

ما پرته له دې چې فکروکړم ځواب ورکړ:

– ډيرزيات...

– هغوی څه شول؟

زه سره له دې چې پوهيدم هغوی څنگه اوڅه شول خودې ته مې ځان
ناگاره واچاوه اوورته ومې ويل:

– نه پوهيږم...

لېراته جدي غوندې شوه، لکشمي ته يې وکتل، لکشمي ماته وکتل،
بيايې دې ته وکتل، ځويې خپله خبره وکړه:

– داڅوک ده، داپيژنې؟

– هو، ولې نه، لکشمي...

په دغه شيبه کې يې يوڅه ځان ناگاره واچاوه، خبره يې نيولې پا ته
شوه چې لکشمي په نرمه خوله ځان راوړاندې کړ اوويې ويل:

— هو، دې اوس ما ښه پېرني...

خو پوجا بياهم په ځيرځير راته كتل، داسې چې تابه وي، په خپلو سترگو کې مې خوري، روانه وه، د تلوتلو په همدغه حالت کې مې خپله وروستی موسکا او سره يوه کره اوراته وپي ويل:

— گوره له لکشمي تېر شه... زه ان اوس ستاسره واده ته تياره يم... گوره بيا به ارمان کوي او بيا به اوبه تر ورځ تيرې وي...

ددې دغې خبرې په رښتيا هم زه پر ځان پورې حيران کړم، زرمې لکشمي ته وکتل، هغه راته په خندا شوه، مازر د پوجا ځواب ته ځان جوړ کړ او ورته ومې ويل:

— زه خو له لکشمي سره هم د واده په خاطر ناسته پاسته نه کوم...

خودې زما ددې خبرې ځواب هم رډه راکړ:

— چې ناسته پاسته مو د واده له پاره نه وي، نو بيا مې اړتيا څه ده...

— زه له هغې سره د ټولگيوالۍ اړيکي ساتم، موږ خو په يوه کالج کې يو او يوځای درس سره وايو...

لکشمي بيا زموږ په خبرو کې راوغورځيده او پوجا ته مې وويل:

— که دولت خان ستا سره واده وکړي، ستا له پاره به څه وياړوي، ته يوه هندکۍ نجلۍ مې او دې يو پټان او بيا مسلمان...

هغه بيا ورته موسکي شوه:

— دا هندوستان دی، دلته دا خبره ډیره مهمه نه وه اونه ده...

رښتیا خبره خوداوه چې موږ په دغه ورځ په دغو خبرو ښه سرونه
وخوړول، څو په پای کې مویوه اوبل ته داسې سره کتل چې هرچا فکر کاوه په
دکان کې سره ولاړ یو اودکوم ټوکړه بیه باندې له یوه اوبل سره چنې وهو...

ما په پای کې په ډاگه ورته وویل چې:

— زه په دغه ملک کې یومسافر اوتاسې دلویولویو کورنیو نجونې
اولوراني یاست، زموږ اوتاسې ترمنځ ډیر توپیرونه دي چې هغو ته باید دومره
هم په ساده نظر سره ونه گورو...

پوځا نه پوهیږم چې ټوکې کولې اوکه رښتیا هم جدي وه، همدا خبره
کوله چې گوره راځه ته هم لکه دپخوانیو پټانانو غوندې یوه فداکاري وکړه
راځه چې زه اوت هه په دغه عصر کې یوه نوې پاڼه سره واړوو...

خو ما به ددې ددغو ټولو خبرو په وړاندې ناغیږي کوله او ځان به مې په
هغه اودغه ترې تیراوه...

نژدې ماښام و، چې موږ له کالج راووتو، لا دونو له گڼ ځنگل څخه
دعمومي سړک سرته نه وو راوتلي، چې یوبس رابښکاره شو، لکشمې نن خپل
گاډۍ نه و راوستلې، هغې زر له ما سره خدای پامانی وکړاوبوچا یې هم ترلاس
ونیوه، خو دپوچا زړه تراوسه نه و راباندې یخ ځکه یې تروروستي شیبې پورې

خپلې خبرې کولې، ان چې په هغه شپیه کې یې وروستی خبره هم ماته داوه چې:

— ناځواني مه کوه، راځه گوره ما پښتنه کړه، تاته معلومه ده که نه، چې ډیرو راجپوتو میندو خورا میړني میړنی پښتانه زیږولي دي...

گوره مه کوه (په موسکا) ... پښیمانه به شې...

دوې دواړې په بس کې کیناستې، زه خپل کورته راوگرځیدم، زما له پاره په هغه شپه دپوجا داخبره ترټولو جالبه وه چې:

ډیرو راجپوتو میندو دهند په پراخو لتو باندې داسې میړني میړني پښتانه چې په نومونو یې هندیان او پښتانه دواړه ویاړي زیږولي دي... !!!

(۹)

پوره يوه اوونۍ كيده چې لكشمي همداويل چې: انامي ناروغه ده... كله به چې له درسه خلاصه شوه، په بېړه به يې په سترگو كې خدای پامانی اوروغېر دواړه په يوځل راسره وکړل او زړه دکورپرخوا روانه شوه، زما هم په زړه کې وه چې دهغې پوښتنې ته بايد ورشم، ځکه هغې زما خورا ښه عزت کاوه اودزړه له کومي ورباندې گران وم، ان چې هره ورځ به يې ځان زما له حاله خبراوه. لكشمي ته به يې همداويل چې زما له هرڅه بايد ځان خبرکړي، ان لادايې هم ورته ويلي وو، چې موږ هنديان دوی ځکه نه پيژنو چې دوی له ژونده دسرتکونې اوچا ته په اسانۍ سره دلاس اوږديدووالا خلک نه دي... ما له ځان سره پرېکړه وکړه چې كله سبا کالج ته لاړم له لكشمي به هيله کوم چې ماله ځان سره بوځي، خوكله چې په سبا يې زه کالج ته ورسيدم ترمامخکې لكشمي راته وويل چې:

— انه مې دې ډير يادوي، ويل يې چې يوځل يې راوله...

خوماورته وويل چې ما هم نن هوډ کړې و چې له تاسره يوځای بايد يوځای دهغې پوښتنې ته لاړشم، كله چې زموږ درس پای ته ورسيد، زه اولكشمي دواړه دهغې په موټر کې دهغې دانا دکورپه لوروخوځيدو، زموږ دکالج او دشهزادگۍ گلبانودکور ترمنځ ډيرواټن نه و، په خوشيېو کې موږ دواړه دهغې بنگلې ته ورسيدو، چوکيدار په ځانگړي درناوي دروازه راته پرانيستله

اوموړ ور دننه شو، حکیم لالا په هم هغه شان لکه چې پخوامې لیدلی و ښکاریده، د ښکلې د باندې یې دربار کړی و، داسې چې که چانه پیژاندي، نو خامخا به یې ویل چې ددغې لویې ښکلې اصلي خاوند که دې اوکه نه دی دی خپله دی، کله یې چې زموږ په موټر سترگې ولگیدې راپورته شو، او په بیر ه بیر یې ځان را ورساوه، زه لا له موټر ه سم کښته شوی نه وم چې ما لاس ور اوږد کړ، خوده زما لاس ته ونه کتل اونیغه یې غاړه راکړه او په غیر کې یې ټینګ ونیولم:

— ته چیر یې... له ډیرې اوږدې مودې وروسته، په خیر راغلي... میلم صاحبه ناروغه ده، ډیر دې یادولې...

لکشمي خپل موټر ودر اوه موږ دواړه د ښکلې په لور په داسې حال کې چې حکیم لالا مو مخکې و، روان شو، کله چې تر دروازه وردننه شو، داځل داوږده دهلیز پر ځای موږ پر هغو زینو قدمونو کیښودل چې دروازې ته مخامخ پورته ختلې وې... دویم پوړ ته وختو، نن په ټوله ښکله کې دهغې ورځې په انډول آرامي وه، ان له هغه اوږده اولرې دهلیز څخه هم نه دوږو اونه دزوږو غږ راته... په دویم پوړ کې یوه کوچنۍ دوه پله یې دروازه حکیم لالا راته پرانیسته، یو کوچنې دهلیز لابل هم هلته و، دغه دهلیز ته مخامخ یو وړ راخلاص و، موږ هم په همدغه وره ورننوتو، هلته د دویمې کړکۍ څنګ ته د زړې شهزادګۍ پالنگ پروت و، کله چې موږ ورننوتو داپه نمانځه وه، لمونځ یې کاوه، په څنګ کې یې دچا خبره یوه بله مامره دنگه ښکلې ښځه ناسته وه، چې هر چا فکر کاوه خدای په خپل حکمت سره جوړه کړې ده، هغې گل بانو څار له اود هغې په چوپړ کې وه، هغې موږ ته هر کلی ووايه او هلته یې په یوه خوا کې هغو مخامخ څو کیوته

لارښونه کړو، لکشمي راته وويل چې دا يې نگورده. دهغې خاوند اوس هم لوی دولتي ماموردی، هغه ټول عمر له هندوستان څخه دباندې په اروپا او امريکا کې خپل ماموریت ترسره کړی دی، ددې نيکه هم ترويش دمخه دهندوستان له لویو نوابانو څخه و...

گلبنوله لما نځه وروسته، له مور سره هم تود روغبړ وکړ او مخامخ موږ ته کيناسته، خوداغل يې رنگ اوڅيرې ډير بدلون کړی و، بڼه يې زيره شوې وه... خو څه بې چې داغل تر تيرغل هم تاوده وو هغه ددې تود اودزړه له کومې هرکلی و... دا دويم ځل و چې دزړه حمله پرې راغلې وه، ځکه يې په خداکې وويل:

— زما ناروغي خورا بده اونا مرده ناروغي ده، داده دويمه ديکه يې هم راکړه...

سره له دې چې ډاکټر ورته ويلي وو چې ډيرې خبرې بايد ونه کړي، زما مخکې ته يې کابلي بادام او کشمش راوړاندې کړل اوله هغوسره سم يې وويل:

— هغه مهال چې زه لاځوانه وم، موږ ته به دابادام له کابل څخه راتلل، هو، هغه مهال زما پلار ژوندی و، هغه دجنرال نادر خان همزولی او ملگری و، هغوی هم ډيره موده دلته په هندکې وو، په هغه کال چې زما خدای بښلي پلاردا بنگله جوړوله ان پر هغه مهال هم دوي لا کابل ته نه ووتلي، له مور سره يې راشه درسه درلوده، ان چې وروسته کابل ته ولاړل، دوی به په کال کې يو ځل دوه دلته راتلل او موږ به کابل ته ورتلو، هغوی بڼه خلک وو، په هغه مهال د دوستۍ او مينې خلک دوی وو...

ما ددې خبرو ته غوړ نیولی و، چې یوناڅاپه یې پوښتنه راڅخه وکړه:

— بښنه غواړم، اوس په کابل کې بادام پیداکیږي؟

په دغو شپوکې پر کابل باندې سختو جنگونو خوله لگولې وه، رادیوگانو، تلویزیونو او اخبارونو په هغو شپوکې دکابل دوراني او بربادۍ له وحشته ډک خبرونه دنړۍ گوټ گوټ ته رسول، کابل به یې ښوده اودوژنو هغه ناپایه بهیږه یې ښود چې انسانان هلته خپلو متو او وزرو ته لیوان شوي وو، ځکه نو زه هم ناچا روم چې باید ورته ویلي مې وای:

— هو، بادام شته خو په وینولرلي... دکابل دهغو شپو بادام چې تالیډلي اوخوړلي وو له اوسنیوهغو سره خورا زیات توپیرلري...

خوشیبي په یوه اوږده سوچ کې ډوبه شوه، بیایې لکشمي ته مخامخ ورواړاوه:

— رښتیا وای، کابل ټول وسو، کابل ټول وران شو، کابلیان ټول له کابله وشړل شول، اوریدلي مې دي چې اوس په کابل کې داسې کور اوداسې کورنۍ نشته چې دکورنۍ یو یاڅو غړي یې نه وي وژل شوي... زه خوهره ورځ دغه بده ورځ چې پر کابل باندې روانه ده پرتلویز یون باندې گورم... خدای د دکابلیانو مل شي... زموږ خو له دعا پرته نورڅه له وسه نه شی کیدای...

لکشمي هم دکابل پر حالاتو باندې ښه خبره وه، هغې به لاماته هم کله کله دکابل په اړه ویل چې زه به هم نه وم پرې خبر، هغې به ماته داسې خبرونه اوشعرونه راوړل چې هغه به ټول کابل ته اودکابل له پاره ویل شوي وو... موږ

لاهم په همدغه ویرکې وو چې دگلپانو نگور راوترپل اوزمورډ دخبرولړۍ يې پوپه يورا پرې کړه سترگې يې زما په سترگوکې راڅښې کړې اوويې ويل:

— زه نه پوهيږم چې ستاسې ماغزه ولې کارنه کوي، څومره جگړې، څومره ورانۍ، اوڅومره بربادۍ... تاسې پوهيږئ چې نړې ستاسې په باره کې څه وايي؟ ځوانان هلته مري، ښځې هلته مري، ماشومان اوبوډاگان هلته دگوليوله ډاره سا نه شی اخیستی، سپی په کوڅوکې دانسانانو دمړو غوښې نه خوري، جنت غوندې هیواد مو په دوزخ اړولی دی ولې... دڅه له پاره؟ څه شی لرئ چې نه پرې جوړېږئ، ولې له خدایه نه ډارېږئ، داڅه چې اوس په افغانستان کې روان دي دغو ته کوم انساني وجدان کتلی شي، داشان کړه وړه دکوم الهي قانون له اصولو سره ورته والی لري؟

ماچې کله دهغې دغه په ږډو ږډو کې خبرې واوریدې، زما زړه ته کله هم نه رسیده چې دداسې ښکلې میرمن خوله به هم په داسې سپینو ټکولکه چې ماته يې وویل راخلاصه شي، ما په هرڅه ځان ورته ناگار کړ او هیڅ مې هغې ته دويلو له پاره نه درلودل ځکه نو همداسې غلی پاتې وم خو داچې دهغې خبرو ځواب غوښت ځکه مې په کاره ورمیره ورته وویل:

— زه هیڅ هم نه شم ویلای، زموږ هیواد داخل دډیرو بدو خلکو منگولو ته لويدلې، داسې فکر کيږي چې دهیواد حالت به تردې هم وران شي، په دې چې جگړه به نه دې پوهې دي اونه هم دخپل هیواد دجوړونې، په دې چې دوې پردیووازې دورانیوله پاره روزلي دي اودخپل کور ورانولو اوخپل ورور د وژلو زمریان اواستازي دي، دوی نه خپله اراده لري اونه غواړي چې هغوی چې دخپلواکې ارادې خاوندان دي په خپل څنگ کې ومنې اویايې وزغمي...

همداده چې لويوخواکونو جوړ کړي اتلان نن هماغه لوی خواکونه په خپله سړي وژونکو او تمدن بربادوونکی بولي... او په دغه پلمه پرافغانستان رابلوسيدلي اود دوی په پلمه، دادي ددغه هیواد نن اوسبا پربربادی اوورکې باندې سپاري...

لکشمی زما دخبرې له پای ته رسيدو سره داترغوړ راتيره کړه چې دې هم خپلې زده کړې په لندن کې کړې دي. خاوند يې تل په سياسي دندو وي، ان چې په کابل کې يې هم يوه موده تيره کړې ده... خو زما له پاره تر ټولومهمه داوه چې ما له داسې ښکلې، دنګې اوسپين رنگې ميرمنې څخه څومره سپينې خبرې واوريدې او په څه شان يې دزړه له کومي راته وکړې... تورې اوږدې زلفی، غټې غټې سترګې، ټلې تورې وروځې، جگ قد، درانه پښتانه کاته داتول هغه څه وو، چې دا يې اوس زما په وړاندې دهوسۍ سترگو هغو غونډې درولې وه، هر ځل به مې چې ورته کتل بيا به دحميد بابا شعر به را ياد شو:

چې دباغ صبرې يې پستې تر قامت دي...

زړې شهزادګۍ ډيرې خبرې نه کولې، دهغې له پاره اوس دخبرونه کولو روژه دډاکتر له خوا منظوره شوې وه... په دغه ورځ يې هم تردیرو پورې لکه چې زموږ خبرې دچاخبره دزړه په زور واوريدې چې اصلي خبره بياهم داوه چې:

— ستاسې ماغزه کارنه کوي، ولې مو دهغه ښکلي هیواد پر تم اولوی نامه ته دومره په سپکه سترګه وکتل، ولې مو افغانان اوافغانيت په ځمکه وواهه... اوولې موددغه هیواد تاريخ ته ونه کتل...

زموږ ټولې خبرې په همدغه ټکي وې، زه يې هم په همدغه گناه تر گواښ لاندې نيولی وم، داسې چې گواکې دازه وم اويازه يم چې افغانستان ته، افغانيت ته، اوانسانيت ته په خپل لاس اوراچوم. اويا دازه يم چې دخپل هيواد پر تاريخ باندې دجناياتو داسې يوڅپرکې ور زياتوم چې هغه هم دافغانستان اوهم دجهان له پاره دشرم يوه بيلگه دی... دگلبنو زړه هم په همدغه ټکي درد کاوه، ځکه يې ما ته مخ راواړاوه اوپه ناروغه خيره يې رانه وپوښتل:

— داڅه وشول، داڅه هلته روان دي، ته راته ووايه چې دمحمود اواحمدشاه پرلټو باندې اوس داسې يوڅوک نشته چې دغه خلک اودغه وياړلی ملت له دغه شره وژغوري... موږ تل همداوايو چې ولې دهغو لويو نومياليو ځای اوس خالي دی، اوکه خالي نه وي نو بيا ولې موږ ته نه رانسکاري...؟

دزړې شهزادگۍ داپوښتنه لاسمه پای ته نه وه رسيدلې چې حکيم لالا اودهغې درملونکې ډاکټر دواړه جوړه پرکوټه راننوتل، زموږ دخبرو لړۍ وشکيده اوهغه مودډاکټر په ليدو گردې په ټپه ودرولې، لکشمي اودگلبنو نگور دمخامخ کوټې دروازه خلاصه کړه، موږ هلته ولاړو، هلته موږ درې واړو دخپلو خبرو تگلورۍ په بله کړل، هغه سترې سترې خبرې چې دلته يې نه يوازې زما بلکه دنورو زړونه سترې کول اودسترو زړونو خبرې وې، هغه مو گردسره پرېښودې، لکشمې هم په څه شي پسې دباندې ووته، زه اود زړې شهزادگۍ ښکلې نگور يوازې سره پاتې شوو، داچې زه يې دخپلې خبرې په سيده گوزارونو ویشتلې اوپيکه کړې وم، زما له پاره داهم اوس دهغې ترخوانښې کمه

نه ښکاريده، داچې ډيره ښکلې وه، دهغه انځور يې زه اوس هم په ذهن کې نه شم جوړولای، ځکه مې نور هر څه په خپل ځای پرېښودل اوددې دنامه پوښتنه مې ترې وکړه چې دې راته وويل:

— زه ددغه کورناوې يم...

— زه پوهېږم چې ته ددغه کورنه يوازې ناوې يې بلکې ښکلې ناوې هم يې خونوم مو؟

— نوم مې ليلا خان دی...

— ډير ښکلې نوم مودی خو...

— ولې خو؟

— هيڅ هيڅ (په موسکا)...

— له خو څخه مو موخه څه ده مهرباني وکړئ راته ووايي... په زړه کې يې مه ساتی، هيله کوم...

ليلا راته جدي غوندې شوه، په دې چې ما هغې ته هسې دسترگو په رپ کې دا ناڅاپي پوښتنه چې زه پوهيدم پرې راوپاريدې پيدا کړه، هغه په دغه خبره يوڅه سره نيولې غوندې شوه، ان چې په ښکلي مخ کې يې دنابللې سرخۍ څپې سره لارې اوراغلې... زرمې ورته وخنډل اوورته ومې وې چې دومره مهمه خبره نه ده، ته بايد دومره سره نارامه نه شې... خو هغه نارامه شوې وه ځکه يې بيا وويل:

– زه هيله كوم چې خبره موو کړئ، کومه خبره چې دويلو وي اوونه ويله شي، هغه دوې ستونزې رامنځ ته کوي او دوه لوري سره ځوروي...

ددې دسختو احساساتو په ځواب کې ما خپله خبره چې دې ته به هم ډير نادره وه او يابه نه وه وکړه:

– وايي چې ليلا دومره ښکلې نه وه لکه چې ته يې...

ډک زړه يې سره خالي شو، په خدا راته شنه شوه، دواړې وروځې يې نورې هم يوې بلې ته سره نژدې شوې اوويې ويل:

– هې بابا زما خود زړه راپه درد کړ، نژدې وه چې لکه بي بي پرما هم حمله راشي... ليلا که ښکلې نه وای کيسې به يې نه کيدې، نوم به يې ښکلې نه و، اود ښکلاهنګامه به يې تر موږ پورې په ښکلا سره نه رارسیده، ته چې وايې ښکلې نه وه، زه دا خبره نه منم ليلا ښکلې وه...

– وايي چې دومره ښکلې نه وه، خو دمجنون ليونۍ مينه وه چې هغې ته يې تر ښکلا هم لوړه برخه ورکړه...

– بس ته داومنه چې ليلا ښکلې وه، ډاکه دمجنون په سترگو وه او که دنورو...

هغه ښکلې وه...

موږ لاپه همدغه دربه کې وو چې لکشمي راننوته اوويې ويل چې ډوډۍ تياره ده، خو ليلې هغه کينوله او پر هغې يې زموږ دخبرې سپيناوی پيل کړ،

هغې په پیل کې فکر کاوه چې موږ تراوسه هم هغه سیاسي خبرې سره شاربو،
ځکه یې هغې ته وویل:

– ببو، پرېږده، دغه خوارکي ته اوس هم دکابل غموڅه نه دې ورپرېښی،
دهغه خپله زړه له وژنو اوبدمرغيو شین شوی دی...

خو کله چې لیلې زموږ د پوښتنواو خبرو ټوله کیسه له سره ترپایه ورته
وکړه نوبیا یې ورته وخندل:

– په دې کې خو شک نشته، چې زما په ټوله باباګنۍ کې تر ټاښکلي
ښځه نشته، دی رښتیاوایی... ته یې باید ومنې ځی چې هلته دودۍ تیاره ده...
زما خبره ستاسې دواړو په منځ کې داده چې ته هم رښتیاوایی اودې هم...

ددودۍ په هال کې موږ ټول یاره، لکه چې لس تنه سره راغلي وو،
ښایسته نجلۍ تر هرڅه دمخه تیار اچولی شراب رامیدان ته کړل، هرچا
یو یو ګیلاس واخیست، زما په زړه غله راګډشول، چې اوس څنګه وکړم، نه مې
ویلاي شواي چې نه اونه مې بله پلمه په درواغو خولې ته راتله، په دې چې دلته
هغه څه چې زما فکر اوایاچې ما باید هغه په نظر کې نیولی وای یوازې له یوه
تظاهره پرته بل څه نه ښکاریده، ځکه مې له هغې ښکلې نجلۍ څخه یو ګیلاس
لکه دنورو په شان په طبعي توګه واخیست اوله څه خوارکي توکو سره مې له
ځان سره ونيو، هیچا هیڅ هم ونه ویل اونه څوک دچا په فکر کې وو، ما ته هغه
مهال قوماندان یارجان رایاد شو، چې خارجیان به ورته راغلل له هغوسره به
یې شراب خوړل، خو چې هغه به ترې تللی نه وو، ده به بیا تر هرچا دمخه چغې
وهلې چې: « ولله چې ځان یې راباندې مړ کړ چې ورسره مل شم، شراب ورسره

وخورم خو ايمان مې اجازه نه راکوله، ماويل چې داجهاد به مې په خاورولاهو شي...»

په داسې حال کې چې دې خپله خلکو لیده چې دهغوی په سترگوکې څنگه خاورې ورشني...

په همدغه مهال کې ډاکټر او حکيم لالا هم راغلل اوله ټولويې هيله وکړه چې له بې بې سره څوک ډيرې خبرې ونه کړي... ډاکټر لاداهم وويل چې:

— څوک مه ورځې، کيدای شي، کومه بله حمله هم زور باندې راشي، له هغې سره خبرې مه کوئ... ماته يې وکتل او په خندا کې يې راته وويل، چې زه خو بايد ورسره ونه غږېږم په دې چې زما خبرې دومره درنې دي چې ډير پياوړي زړونه يې واورې هم نه شي ورته ټينگدای...

هغه په رښتيا هم ناروغه وه، خوله دې سره سره موږ نن له هغې سره خورا زياتې خبرې وکړې، خودا چې ډاکټر وويل تاسې به نه ورځې زه په دغه خبره يوڅه خپه شوم... په دې چې هغې کومه پوښتنه له ما کړې وه، ماد هغې ځواب بايد دې ته ويلی وای...

زه په همدغه سوچ کې وم چې ليلې زما اولکشمي په مخ کې دساقی نجلۍ له ټوکړۍ دوه نور گيلاسونه هم دمیز پر سر کيښودل... نوروهم واخيستل، ليلې له ټولو هيله وکړه چې ددې خبرې ته ټول يوغوږ شي... ماته يې لاس ونيو اووې ويل:

— داباغلی دولت خان دی، له کابل څخه راغلی، له لکشمي سره یوځای په یوه کالج کې درس وایي، نن زموږ گران میلمه دی، موږ تل دخپلو پخوانو مینه په ده مائوو، همداده چې دده په سرسلامتي به یې....

لیلي لا دا خبره پای ته نه وه رسولې چې ټولو زما په سرسلامتي وغږنگول... لږ مهال لا نه و تیر شوې چې له هرې خولې بیا هم هغه یوه خبره راووته چې:

— په دې وطن کې موڅه حال جوړکړی، ولې د پردیو منی، گورئ که یوځل کمزوري ورمعلوم شوی، بیا درباندي راځي او داسې غلامان به درڅخه جوړکړي چې نه یوازې به دوی ملندي درباندي وهي بلکې ټوله نړې به درباندي خاندی....

خوما یوازې دومره ورته وویل:

— نه پوهیږم چې پرموږ څه وشول؟ څه به کیږي اویاموږ دکومو سترگوبلاو خوږو... یوازې دومره درته ویلای شم، چې زموږ خلک لاهم پر هغو رازونو چې داسل کاله ددوی په څنگ کې روان دي اودهغوی پرمکاریو چې ددوی پرسریې کوي نه پوهیږي، دوی یوازې خپلو ارادو اوسپیڅلتیاوو ته رښتیني دی زموږ خلک دزړه له کومي زړه سواندي دي، میراني دي، په خپله خبره ولاړ دي، آزادي خوښونکی دي، له یوه اوبل سره پر دښمنۍ باندي دتل له پاره باوري نه دي، خو داسې ښکاري چې یوه ځواک اویوچا یوداسې جادوورباندي کړې چې تراوسه نه دوی اونه هم نور څوک پرې پوهیږي....

ليلې ځان په خبره کې راواچاوه:

— داخبره زموږ له پاره هم څرگنده ده، موږ دکابلي والا په نيت اوديانټ باندې له ډيرپخوا څخه پوه يو، خو اوس پوښتنه داده چې دغه جادگر، اودغه ځواک چې دغه هيواد ته يې دبدنيتۍ تلک ايښی څوک دي؟
ډاکټر مخکې تردې چې زه څه رښتيا او دروغ نوردوی ته ووايم، زما وارونيو اوويې ويل:

— تاسې پوهيرې چې دايدس ناروغي په پيل کې په څه شان خپريده؟
ما لکشمي ته مخ ور واراوه اوپوښتنه مې ترې وکړه:

— ايدس څه شي ته وايي؟

— يوه ناروغي ده...

— څه ډول؟

خو هغې ځواب راته ونه وایه، ډاکټر دلکشمی ځواب ته سترگې په لاره و، ځکه يې ماته نور څه ونه ويل او هغه ته يې ځواب ورکړ:

— که موږ په دغه راز پوهيدای اوياموپه دغه باره کې معلومات درلودای، نوموړ به هم تاغوندي ډاکټران وای...

ډاکټر داپوښتنه زما دخبرې په اړوند رامنځ ته کړې وه، نور چاهم دځواب په توگه څه ورته ونه وې ځکه يې بياخپله ځواب کړه:

— هغه مهال چې ددې ناروغي په اړه خلک نه پوهيدل، ډاکټران هم نه پوهيدل، ناروغان هم نه پوهيدل، هره يوه به هم داخبره کوله چې داڅه شان

ناروغي ده، چې نه پرې پوهیږو اونه هم کوم دوا درمل لري... څوک په دې هم نه پوهیدل چې له چا څخه ده اوله کومه راپیدا کیږي؟ دولت خان هم اوس دافغانستان په اړه هماغسې خبره وکړه چې نه پوهیږي هیواد یې دچا له خوا دڅه له پاره اوس په دغه وړانونکي اورکې سوځي او خلک یې ولې داسې کړي؟

دډاکټر خبره موږ ټولو ورسره ومنله، خوزه دایدس په مانا نه پوهیدم، لکشمي هم راته ونه ویله ځکه مې نه دې ښه ځواب ورکړ اونه هم دبد اونه مې نوره دوی ته وربکاره کړه چې زه ګواکي دایدس په مانا نه یم پوه شوی... په همدغه وخت کې حکیم لالا هم خپله وکړه:

— مسلمانانو لاره، نه لاره همدایو افغانستان یې لاره داسلام دښمنان اوس پرې پوه شول چې داسلام خرابې او آبادی په همدغه هیواد پورې تړلې ده ځکه یې داده ملاورته راوتړله چې باید وران یې کړي، داسلام ددغو دښمنانو په بربادۍ یې پورته کړی...

لکشمي اولیلی داتیارې پیالې نورې هم ماته راوړاندې کړې اووې ویل:

— وڅښه داهم وڅښه حکیم لالا ددښمنانو دبربادۍ په هیله یې وڅښه... ځکه چې دلته یوازې ډاکټر... دی. زه خو شکرالحمدالله داسلام په دښمنانانو کې نه راځم.... که داونه څښي زه پوهیږم چې حکیم لالا دې دوزخ ته لیږي...

ما داگیلاس هم په سرواړاوه او حکیم لالا ته مې دکوټې له دغه سره دشاباسی په نامه لاس پورته کړ، خولکشمی په دغه ښه یوڅه نارامه شوه په

دې چې هغې وويل: حكيم لالا دې وپرساوه، اوس يې گوره چې نورې نورې نادرې هم راوباسي... خوهيله يې ترې وکړه چې نورڅه ونه وايي...

ټول سره تاوده شول، لکشمی اوس دنشه يانو سره مل شوې وه، لپلاهم، خو يوازې زه وم چې تراوسه هم نه نشه وم اونه مې دنشې احساس کاوه... يوازې ليلا لکه چې پوهيده دهغې پرما پام و، هغه راغله اوله ما اولکشمي سره يوځای کيناسته، له ناستی سره سم لکشمی بياهيله ترې وکړه چې هغه له ماسره دکابل دغمونو په باب خبرې ونه کړي. ځکه يې هغې ته وويل چې دولت خان يودول لنډی وايي چې دوه بيته يې سرې ليونې کوي..

هغې په حيرانتيا وپوښتل:

— هغه څه شی دي؟

— شعرونه دي لکه ستاسې د روهيلکند چاربيتې خو ترهغو هم خوږې اوسوځونکې...

ليلا راته موسکۍ شوه اوراته ويې ويل:

— نورو پوښتنوته خومې دځواب رانه کړچې لنډی راته ووايي دامو هم قبولی دي...

زه له لکشمي سره اوس حيران وم، هرچيرې به چې کيناسته زما اوخپل بازاربه يې په لنډيو توداوه، داسې کټ مټ پيښه زما له تقدیر سره له ډير پخوا جوړه شوې وه، هغه مهال چې زه لا ماشوم اودښوونځي په دويم اودريم ټولگي کې وم، زموږ په کلي اوشاوخوا بانډو کې به چې دچا خوښي اوخوشالي وه، زما نيکه دخدای وبښي هغه خو به خامخا پکې و، زه به يې هم له ځان سره روان

کړم، دیو عالم خلکو په منځ کې به ودرولم ترانې به یې راباندې ویلې، زه به له خلکو شرمیدم خو دا چې نیکه به مې امر کړې و، دهغه خبره چا په مخکې غورځولای شوه، بس نو دچا خبره چالان به وم، اوس هم کټ مټ کانه راباندې شوې وه، بس لکشمي وه اوزه چې وبه یې ویل لندې نویا به زما سرو اودنیکلواستانه... لندې به مې ویله له هغه وروسته به مې هغه په هماغه نازونزاکت سره ورته ژباړله چې هماغه نازکی یې باید دوی هم احساس کړي...

دلیلې دغوښتنې سره سم مې لکشمي ته مخ وروړاوه، هغه پوه شوه، زریې قوماندې راکړه چې:

— دشرابو په باب خو دې یوه ورځ هم خوله نه ده خلاصه کړې، وگوره یوه داسې لندې ووايه چې دشرابو په باره کې وی، دښکلو په باره کې وي...

لیلالکه چې په دې رضا وه، چې په دغه اړه یوڅه ورته ووايم، دهغې خیره هم بل ډول شوې وه، ځکه نو مخکې تردې چې دشرابو ستاینه وکړم خولې ته مې یوناڅاپه راغله چې:

مخ دې په سپین کې سرخي وایي لکه خاصه چې پرگلاب وغوړوینه

لکشمي هغه لندې ترما دمخه هغې ته په خپله ټوله نازکی سره تشریح کړه، داسې چې دهغې په اوریدوسره نورهم سره شوه، نوره هم گلابي شوه اونوره هم سره وغوړیده، داسې چې هرچا ورته کتلي وای، نوهغه زموږ دمشرپه وینا بچی خو مې نه و چې نام خدا او یایې ای شو؟! نه وای ورته ویلای...

ماخودالندې ډیره، ډیرو ښکلو ته ویلې وه، خو دومره اغیزې چې پرلیلا کړې وپر هغوی یې گرده سره داسې نه و کړې لکه مارچې دمداري شپیلۍ ته

په ملاراماتيږي هغسې وياړي شوې وه اوا حساس يې په رښتيا هم خورا لوړ شوی و. چې ما هم داسې احساس ډير لږ ليدلی اوحس کړی و، هغې له دغې لنډۍ وروسته ما ته په روغ نظر نه کتل، هغې فکرو کړ، چې دالندۍ به ما همدا اوس ددې دښکلا دخيرات له پاره جوړه کړې وي...

لکشمي هم پرې پوه شوه، هغه پوهيده چې ددې لنډيو ويونکی ساده څوک نه دي، همدا ده چې په زړونو لگيږي اوزړونه له زړونو خبروي... ځکه نو دخپلې هغې په انتظار وه، رښتيا خوداوه چې لکشمی خپله اوس په داسې لوړتيا کې وه چې له ما پرته يې اوس نور څه نه لوړ ليدل اونه يې غوښتل چې ويې وينې، ځکه خويې يوځل چې سرزما پر مټ راکيښود يوه نړۍ زونگه يې ترغوږ هم راتيره کړه چې گواکي دا ستا غمونه دي چې زه...

په دې خاطر چې ما يې پام په بله خوا کړی وي، زرمې ددې دبوختيا له پاره ورته وويل:

— لنډې دې اورې که نه؟

— وايه ما تر ليلو دمخه غوښتې وه، نه پوهيږم چې هغې څه جادو درباندي کړې چې هغې ته گوري هر څه ترهغې څاروي، زما لنډۍ دې هم ترهغې څارکړه...

— غم مه کوه، غم، ستاد پاره ويل شوې...

— وايه، زه باور لرم چې دشراپوه باره کې به نه وي ځکه پښتانه شراب نه

خوري او نه يې ستايي

مازر ورته وويل:

— نه لنډې دهرڅه په باره کې شته دشرابو په باره کې هم شته، پښتانه دومره هم نه دي چې شراب به نه پیژني او یابه یې په سندروکې ځای نه وي ورکړی:

هغې مخ زما پراوړه باندې کینود اوماهم په نرم آهنگ سره ورته ووي:

شراب په شرعه ناروا دي ما ته روا دي دیارغم پرې غولومه...

لکشمی لاڅه چې لیلایې هم سره وېوړنوله، دلکشمي خو سترگې له اوښکورادکې شوې، ما ته یې داسې وکتل، چې زه یې دزړه په غږ باندې په همدغو یوکتوکې پوه شوم، هغې زر خپلې کوربنې اوښکې دسترگو له دالانه زما له میلمنو کتو څخه په یوه خوا کړې اوترخوله یې راووتل:

— مافکرکاوه چې تاسې به یوازې لکه چې خلک وایې دجگړو پهلوانان یاست، خو داسې نه ده زه اوس پوهیږم چې له تاسې سره دښکلاو عاطفې لیونې پرېښته هم تل خپله ملتیا کوي...

لکشمي خورا ځیرکه نجلۍ وه، هغې نه غوښتل چې له خپلې مینې څخه نانځکه جوړه کړي او یایې دهرچا په خوله کې ورکړي، ما اوهغې تراوسه هم یوه اوبل ته په دغه باره کې خپله وروستې پرېکړه نه وه ویلې، همداهو چې دې هم تراوسه چا ته دا نه وو ویلې چې ګواکي دا اویازه له یوه اوبل سره مینه لرو.

په دغه شپیه کې یې هم خپله تلوسه ترپښولاندې کړه اوخبره یې په خورا ځیرکۍ سره په بله کړه:

— رښتیا ووايه زموږ بڼو ډیره ښکلې ده؟

ليلا ما ته وکتل، له کتويې پوهيدم چې غواړې دخپلې ښکلا په اړه له
ما بيا هم څه واوري ځکه مې زر ځواب ورکړ:
- د خاوند يې دنصيب شي، هو، ډيره ښکلې ده...

- ته څه پوه شوې چې هغه ډيره ښکلې ده؟

- دا خود پوهيدو خبره نه ده شرعه حاضرته گوري، هغه چې هر څوک
گوري وايي ښکلې ده، ښکلې ده او ښکلې ده...

- زه خونه پوهيږم چې دهغې څه شی ښکلي دي،

- که زه درواغ وایم ته زما په ځای شه او په ځير ورو ته وگوره...

هغې بيا هم باور ونه کړ، په خبره کې يې خبره راويسته او وې ويل:

- نه ته دې خپله د ښکلانښه راته ووايه، خلک هسې شي ته هم ښکلې
وايي...

ما لادلکشمی خبرې ته ځواب نه و ورکړ چې دليلا ترخوله راووتل:

- که زه پوهيدای چې خبره به دومره تودېږي، نومابه پر تارحم نه و
اوکړی اوستا به هم داسې حال و لکه دنورو...

زه حيران شوم، چې داڅه وايي، لږ سوچ مې سره وکړ، رايا د شوه، چې
داددې لورينه وه، چې ان دشرا بوله پيله يې زما گيلاس بيل کړی و او زه يې له
خدایي گناه څخه ژغورلی وم. زه حيران وم چې زه لیونی یم که دوی؟

خوماور خلاصه کړه چې زه تردې نورڅه نه لرم زموږ لوی نازک خیال
شاعر، کلونه مخکې پرهم دغه هندو بارباندي نصیب ورپېښ کړې و، گوره چې

به ده هم په کوم دیار اودر بار کې لکه موږ چې نن دلته سره ناست یو، له یوچا سره، له ښکلوسره ناست و، ځکه یې یوه همداسې ښکلا چې زه یې په هسې ساده الفاظو کې یادوم ده په خپل شعر سره ستایلي وي، زه هم وایم، چې لیلیا ښکلې ده، داسې:

چې دباغ صبرې یې پستي تر قامت دي

پښتنې په قامت سترې نه دي څه دي

ښکلې غاښ دې مرغړې نه دي څه دي.....

شپه ناوخته شوې وه، زموږ دمجلس یاران ټول هرې خواته سره واسکت واسکت شوي وو، خو حکیم لالا اوډاکټر ناست وو، ما لکشمي ته مخ وروړاوه چې انایې باید دخداپاماني په خاطر وگورو، هغې لیلې ته وویل، لیلې ډاکټر ته وکتل دهغه خوښه نه وه، له دې سره سره هم لیلیا ورغله خو چې بیرته راووته ویی ویل چې هغه دم گړۍ ویده ده، ځکه نو موږ ونه شوای کولای چې هغه دشپې په هغه تنگ زړه کې وگورو، یوازې مې لیلیا ته مخ وړ وړاوه اوورته ومې ویل چې که دخدای رضا وه زه به بیا ډیر زر راشم، هغې راته وخنډل اوراته ویې ویل چې که ته رانغلې زه به درپسې درشم... نورته زموږ له دامه په سپکوڅانگونو الوتې نه شې...

زما میلمه پالي چې تراوسه په لاره تلای شول ساړه څانگونه، دښکلې ښکلې په زینوکې له ماسره راکښته شوې، لیلچې لا یې راکوزیدو ته دوې زینې پاتې وې، بیاراته په خدا شوه، او ترغوږ یې راتیره کړه چې داځل خو مې دلحاظ وکړ، بل ځل به که نصیب وته هم په دغو زینوکې داسې روغ رمټ

دمځکې تر تله رانه ونه رسيږې... خوما بياهم مننه ترې وکړه، موږ له بنگلې راووتو لېلا مې يوې خواته وه اولکشمي مې بلې خواته، هغې خواته تر هغه زړه ونه لاندې په هغه زاړه قبرباندي چې تير ځل مې له نژدې ليدلې واوڅنگ ته يې يوزوړ کتاب په روښانه توروکې هم ايښی و شمې بليدې اونړۍ نړۍ زيرۍ رڼاوې يې له لرې هغوی ته چې هغې خوا ته به يې کتل داسې چې تابه وې وروستی شيبې يې دي کولې.

دلويې سردارې بنگلې د انگرډننه مو خداي پاماني سره وکړ، ډاکتر له پاسه راکښته نه شو، حکيم لالا هم راونه ووت، يوازي موږ درې واړه اوس دلته ولاړوو، لکشمي خپله مو تر راويست زموږ په څنگ کې يې ودراوه، بيرته راکښته شوه، ليلې ته يې مخ وړ واړاوه نه پوهيږم چې پوښتنه يې ترې وکړه اوکه يې تشرېح ورکړه:

– ببو! دولت خان دې خوښ شو، بدزلمی نه دی؟!

– ددولت خان عمر دې ډيروي، ماته يې نن داسې احساس راوبانښه چې له ماشومتوبه ترننه چا نه وربښلی، هو، هغه ورک احساس، هغه مرور او يوله پير يو پير يو ورک احساس، لکه چې هندوان هم وايي چې موږ په يوه او بل جنم کې داسې وو او ياداسې... اوموږ هم لکه چې په يوه جنم کې له يوه اوبل سره ډير نږدې خپلوان وو...

لکشمي له لېلا سره خداي پاماني وکړ، زما سړي په دواړو لاسوکې ونيو، په يوه اوبله خوايې داسې ښکل کړم لکه چې کله به له غزني څخه کور ته سترې ستومانه راغلم اوموږ به مې په مينه مينه ښکلولم، ما هم دا داسې کلکه

کلهکه په یوه خوا اوبله خوا ښکل کړه چې دزړه له کومې یې خوند راکړ ځکه
مې داهم ورته ووی:

– تا رښتیا وویل، ما هم نن داسې احساس وکړ چې زما اوستا ارواوی
ښایي هغه خوراو ورور وي چې کوم وخت په دغه لوی ملک کې کوم ظالم
واکمن له یوې بلې څخه بیلې کړي وي...

(۱۰)

يوه اوونۍ لانه وه تيره چې دزړې شهزادگۍ پوښتنه مې پر مغزوباندې
درنه درنه كيده، له لكشمي سره مې دجمعي مباركه شپه وټاكله چې دجمعي
له لمانځه وروسته به دواړه دهغې كورته ورځو، ما په زړه كې داجوړه كړې وه
چې هم به يې دحال پوښتنه

وكړم اوهم به يې هغه پوښتنه چې هغې ته ځواب ور كول په دغو
شپو كې گرانه خبره وه يوڅه ښه بنگه ځواب كړم، هغه چې په تيرځل ليدوكې
يې له ما كړې وه:

— داحمدشاه اومحمود دبريمنو غازيانو په خيلخانه او ټاټوبي كې
يوداسې سپرۍ نشته، چې نن سبا دغه خلك اودغه ملت له دغې بدمرغۍ څخه
وژغوري؟

زه خو دزړې شهزادگۍ دغې پوښتنې په رښتيا هم له يوه څرگند گواښ
اوانديښنې سره مخامخ كړۍ وم، دې په دغه ټكي ټينگار كاوه چې كه په
افغانستان كې ددغې گډوډۍ لړۍ اوږدېږي، دابه پر نيمه وچه اونړې باندې
دتور تم يو پيرر سيوري راتيټ كړي،

دني مې وچې مسلمانان هسې هم دلته داوبوځگ شوي يو، كه هلته هم
دغه حال وي بيانو موږ هم ختم درېوله.

رښتيا خبره خوداوه چې ما داډيره موده په دغه اړه په ذهن کې ډول
ډول ځوابونه جوړول او هيرول، کله به په زړه کې راتيره شوه چې ورته ووايم:

— نور هلته څوک نشته، هغه د بابا خوبونه نور له ياده وباسه...

بيا به مې زړه ته راتيره شوه:

چې سود و زيان دې په کې نه وي غمازه ولې بدوې دخلک زړونه

ځکه به مې داله ځان سره جوړه کړه:

— ځنگل بې زمر په نه وي... شته ياران شته، ځوانان شته، راځی... خو

اوس دم در حال به دادخداي رضاوي...

خوزه پوهيدم چې زما داډول نانيولي زرگونه مرغی به هغه راسره ونه

مني اونه به

دهغې دروان نسل له پاره يو پوخ پټم شي... همداوه چې زه په دغو

ورځو کې ددې دغې پوښتنې سره ړنگ وبنگ کړی وم، داسې چې

د خپلوعادي درسونو لړۍ يې راته درې وړې کړې وه...

زه د پنجنشې په ورځ په خپل پخواني دود کالج ته لاړم، استاد لاهم

ټولگی ته نه و راغلی، زما له راتگ سره سم زموږ ټولگيوالو نجونو او هلکانو په

لکشمي پسې يوې اوبلې خواته سترگې اړولې چې څنگه تراوسه نه ده راغلې،

يوه دوو څو له ما څخه دهغې پوښته وکړه، خوما دواړو ته داسې ځواب ورکړ

لکه چې تاسې نه ياست خبر زه هم نه يم خبر، نه پوهيږم چې ولې؟

تريوه وخته خو مې فکر کاوه کيدای شي گاډی يې وران شوی وی، خو وروسته وروسته معلومه شوه چې هغه رانغله، رښتيا دالومړی ځل و، چې هغې ما ته دخپل نه راتگ په باره کې څه نه وو ويلې، کله چې تيره غرمه کورته راورسیدم گاوندۍ مې راته وويل چې نن ډيرزيات تليفونونه درته راغلل...

ما لا خپل کالي نه وو اغوستي چې بياهم هغسې تيززنگونه راغلل، زرمې غوړۍ واخيسته اوغوړته مې ونيوه چې دلکشمي چغه مې ترغوړ شوه:

— زه يم، لکشمي... زما انا... نوره له اوپروالا سره يوځای شوه...

ددې په دغه دردمن غږ ماهم د درد احساس وکړ، ديوه ژور درد، هغه درد چې انسان يې هروخت نه شی کولای... اوخپل دريغی مې په درد کې ورته څرگند کړ... هغې غوړۍ کيښوده، سترگې مې په يوازې کوټه کې ديواله ته ونيوې، لږ گړۍ وروسته مې ښه پام شوچې اوبښکې مې راغلې، راتويې شوې، چې په دغه شيبه کې دهغې پوښتنې ځان راته راغبرگ کړ:

— داحمدشاه اومحمود دبريمنو غازيانو په خيلخانه او ټاټوبي کې يوداسې سړی نشته، چې نن سبا دغه خلک اودغه ملت له دغې بدمرغۍ څخه وژغوري؟

ددې هغه مينه راياده شوه چې دې د دولت خان له نامه سره درلوده، له هغه نامه سره چې هغه دسوري شيرشاه د زوی اودخان جهان لودي دپلار زيب و، هغه نوم چې دهند دموسيقۍ پلار تان سين دهغه (دشيرشاه د زوی دولت خان) ترسيورې لاندې وځليد اووغوړيد... اوزرې شهزادگۍ په هغه نامه باندې ان په شلمه پيړۍ کې هم و وياړل... دهغو تيرو اتلوليو، ميرانو اوپښتو ته يې په

خپل هغه چاپیریال کې چې څوک نه پرې پوهیږي اویانه غواړي ځان لکه یوشمیر پیښوري اردو ژبي او کابلي فارسي ژبي پښتانه پرې پوه کړي درناوی وکړ...

زما له پاره دهغې دمرگ غرژما دموردمرگ ترغږ کم نه و، زرمې خپل کالي بیرته واغوستل، تکسي ته مې تلیفون وکړ، هغه هم راورسید، ډیره شیبه لانه وه تیره چې د زړې شهزادګۍ کورته، هغې ښکلې بنگلې ته چې نژدې دیوې نیمې پېړۍ رزمو اوبزمو ته یې په خپله غیږه کې ځای ورکړی و، هغې بنگلې ته چې دیوه پښتون نومیالي پرتم یوروشانه څراغ اوس هلته په کې په خاموشۍ سره غزیدلې و اوددغې نږې درنگارنگ گلونو وروستی غاړه کې یې دغاړې پر ځای تر تابوت راچاپېره شوې وه... هلته چې نور څوک نه پوهیدل چې بیا به دلته هم څوک دهغه تیر برم او پرتم کیسې له چا سره زمزمه کړي... په مړاوي خیره ورسیدم.

هلته مې دهغو گلونو په منځ کې دهغې پښتنې شهزادګۍ چې احساس یې دژوند تر وروستی سلګۍ پورې پښتون و، وروستی ننداره وکړه اود زړه له کومې مې خپلې اوښکې اود دعاوې دهغې په وړاندې چې اوس یې دخپل خالق رضاته ځان سپارلی و، وښندلې، هلته زما یوشمیر ټولګیوال چې خبر شوي وو هم راغلي وو، پوجا مې ولیده، چې پرما پسې یې سترګې اړولې، رانژدې شوه، راته ویې چې ما نن څوڅو ځلې تلیفونونه دروکړل، په کور کې نه وې... ماخپله خبره ورته وکړه، خودې راته وویل چې ماښام زما له لیدو پرته ولاړ نه شې، زه اوته به ګډ ځو...

جنازه دبنگلي ختيز ته جومات ته خر مه ترسره شوه، په سلگونو تنه چې دلته راغلي وو، ټول دهغې په بدرگه له هغې سره هديرې ته چې ډيره لرې نه وه روان شول، دهغې په جنازې کې ډيرو خلکو برخه اخيستي وه، ډيره گرانه وه چې سړی پوه شي چې څومره يې خپلوان او څومره نور يې دوستان وو، ما خوبوازي دلکشمي پلاروپيژاند، چې راغلی و، خوهيچا ته نه ښکاریده چې هغه به پښتون نه وي، هغه په رښتيا هم ډير خواشینی و، هغه دزړه له کومي د زړې شهزادګۍ په مرګ ژړل، اودهیچافکر ته هم نه ورتله چې مدن لال هندو اومیم صاحبه مسلماننه ده، هلته نورو هندوانو اومسلمانونو په ګډه دهغې په مرګ ژړل، هلته سړي ته ښکاریده چې انسانیت اوسړیتوب تر هر ډول گروهې اړیکو لوړ دي، دانسان غم دانسان غم دي، دانسان مرګ دانسان مرګ دی، اودانسان خوشالی دانسان خوشالی ده، انسان ژبه، گروهه، کالی، کور کلی او هیواد بدلوالی اوله لاسه ورکولای شي خوڅه چې نه شي بدلوالی، هغه دده غم، خدا، ژړا، مینه او عاطفه ده چې دې دژوند له پيله تر پايه په هر ځای او هر رنگ کې یوشان بدرگه کوي... مرګ سره له دې چې هر څوک اوهره ډله هغه ته په کرکه گوري، په کرکه يې يادوي، نه يې خوښيږي خو يوه ورځ داسې راځي چې بايد دخپل ژوند قيمتي مرغلره په همدغه بدغوني سوداګر باندې وپلوري... دژوند وروستی سوداګر هم دی دی او هغه له هر چا په هر ډول اوهره بیه چې وي اخلي، خو هيڅوک نه پوهيږي چې څه يې کوي او په څه برخليک يې له هغه وروسته ور اړوي...

موږ لا په هديره کې وو چې لمرولويد، لمر، هغه چې دهرڅه اوهر چا رازونه او يادونه ورسره دي، هغه چې هغه ورځ يې هم په ياد وه چې دغه

شهزادګۍ په هغه ورځ د لوي نواب په کور کې په څه شان اوشوکت سره وزېږېده اوڅه خوشالۍ نه وې چې په هغه ورځ يې ددوې محل په سر نه و اخیستی، لمر هغې هستۍ چې نه يې په هغه ورځ د دې له کورنۍ سره په هغو پرمینو خوښيو کې برخه واخیسته اونه يې نن هم د يوې شيبې له پاره د يوه ساده اخ په نامه شاته راوکتل، هماغه لمر، هماغې رڼايي پر هغه مهال ولويده اوموږ ټول ساړه ساړه لکه بايلي جوارگر خالي لاسونه، يو يو، دوه دوه، درې درې او... له هديرې بيرته راروان شو.

کله چې محل ته بيرته راغلم بوچا د بنگلې په دروازه کې وه، نيغ يې دلکشمي مور ته وروستم، کله يې چې سترگې راباندې ولگيدې راته په کوکو شوه، داسې لکه چې په رښتيا هم زه ددوی دکورنۍ کوم مهم اونژدې غړی یم، او په رښتيا مې کومه ډيره نژدې څوک له لاسه ورکړي ده، هغې زه په غيږ کې ونیوم، او په چيغو چيغو کې راته وويل:

— دولت خانه زويه، زما شهزادګۍ مور خو ستا په ليدو سره دهندوستان ټول درانه درانه غمونه له ياده وايستل، کاشکي ته خو څوکاله پخوا راغلی وای... پر هغې ته څومره گران وې اوتاته څومره خوشاله وه...

ليلې ته مې هم تسل ورکړ، هغه له خپل خاوند سره چې نن سهار له خارج څخه دخپلې مور په مړينه راغلی و، ولاړه وه او هغه يې ماته راوپيژاند، نواب رحمت الله خان... چې اوس يې په کوم هيواد کې دهند داستازي په توګه دنده درلوده...

له هغوی سره مې خپله خواخوږي وښوده، ليلې په نيولي غږ راته وويل:

– ديبو وروستۍ شيبې وې اوستا نوم... په هغه شپه چې تاسې ولاړئ
خو خوځلي يې له ما پوښتنه وکړه چې:

– ددولت خان عزت وشو که نه... ما هغه ونه ليد...

دهغې خاوند چې له خبرې يې پرتم ښکارېده دخدای پاماني په وخت
کې په غېږ کې ونيوم اوراته وويل:

– مور خو ولاړه، لکه چې يوازې يې پريښودو هيله من يو چې ته
مو يوازې پری نږدی، پښتانه څه وايي؟ زما اوس فکر کارنه کوي... کيله راځه
کيله به زه... (نور نه پوهيږم)....

ما تراوسه ژړلي وو، خوداسې نه چې غږ مې د زړه له اولکې دباندې
ووزي، خو کله مې چې د رحمت الله خان دا خبره واوریده، نو نه يوازې مې
تسل ورنه کړ بلکه په ژړا مې هم زړه ښه ورسره تش کړ... ښايسته شيبه
ورسره ودریدم، څه خبرې مې هم ورسره وکړې... په تلوتلو کې يې بيا ترغوږ
راتيره کړه چې هغه سندرې څنگه ده؟ خوله مې يې غوږ ته ورنږدې کړه اوله
هغې سره سم مې دم گړۍ خدای پامانی ورسره وکړچې:

مینه په تلو راتلو زیاتیري   کله راځه کله به زه درځم مینه...

(۱۱)

مانښام تياره و، ما اوپوچا دواړو له لکشمي سره هم خدای پامانی وکړ، هغه بيرته پرمحل ننوته، ما بوچا ته وويل چې همدلته ودريږه، زه زر يوځل ترزړې ونې لاندې قبرته ورغللم، زر مې يوه دوه رکعته لمونځ وکړ، دعا مې وکړه، په تاخچه کې ايښی دروند کتاب هغه چې کړښې يې تراوسه هم لکه مرغلرې روښانه وي مې ښکل کړاو زربيرته راغلم، دهغې په څنگ کې کيناستم اودواړه دزړې شهزادگی له کوره راووتو... ما په همدغه مهال پوچا ته ووي چې زه سيده خپل کورته ځم ځکه چې هم خواشینی يم اوهم ستړی، خو دې پرته له ځنډه ځواب راکړ:

— سمه ده ځان آرام ونيسه، هم هلته دې بيايم...

دغه شپې دمیاشتي وروستی شپې وې، ځکه نوشپه زرتیاره کیده، زه هسې هم په دغه ښار کې نابلده وم، دشپې به چې په موټر کې وم نه به پوهیدم چې چیرې ځم او یا په کومه خوا روان يم، په دغه مانښام هم پوچاموټر ته داسې پونډه ورکړې وه، چې يوه خواهم سمه نه راته بریښیده اونه پوهیدم چې دا کوم ځای دی او په کومه خوا روان يم...هم يې موټر چلاوه اوهم دڅه په باره کې راته گډه وه خو زه نن په خپل حال کې نه وم، يوازې سرمې ورته ښور او، لاسونه يې لکه دځوښ شويو شيدوڅپه له خبروسره همداسې راپورته پورته کيدل. په دغه شيبه کې ماته زموږ دکلي دخدای بښلي ملا سحرگل خبره

راياده شوه چې کوم کال غزني ته راغلی وهله يې کومه ښځه داخلي که خارجي ليدلې وه چې موټري چلاوه، کله چې بيرته رشيدانوته راغی نو ټولو ته به يې همداويل چې:

— آخره زمانه شوه، په غزني کې مې ښځه وليده چې موټري چلاوه،
خداى ترې وساتلم که نه دې خو غوښتل چې سم دم يې راباندې راوخيژوي...
داچې څومره به يې رښتياوې خداى به ترې خبرو، څو جمعې يې ډوډى
خيراتوله چې خداى دې ترې بچ کړې و، آخرهم له خره راولويد او مړ شو،
زامنويې هم خيرات پسې ونه کړ...

اوس چې پوجا موټر چلاوه ماته زما د ماشومتوب همدغه کيسه راياده
شوي وه، په همدغه سوچ کې وم، چې پوجا خپل موټر د يوې بلې خورا ښکلې
خو په زاړه انگريزي ډول جوړې بنگلې مخې ته ودراره، د گراج دروازه په
اتوماتيکه تنۍ خلاصه شوه، پوجا خپل موټر وردننه کړ، ما په زوره ورته وويل:
— دخداى له پاره دادې چيرې راوستم ما هيله هم درڅخه وکړه چې
ما...

دې راته وخندل:

— يوسرى انسان يې ستايي له کور سره څه، چې چيرې ښه هلته شپه...
يوځل مې بيا هيله ترې وکړه چې زه سترې يم، زه نه غواړم چې
نور څوک راسره سرگردانه او خواشينې شي... خو دې هيڅ هم نه ويل، راته
موسکۍ وه، چې په همدغه شيبه کې دوو نوکرانو له دوو خواوو زموږ د موټر
دروازې پرته له دې چې موږ يې کلپ ور خلاص کړو خلاصې کړې او زموږ

هر کلی یې وکړ، ماهغې ته ووې چې دانوڅنگه کیدای شي چې هغوی دکلپ دروازه چې دننه خوا څخه ور خلاصه نه شي خلاصه کړي، دې اول راته وخنډل، خو وروسته یې راته وویل چې داموتر یې پلار په دې ورځو کې له خارجه راوستی دی، هغه کوم کمپیوټري حساب لري چې دبلدو کسانو په لاس اوغړ باندې پوهیږي...

دلته هم لوی کورو، لویه بنگله وه، داسې لکه دلکشمي داناغونډې دننه اوباندې یې خراغونه روښانه وو، لوی ډنډ یې په منځ کې و، پاکو اوبویې په پاکۍ سره په منځ کې ځان په آرامۍ سره غورولې و، ډیر خلک ننه کښته اوپورته کیدل، داسې چې سړی پوهیده دلته یوڅه او یا یوه لویه پیښه شوې ده. زه او پوجا دواړه دمانې دننه شو، هلته یې مور، پلار، مشرورو او کشره خور ټول داسې ولاړوو لکه چې دمیلمنو هرکلی کوي، زه پوجا دوې ته په یوه لنډه جمله کې وروپیژندلم:

— دادولت خان دی، له افغانستانه څخه راغلی، دلته له موږ سره په یوه کالج کې درس وایی...

پلاری لومړی ما اوبیا خپلې لورته موسکې شو:

— ډیر ښه، ډیر ښه، زموږ پټان ورور دی؟

— پوجا زرځواب ورکړ:

— پټان نوبښه پټان دی، که څه هم چې پټانان هندته هرمهال راغلي، هغوی ددې خاورې شوي، هرڅه یې له لاسه ورکړي، خو دې لکه چې داسې نه

وي، په دې چې دې غواړي هم غازي شي اوهم بيرته پټان خپل وطن ته ستون شي...

هغه ورته وخنډل اوورته ويې ويل:

— داپه رښتياهم زما تربردۍ...

ټاکړ پياري لال دپوجا پلار و، دې هم راجپوت هندو و، ځان يې راوپيژاند اوويې ويل چې دې له هغو جنرالانوڅخه دی چې جنرال نيازی اودهغه پوځ يې په ډاکه کې کلابند کړ، دهند اوپاکستان په نورو جگړو کې يې هم برخه اخيستي وه. په خندا کې يې خپله داهم ترغوړ راتيره کړه چې، دتره زوی دې هم ډيرې جگړې کړې دي...

له همدغې ورځې وروسته به جنرال زه په نامه نه يادولم تل به يې دتره زوی بللم... ځکه ده به راته ويل چې يووخت دهند په ټوله نيمه وچه کې دوو قومونو يوبل په وياړسره يادول، چې يو پټان و او بل راجپوت، دوې سره له دې چې له يوه اوبل سره دجگړو اونښتو خورا ترڅې کيسې لري، له يوه اوبل سره ډير نژدې اوديوړنگه ځانگړتياوولرونکي قومونه هم وو...

زما اودپوجا دپلار لنډۍ کيسه لاپای ته نه وه رسيدلې چې دنورو ميلمنو يواوړد لام پردالان راننووت، نارينه اوښځې، ځوانان اونجونې، زړې اوپځې، په څو شيبوکې دغه سالون دچا خبره لکه رستوران داسې راډک شو، زه دسالون په برسر کې وم، خلک سم نه راته ښکاريدل، خو چې پوجا اولکشمي زما پرخوا راروانې وې په زړه مې غله راگډ شول، اودا په ذهن کې راتيره شوه چې گواکي ټول دوې سره خپل دي، چې ښه ځيرشوم اوشاوخواته

مې نور هم وکتل، ډيرې خيرې، ډير خلک پيژندگلوې وو، ليلا خان هم له خپل خاوند اودوو بچيانو سره راغلي وه، دلکشمې کورنۍ اود دوی نور خپل خپلوان هم گرده راغلي وو، په همدغه مهال چې کله پوجا اولکشمې دواړې راغلي اوزما څنگ ته کيناستې، دوی ماته دا خبره دلومړي ځل له پاره په ډاگه کړه چې دوي دواړې سره سکني ترلې دي. دامعلومه شوه چې دوی دواړې په يوه کورنۍ پورې اړه لري، ډير څه يې له يوه اوبله نه يوازې پټ نه دي بلکې هر څه يې سره يورنگه دي. دوي چې کله دا خبره راته وکړه ما په هماغه ځای کې خپل تندي ته پس ورکړاوله خدايه مې شکريه وکړه چې کومه ورځ مې د دوی په منځ کې ديوې اوبلې په باره کې څه نه دي ويلي... لاسونه مې لاهم داسې په تندي باندې نيولي وو، په دغه شيبه کې ما ته هغه زموږ ددفتردهمکاري شيرنې خبره راياده شوه، چې يومهال يې راته کړې وه چې: دروسي يرغل په شپوور څوکې په پيښور کې دافغانانوله پاره ډيرې مرستندويۍ تولنې جوړې شوې، چې دهغو له برکته موږ پيښوريانو ته هم په کې کارونه ميلاو شول، ماهم په يوه موسسه کې کاروموند څوکاله وچليده خو وروسته دپانگې دنشته والي له امله په تپه ودریده، په دغه موسسه کې ډيروافغانانوکار کاوه، مافکرکاوه چې دوی به دافغانستان له بيلايلوسيموڅخه وي... دموسسې له رنگيدو څوکاله وروسته چې دافغانستان په لوبه کې سرويس تبديل شو، زه جلال آباد ته لاړم، چاراته وويل چې زموږ دهغې پخواني موسسې دامرپلار مړشوی، زه هم له نوروپيژندگلووسره بهسود وته ورغلم، هلته مې ټول هغه دموسسې ملگري وليدل چې تاوده تاوده يوې اوبلې خواته گرزيدل، بيامي هم فکروکړ چې داخودعا ده، دوی به هم لکه ماغوندي خبرشوي وي ځکه راغلي دي، له يوه دوو مې پوښتنه وکړه چې څنگه خبرشوې چې دلته نن راغلي، هغه راته وويل

چې دا آمرخو زماورودی، بل راته وویل چې زما دتره زوی دی، خبره ان دماما اونورو خپلوانو تر زمانو پورې ورسیده... لنډه دا چې راته روښانه شوه چې هغه زموږ موسسه ټوله یوې کورنۍ چلوله خو هلته یې ناسته پاسته داسې سره جوړه کړې وه چې هیچاهم فکر نه کاوه چې ددغې موسسې غړي به له یوه اوبل سره پیژني...؟

پوچا څه شي ته پورته شوه، لکشمي مې لاس له تندي راکښته کړ، په غمجنه څیره، په داسې څیره چې خواشینی له ورايه ترې ښکاریده راته موسکۍ شوه اوراته ویل:

— څه خبره وه، که دې څه ویلي هم وای، څه به دې ویلي وای؟ موږ خوڅه تاسې غوندې نه یوچې دیوې دومره وړې خبرې له پاره هم تندي په تیرمه ماته کړو... خوماهغې ته د شیرنې کیسه وکړه، هغه داسې په خندا شوه، چې اوچت غږې په دغه حال کې زیاترو خپلوانو واورید. خو زریې ځان راخوندي کړ، مایې دانا دمړینې له امله خپله ژوره خواشینې یوځل بیا ورته څرگنده کړه، ددې په سترگو کې اوبښکې لکه چې پر گلاب باندې باران واورې اوبیا یوناڅاپه پرې لمرشۍ اوس دتالار بلورینو څراغونو ته سلامي شوې وې، داسې چې زما سترگې یې هم ناچارې کړې چې باید لکه ددې دهغو په شان شي. خونه، په همدغه حالت کې یې ستونی راډک شو او دې هم هماغه تیره خبره راته وکړه:

— کاشکې څو کاله مخکې راغلی وای، پر هغه مهال چې زما انا دغه ناروغي نه درلوده، هغه ستا په راتگ دومره خوشاله وه چې هغې به تل ویل ته خدای ددې له پاره هندوستان ته رالېږلی یې... ان چې کله کله به یې ما ته هم

ترغوږ راتيره کړه چې له دولت خان سره... په دې چې په اوسنې نړۍ کې که په انسانانو کې د وفا، باور او رښتيا يې بيلگې پاتې وي هغه به په پټانانو کې تر نورو خلکو زياتې وي...

خومايي زرځواب ورکړ:

— هو، هغه ډيره مهربانه وه، ما ته هم داسې ښکاريده لکه زما مور، هغه يوازنی څوک وه، چې ما يې په څيره کې دخپل پښتون ژوند يوه اوږده لړۍ وليده، ما يې دروښانه څيرې په هنداره کې دخپل تير برخليک د آواره وريځو درنې درنې لړۍ وليدې... او هغه يوازنی څوک وه، چې په شلمه پيړۍ کې يې د شپاړسمې پيړۍ د پښتنې مينې اود رښت هنگامه له ځان سره ژوندۍ ساتلې وه... خودريغه چې ما يې هغه پوښتنه ورځواب نه شوای کړای، هغه پوښتنه چې رانه کړې يې وه:

— دا احمد شاه او محمود د بريمنو غازيانو په خيلخانه او ټاټوبي کې يوداسې سړی نشته، چې نن سبا دغه خلک اودغه ملت له دغې بدمرغۍ څخه وژغوري؟

نن هم شپه ډيره ناوخته شوې وه، موږ په هغه شپه د پوجادوې کره وو، هلته دلکشمي اود هغې نور خپلوان ټول راغلي وو، د پوجا پلار زموږ په دود نن شپه دوې ته (ويروسي) کړی و، پرما هم ناوخته شوی و، پوجا بيا ځان رادمخه کړ او راته وويي ويل چې زه دې کور ته رسوم، ما يې غوږ ته خوله وروړاندې کړه چې داخل مې په دې نيمه شپه کې په بله خوا يونه سې، خو دې راته وويل:

– نه داخل دنيغ کورته رسوم، زه هم له ځان سره يوچوکيدار څوک چې له هغې خوا يوازې نه وم بيايم....

په همدغه دغه کې راووتو، دپوجا موټر هلته وړاندې دانگرېباغچې ته نژدې ولاړو، ما له کوربنوسره خدای پامانې کاوه چې دا خپل موټر ته ورغله، زه اولکشمي هم وروړاندې شو، کله چې دې غوښتل دموټر دروازې ته لاس وراوړدکړي، دمخې دټايرله څنگه يې يوه برابرمار ځان وربښوراوه اوددې پرخوا يې ځان راوخوځاوه، چيغه يې وکړه، لږ راديخوانه وچه کلکه لکه لرگې ودریده، دلکشمي دلته زما په څنگ کې واړې وختې اوما ته يې وويل چې وړاندې ولاړنه شم...دپوجا هغه ژبه چې لکه بياني داسې به چليده اوس گونگی شوې وه، حالت يې ډير خراب و، ما په آرامۍ له لکشمي څخه پوښتنه وکړه چې که زه داماروورنم څوک خو به پرما بدنه وايي؟ هغې راته وويل چې وړاندې ورنه شې داستاکارنه دي، زه چوکيداران رابولم چې هغوی يې مړکړي، خو مارهمداسې دپوجا پرخوا راروان و، په څنگ کې مې دسيمټو يوه ټوټه پرته وه، هغه مې راپورته کړه، په ډيره آرامۍ سره مې دهغه سرپه نښه کړاوپرهغې مې وويشت، يو دوه لټه واوښت راواوښت، نورهمالته له حرکت نه ولوید. پوجا له ډاره لږزیده، هرڅه يې له لاسه ورکړي وو، څوکلې يې چې وليد مار ما وويشت، يوڅه سره آرامه شوه، ترلاس مې راوښوه اومارته مې نژدې ودروله چې يوازې لکۍ يې ښوریده، دې ته مې تسل ورکړ چې هغه نوردخوځيدو نه دی، خو هغه داسې ډاره شوې وه چې رنگ يې زموږ دخلکو په وينا دخراغ پلته شرموله، مايې دمخ خولې په خپل دسمال ورپاکې کړې، له هغه وروسته يې پلارا

ونور خپلوان او څو کیداران له اوږدو اوږدو لکړو سره راوړسیدل، پلاريې پوجا په غيږکې ونيوه، په سريې لاس ورتيرکړ، ورته په موسکا شو:

– غټ پياوړې پټان دې په څنگ کې دی ته له ماره ډاريږې... زموږ نيکونو به تل موږ ته ويل چې که ملگرتيا کوئ نوله پټان سره به يې کوئ، که هغه درسره وي دزمانې بدې بلاوې خوڅه کوې چې دځنگلونو زمريان به هم لاردرڅخه چپوي، شيرشاه زمري نه و وژلی چې دولت خان به يوه مارتېه سزا ته ورنه شي کړای؟ دلکشمي پلار خپل موټروان ته غږوکړ، چې راشي اوماخپل کورته ورسوي، پوجا اوس ايله لږ آرامه شوې وه، لکه چې باوريې نه کيده راته ويې ويل:

– ته ماړهم وژلی شې؟

ماورته وخنډل:

– ولی څه شک درته ښکاري؟

– داچل دله چا زده کړی، چې په يوه وار سره دهغه ځای پرځای کړ.

– زموږ خلک وايي ماردښمن دی... ددښمن په وړاندې بايد سپری ناگاره نه وي... هغه هيڅ چل نه غواړي...

– نه، نه مطلب مې دادی، چې دماروژلو درس دې لوستې، چادرښودلی که څنگه؟

— هو، ما ته دماروژلوچل زما نيکه خدای دې وښی رابښوولی دی، هغه موږ ته ددښمن داکه ماروي، که زمري، که لیوه او که یرغلگرانسان له دغو ټولوسره دمقابلې چلونه رابښودلي دي...

ددغې لنډې پېښې له دردنگه وروسته، مې بیاله ټولوسره هغوی چې دلته ولاړ وو خدای پامانې وکړ، پوجا اولکشمی له خپرو ښکاریدې چې ښې ډارې شوې وې، ځکه یې اوس نه ویل چې موږ به دې ورسوو، زه ترې موټرته وختم، دپوجا زړه صبرونه کړلکه چې عادت یې و اوورستی خبره یې تل ځانته ساتله رانژدې شوه، ترغوږ یې راتیره کړه:

— څه خدای دې مل شه، نوربه دنيکه ته هم دعا کوم چې تاته یې داچل درښوولی و، اوکه نه نونن شپه به زما هم له ارواښادي بېوسره وه، خو لږ ناوخته...؟؟

(۱۲)

له لوی اختره خوورځې تیروې چې زموږ دکالچ څوملگرو سره جوړه
 کړې وه چې له لکشمي سره د غمرازي په نامه، دیوې دوو ورځوله پاره باید په
 گډه یوې خواته دهند د لیدنو وړېنا راوسیمې ته سفرو کړو، د ټولو رضاوه، چې
 باید ولاړشو، خو توپیر په دې کې و چې په نه سره جوړیدو چې چیرې ولاړشو،
 چا به ویل اجمیر او راجستان، یو شمیر خو لا ویل چې مسوري، دهره دون
 او هریدوار ته، نور لا ویل بنگال اودارجلنگ ته... دا ټول ځایونه زموږ په لست کې
 وو، خوموږ سره جوړ نه شو، ټولو واک لکشمي ته ورکړ چې هرځای هغه ووايي
 هم هغه ټولو ته دمنلو وړ دی، دهغې سلا په اکره راغله، پرتاج محل، په دې چې
 پردې باندې تاج محل ډیرگران و، داهلته څوځلې پخوا هم تللې وه خو له دې
 سره سره یې هم زړه نه وترې را ټول شوی، داخل یې هم هغه خوښ کړ، زما په
 یاد دي چې کله یې اکره یاد ه کړه ماته یې وکتل اوبیا یې پوښتنه راڅخه وکړه:

— ستا تاج محل خوښیږي؟

ماورته وخنډل او ورته ومې ویل:

— داسې زړه، داسې خیال، اوداسې څوک به هم وي چې ووايي زما نه
 خوښیږي.

تاج محل دهرهغه چا چې په سینه یوڅه دزړه په نامه لري خوښیږي.

— وټې دهرچا خوښيږي؟ (په موسکا).

يوه شيبه ورته غلی شوم، خو بيا مې زرځواب ورکړ:

— زه به ستادا خبره هلته ځواب کړم چې کله تاج محل ته ورسېږو.... —
سمه ده، خو پام چې که زما هيره شوه، چې بيا يې راپه ياد کړې...

فکر کوم چې په هغه ورځ د جمعې ورځ وه، تير ماسپښين و، چې موږ اگري ته ورسيدو، هلته مو د شپې له پاره هم په يوه هوټل کې ځايونه ونيول، هرچا د ځان له پاره يوه يوه کوټه ونيوه، پوجا اولکشمی په يوه کوټه کې ديره شوې، ما واکبر خان هم ځانته يوه کوټه ونيوله، په هغه ورځ مو ترمازديگره په هوټل کې آرام وکړ، په دې چې موږ غوښتل ناوخته تاج محل ته ولاړشو، په دې چې پوجا ويل چې تاج محل په دغوشپوکې ترورځې د شپې ښکلې وي، ځکه چې اوس سپوږمۍ هم د څوارلسمې ده. له ماسره اکبر خان هم و، هغه زموږ د کيتواز يونبايسته اوزده کړې زلمی و، سره له دې چې زموږ داوطنداران په هرڅه پوهيږي، خو يوڅه چې د کلونو په اوږدو کې يې ملاورته ماته شوې وه هغه زده کړه وه، چې نه دوی ورته ليوال وو اونه يې خپل زامن او اولادونه ورته هڅول، خو اکبر خان ته خدای خپله کورنې په ښه کړې وه او خپلې زده کړې په ښه شان سره ترسره کړې وې، دنوی ژوند په ټولو نازکيو باندې لکه د عصر زلمی، نه د کيتواز داسې پوهيده... دکورنۍ نورو غړو يې اوس هم په اسام اوبنگال کې ددوې په وينا معاملې درلودې خودی له هغو ټولولاس په سرشوی و اوملايې يوازې زده کړو ته تړلې وه، اوس يې هم له يوې جاپانې کمپنۍ سره کار کاوه چې هرڅه يې درلودل. خوله دې سره سره يې تراوسه په کومه نجلۍ باندې داسې چې د ځان له پاره يې وړو بولی لاس نه و ايښی، په دې چې په عادي

نجونو دده زړه اوبه نه څښلې او هغه چې ده غوښته هغه ورپیدا کیده نه. ماز دیگر مهال و، چې موږ په تاج محل ورننوټو، په خوشیو کې راباندې ماښام شو، ما اومصطفی چې زموږ ملگری و، هلته د تاج محل دمانې په څنګ کې دماښام لمونځونه وکړل، هر څوک چې تاج محل ته لاړ شي، هلته دیوه پرتم احساس، دیوه جوړونکي او هستوونکي قدرت ننداره پرته له دې چې فکر پکې وکړي په خپلو سترگو ویني، اودرښتینې هستوونکي په پرتم اولوی هله تریل هرځای زیات دسرې باور پیاوړی کیږي...

د تاج محل ښکلا او ځواني اوس د سپینو څراغونو غیږې ته لویدلې وه، دمانې پر نیو دیوالونو باندې د یاقوتو او مرغلرو ځلاوو د هر چا ان دهغو مستو نجونو اوشازلمو سترګې هم خیره کولې چې ځانوته به یې د ښکلا په لحاظ د چا خبره یوڅه ویل، دشاهجهان اوممتاز محل ارواې چې دهغو پر قبروباندې په شپوپه ورځو، په میاشتو، میاشتو، او کالونو کالونو دیوه اوبل په کتو کتوباندې نه سترې کیږي، دیوې اوږدې او تلپاتې مینې کیسه هر چاته چې په دغو کیسو پوهیږي وایي... اوور یادوي چې ځوان خرم اوبنا یستې تاج بی بې دلته دڅه شان یوې مینې هنگامه جوړه کړې وه چې تودوخه یې تراوسه دهنداونړی خلک له ورايه احساسوي.

زه اولکشمي هم یوځای وو، کله موچې د تاج ننداره وکړه، کله موچې هلته هرڅه د زړه په سترگو ولیدل، هغه اوس گردسره په یوه بله دنیا کې وردوبه شوې وه، زه پوه شوم چې دهغې جسم له ماسره په تاج محل کې روان دی خو روح یې په کې نه وه، دهغې دسترگو سپینوالي لکه د تاووس دسترگو په شان د سپین تاج محل په منځ کې د تاج محل سپینو څراغونو ته مینتوب اولیونتوب

په يوځل کتو کې وربښل، ما نه شواى ورته کتلاى، څيره مې يې د تاج د سپين
ديواله په سپينومرو کې لیده چې لکه بت غوندې راته ښکاریده، تر لاس مې
کلکه راوښوه او پوښتنه مې ترې وکړه:

— ما وينې اوزما خبرې اورې؟

هغې ځواب راکړ: وينم دې نه، خو خبرې د ټولې اورم...

— پوهېږې تاج چا جوړ کړې؟

— هو، پوهېږم...

— چا؟

— مينې، يوې ليونۍ مينې او يوه مينه ناک احساس...

اونور يې څه ونه ويل...

موږ ټول له تاج محله راووتو او د تاج له څنگه مودجمنانداره کوله،
د څوارلسم سپوږمۍ هم هسکه راغلې وه، دجمنان او بوبه دغو شپو کې ايله
د سيند مخ پوښلى و، اوبه يې ډيرې نه وې، لکشمى د سپوږمۍ انځور په جمنان
کې وليد، پوجا غږ ورباندې وکړ:

— لکشمي پورنېما وينې؟

هغې ورته وخنډل او ځواب يې ورکړ:

— هو ښکلي ده، خو په تاج محل کې نه، په دې چې دلته له تاج محله

پرته بل شى ښکلي نه ښکاري...

هغوی دواړې سره یوې خواته شوې اکبرخان زما خواته راغی، لاس یې
زما په لاس کې راکښود اولومړۍ پوښتنه یې رانه داوه:

— دتره زویه، دابله(پوجا) خو دې زما ډیره خوښه شوه...

مامې لاس دده پراوړه کښود او پوښتنه مې ترې وکړه:

— اکبرجانه لالیه، داتاج محل دی، همدلته د زړه مراد غواړه، هرڅه چې

غواړې؟

پوجا زما اودده انځورواخیست، پاروتی هم له اکبرخان سره خپل عکس
واخیست، ما په ټوکه ترغوړ ورتیره کړه:

— اکبرجانه لالیه خدای دخیرکړي... شنې کوترې خو درباندي راماتي

دي،...

ده پاروتي ته په ځیرځیرسره وکتل:

— یه یه دادې درنيسه... دا په ونه وړه ده... هغه بله خو که ښکلی ده ونه

هم لري...

تیرمانښام موږ دتاج محل له جادویی غیږې راووتو، داگرې دښار په سره
اوآرامه غیږه کې روان وو، هلته چې دتاج دشاوخوا په انډول ډیروښانه نه و،
دواټ پرغاړه په سلگونو خواران داسې چې تا به ویل دایې همیشني
استوگنځی دی یوې اوبلې خواته په خواړه خوب باندې ویده وو. لاره تیاره وه،
لکشمي اوپوجا څنگ په څنگ روانې وې، ما په همدغه مهال پوجا ته ورپاده
کړه چې شاجهان لکه چې اکره له سامان برجه په همداسې یوه تیاره شپه

ليدلې وه چې خپلې گرانې لور جهان آرا ته هغې ته چې دژوند ترپايه هم له ده څخه ديوې شيبې له پاره بيله نه شوه ويلی وو:

که له دې زندانه داخل ووتم اوبخت ياري راسره وکړه داخل به دتورو مرمرو تاج داگرې ښارته ورډالی کوم...

زما خبره لا پای ته نه وه رسيدلې چې دپوجا پنبه په کوم شي بنده شوه، نژدې وه چې پرمخې ولويږي، اکبر خان راکلکه کړه، ترهغو چې هوټل ته نه وو رسيدلي، دوی دواړه لاس تر لاس سره روان وو. همالته زما زړه ته ورسیده چې اکبر خان لالی هسې هم دغرو واو دغروشو....

په هغه شپه موږ ترناوخته داستوگنځي په بڼ کې کيناستو، ټول سره دوه دوه شوي ول او په خپلوخپلو کې سره ډوب ول، لکشمی له ماسره ترناوخته پورې ناسته وه، اکبر خان لالي له پوجاسره گوتې خوږې کړې وې او هغه نور له نورو سره څوک يوځای اوڅوک بل ځای کښته پورته کيدل، په هغه شپه لکشمي ډيره هڅه وکړه چې زما له خولې يوڅه واوري... يوځل يې راته وويل چې تا خو ويلی وو چې له تاج سره دميني خبره به هلته درته کوم اوس خوهغه وعده پرځای کړه اوراته ويې وايه...

ما بيا هم ورته وخنډل او ورته ومې ويل:

– تاج محل ديوې تلپاتې مينې نوم اونښه دی، دميني، د هغه څه چې انسان يې له هغې څخه انسان نه دی، انسان له هغې پرته ديوه سپيره بيابان په شان دی چې څوک يې هم په خوند او رنگ نه يادوي...

دا راته موسکې شوه لاس يې زما پرمخ را تير کړ:

– ته هم مينه پيژنې؟

– هو، لږ لږ ځكه چې ما ته هم ځان انسان ښكاري...

– راته ويلای شې چې مينه څه ته وایي؟

خوما خپل عذر ورته څرگند کړ او ورته ومې ويل:

– له بده مرغه چې يوخوله بابادمه تراوسه مينه چا تعريف نه کړه، بله داچې ماته هم دمينې داستاينې او تعريف له پاره ويی او کليمې په خوله نه راځي....

– په زړه کې دې هم څه نه درځي؟

– يوڅه خو شته، خو دويلو له پاره يې يوڅه لکه ژبه نه لرم...

خوشبې په فکر کې راته وزنګيده، بيا يې ترخوله راته ووتل:

– نو چې داسې ده، له تا پرته چې ټيکۍ اولنډۍ واورو نوره ښه نه درباندي کيږي، يوه ټيکۍ راته واچوه...

موږ همدا خبرې سره کولې چې منيش په پاروتی باندې لاس وراچولی وو. اوزموږ په وړاندې يې څو څو وارې کلکه کلکه ښکل کړه، له لکشمي يې دلنډۍ نشه والوزوله، او ما ته يې په وارخطاډول وويل هلته وگوره...

هغوی يوه اوبل ته داخوومه مچکه سره ورغبرگه کړه، خوما ځان ناگاراچولی و. هغې ته مې په دغه اړه هيڅ ځواب هم ورغبرگ نه کړ... له هغې خوا پوجا اواکبرخان سره خوا پرخوا را روان وو، زموږ خواته راغلل، پوجا راته وخنډل:

– اکبر خان غوندي څوک ما غوښت لکه چې خدای.... دده ټول عمر په هندوستان کې تیر شوی...

ما اکبر خان ته وکتل، سترگې یوڅه خړې راته ښکاره شوې، دپوجا ځواب مې په خندا ورغبرگ کړ:

– بس نوره ته پوهیږې او دی... تاسې د خدای سره جوړ کړي موږ دغله وو...

نه پوهیږم چې اکبر خان په څه شي پسې یوې خوا ته شو، لکشمی زر خپله خبره پوجا ته وکړه:

جلکۍ کوښښ وکړه، چې درنه خطا نه شي، تو د بې وساته، پام چې دولت خان غوندي درنه نه شي...

ما ته بیا دځان په اړه پوښتنه پیدا شوه، لکشمی لکه چې اور پرې لگیدلی وی پر ما باندې په هغه توره شپه کې راغرمه غرمه شوه...
– ته نه پوهیږې چې دا یو یونیم کال زه تا اوبه اوبه کړم، زه خو څه اوسپنه نه یم... زه انسان یم... هیله لرم، زړه لرم... او دا ټول ما پر تا پورې تړلي دي خوته...

ماددغې خبرې لاره لاډیره پخوا څارله او په دې فکر کې وم چې یوه ورځ به خامخا د شهوت د ټوپان له همداسې یوې څپې سره په یوه همداسې ځای کې غاړوځم... مایې لاس په لاس کې ونيو، پرمخ مې یې کین لاس راتیر کړ، داوښکولارې مې یې پرمخ، پر ښکلي مخ وړلندې کړې او ورته ومې ویل:

– ته مه خپه کیږه زه هم مینه درسره لرم، پر ما هم گرانه یې خو...

— نوخو يانې څه؟

په داسې حال کې چې لاس يې زما پر لاس باندې موبښه ما بيا ورته وويل:

— آيادا اړينه ده چې څوک له چا سره مينه کوي، دچا چې څوک خوښيږي هغه بايد يوازې د... په مقصد وي؟ اوکه نور ارزښتونه هم بايد په پام کې ونيول شي... زه خو فکر کوم هغه هم په درناوي سره په پام کې ونيول شي او يادکړه شی...

— نور ارزښتونه يانې څه؟

— دا خو اړينه نه ده چې انسان دې په خپله دومره لو يي سره دومره کمزوی شي چې يوازې دې د شهوت جنډه تر نورو ارزښتونو لورې وېولې په شهوت که دانسانيت بنسټ ايښودل شوی، خويي يې د شهواني لويې مانۍ هم په خورا بده بڼه رانسکوره شوې ده. انسان دې ته اړتيا لري چې له مور سره مينه ولري، له خور سره يې ولري، له طبيعيت سره مينه ولري، له انسان سره مينه ولري او په پای کې له هغه ابدیت سره بايد مينه ولري هغه چې تقدير يې ورپورې تړلې...

زما دا خبره لا پای ته رسيدلې نه وه چې لکشمي مې په خبره کې راولويده:

— ستا ددې لويې فلسفې له مخې زه په کومه ډله کې راځم؟ زه خو نه ستا موريم، نه ستا خوريم اونه هم ستا غرنی طبيعت يم... زه بايد څه وکړم؟

ما ورته وويل:

– زه هم ستا په اړه تراوسه وروستی پایلې ته نه يم رسیدلی اوپه دې تراوسه هم لاسم نه پوهیږم چې زه له تاسره ولې مینه لرم اوپایې نه لرم؟

هغې راته وخنډل اولاس مې یې په خپل لاس کې کلک ونيو:

– دا لاس دې چې اوس زما په لاس کې ایښی په دې هم څه احساس نه درته پیدا کيږي؟

– داسې هم نه ده چې ګواکې زه بې احساسه يم، زه احساس کوم خو په خوند او ارزښت سره نه، زه په دې پوهیږم چې ته پرما ګرانه یې خو...

خود هغې زړه زما دغه خبره لکه چې یانه منله اویادا چې نه یې درک کوله... ځکه یې راته وویل:

– زه نه غواړم چې ته باید ټول عمر زما مینې ته دصبر خیمه ووهې، زه شیبه غنیمت ګڼم، له ماسره داوږدو عمرونو خبرې مه کوه، یوازې دا راته ووايه چې دم درحال دې څه نیت دی؟

ماورته وخنډل اوپه سره سینه مې ترخوله ورته راووتل:

– نه شم کولای چې ځان په دغه سیند له موزو اوپڼو سره یوځای لکه چې ستاخوښه ده ورلاهو کړم...

– ولې؟

– ځکه چې زما اوستا دژوند اواساس، او ان عواطفو دنیا خدای محکومه پیدا کړې ده... زه او ته په بیلو بیلو کړیو اوپنجرو کې د ژوند اوتاریخ

دگناهگارانو په شان پراته یو، احساس مو بندى دى، ژوند مو زندى دى، او عواطف مو لاهم غلامان دي...

— پوه نه شوم څنگه، داخو ډیره درنه فلسفه وه...

مابياورته وويل:

— وگوره ته دم غنيمت بولې، اوزه دژوند غم خورم، ته وايې چې زما همداکې سمه تيره شي، اوزه وایم چې اوږد عمر ښايي موږ ته په مخ کې وي... ته وايې ټوله دنيا دې په ما پسې بد وایې اوزه وایم چې که يوه دروغ او ناروا هم راپسې وويله شي، زه بايد ځان ووژنم، ستا موراوپلار به وويایې چې ته يوملگری پيدا کړې، خو زما مور اوپلار که داسې څه دبل په خوله هم وواړي، ښايې ټول عمر له شرمه چا ته سترگې هم ورپورته نه کړي، لوى وياړ به يې داوي چې ياما ووژني اوياهم خپل ځانونه... ته ووايه زه څنگه کولای شم چې دپير يو پيرو، دهيلو او اميدونو اوگروهوپردرنه جونگره مې ديوې لنډمدتې احساسې شيبې له پاره اور پورې کړم... هو، دريغه چې ما دومره جرأت درلودای اويا مې داکار کولای شواى... زه هم انسان يم، زه له تاسرمينه لرم.... خو؟

زه پوهيدم چې زه په دغه شان خبرو داسې څوک ښکارم چې گواکي آسمان په توپونو ورته ولم، زه په دې هم پوهيدم چې دا هغه دشکو بندونه وو چې ما ځانته جوړول او ددې درانه احساس سيلاب په خپلو څپوکې له ځان سره وړل او وړل... زموږ دمیز په سر دشرابو بوتل ايښى و، هم يې ماته اوهم يې ځانته گيلاسونه ډک کړل، ما که هر څومره ورته وويل، چې زه ددې کارميرنى نه يم، زه له دوزخه ډارېږم، زه نه شم کولای په هغه دنيا دخپلې دغې گناه

خواب ورکړم... خو دې همدا راته ويل چې ته دا په سر واړوه، زه ستا پرځای دهغه سوال او خواب ميدان ته ورځم، موږ هم مذهب لرو، موږ هم دخدای دلارې پيروان يو او موږ هم په هغه خدای له تاسی سره شریک يو چې هغه دهرڅه بادار دی او هرڅه دهغه په اشاره جوړېږي او وړانېږي... ته دا په سرواړوه، ما هم په ټول ژوند کې داليونۍ اوبه په څکه هم نه دي ځکلې، خو نن يې له تاسره څښم، هو له تاسره چې زړه دې دخپلو توروغرونوپه شان له ژونده تور دی، ته دا په سرواړوه... اوله هرڅه بې غمه اوسه...

ما چې دشرابو گيلاس ته وکتل، له زړه مې يوازې يوخدای خبرو، هيڅ لاره مې نه درلوده، که رښتيا ووايم په همدغه شيبه کې دلکشمي له خبرې سره سم هغه لنډۍ راياوه شوه چې:

چلم وهه دوږې يی باسه دتمباکيوبه دې زه ضامينه شمه...

پرمايي هغه گيلاس لکه دجادوگرې په شان په سرواړاوه، څو نورماهم پسې وڅښل... او توکل مې پرخدای وکړ، له ځان سره مې وويل چې پرسيند خو لاهو شوم څه يوه نيزه اوڅه لس... دا په همدغه شيبه کې لکه بلبله راته لگياوه لايې گيلاس هم په سر نه واړولی چې همدایې راته ويل چې:

— ته نورمه وایه چې زه له تاسره مينه لرم، اوس زما وار دی چې ووايم زه له تاسره مينه لرم... په دې چې ته خو نه دځان دآزادۍ په اړه فکر کولای شي اونه هم دنورو...

تر دې زياتې يی يوڅو نورې هم راته وويلی، زه يې دومره راوپاروم چې له ډيره درده مې هغه ليک چې په همدغو ورځو کې مې خپل پلار ته په همدغه

اړه استولی وای چې دانوڅه گناه ده چې که زه له دغې هندوستانی سره چې ټول عمر یې له ما سره تیر شو او زه یې په هرڅه باور لرم واده وکړم، زه پوهیږم چې دغه نجلی به کله هم ما بدمرغه نه کړي... خو هغه یوازې دایوه اوږده غونډله راته لیکلې وه چې:

– ته پوهیږې او کار دې، که ته له هغې سره واده وکړې نو هغه ورځ هم راتلونکې ده چې هغه به لکه موږ غوندې مري، خو موږ به په کلي کې نه پوهیږو چې دهغې دمرگ په ورځ به موږ دهغې له پاره دقبر بندوبست کوو او که دلرگيو؟ یوازې دغه ستونزه یې حل کړه نوره خدای خیر کړي...

مادغه جمله دې ته لکه څنگه چې وه ولوسته، هغه زما په ځنځیر اوزولانه شوي تقدیر باندې پوه شوه، په دې پوه شوه چې زه او یاهم داخپله څومره محکوم یو، هغه پوه شوه چې زما په زړه کې دهغې په اړه څه نشته او هرڅه لکه په اوبوکې لمر داسې روښانه دي، په خپله ټوله ښکلا یې یوځل بیاد زړه له کومي غیږه راکړه او په یوه اوبله خوا یې داسې مچې کړم چې دغابښود تاو درد یې ترډیرو پوره زما پرمخ باندې خپل سیوري له نري نري درد سره غوړولی و. له دغه شان مچولو وروسته یې دخپل زړه درد په دغه خبره کې ترخوله راویوست:

– زه مینه درسره لرم، هو، دومره مینه، چې ان قبر ته له هغې سره درسره ځم، سره له دې چې قبر او سوزیدل زما هم لکه ستا په شان نه خوښیږي، خو که بله لاره نه وه، هغه هم درسره منم...

شپه تر نیمايي اوښتې وه، هغې په دغه وروستی شیبه کې هم هیله راڅخه وکړه او راته یې وویل:

– يوه لنډی، يوه وړه لنډی چې دزړه تسل مې پرې وشي، نوره نو شپه په سپيده چاود باندې خپله کډه وراړوي... ماڅوگيلاسه په سرواړل خوداسې نه ښکاريدم چې زه به له چتې وتلې وم او نه هم لکشمي داسې راته ښکاريد، له هغې مې پوښتنه وکړه چې داڅنگه شراب دي چې پرمايې هيڅ اغيز تراوسه هم نه ښکاري، هغه راته په خندا شوه اوراته ويې ويل، داشراب نه دي، په دې خاطر چې ته دوزخ ته ولاړنه شي، ما له هغو ډډه وکړه... زما عقیده هم له شرابوسره مروړه ده....

ما نن هغې ته دزړه خبره وکړه، هغه چې دا ډيره موده ما نه شواي ورته کولای او زما پرزړه يې درنه کيرېدی وهلي وه، خو نن يې زړه ته ورسیده چې زه هم دې غوندې انسان یم، لکه دې غوندې د ژوند په رمزباندي پوهيرم، خو يوازې په يوه توپير چې دې په خپل ژوند کې په يوشمير هغو خنډونو چې دانسان په مخکې وي برې موندلی و او ما نه شواي کولای چې ځان له هغوڅخه راوباسم. همداوه چې ددې زما دژوند شپل تو ب خوښيده، دا زما په شپ والي باندې پوهيده اودهغه هرڅه يې په زور او زير دواړه ورمعلوم وو او په هغو کې يې خپله نيکمرغی لیده، هغې ته زما حيا، زما وفا، زما ژوند زما له تاريخه ددې په مخ کې پراته وو اوهرڅه يې انې اونورو مشرانو لکه هنداره داسې وربښودلي وو، خوماته داسې څه چا نه وو ويلي، زه وم چې ددې په باب مې هرڅه يوازې ددې په ظاهر کې کتل، ان چې ددې په ظاهر کې مې هم دځان له پاره دبدمرغی څه نه ليدل، په دې چې هغه زما پرخوا را روانه وه خوما په ځان کې داتوان نه لیده چې هغه زما داندوژوند پرپراخه ورشوپه څه شان راگډيږي اوځان هغه سرمنزله ته رسوي لکه چې يوه ورځ زه اوهغه په يوه وينه اويوه

مینه پورې هلته تړلی وو... هو په هغه مینه چې دې اوس په کیسوکې لیده او په هغه وینه کې چې تراوسه یې رنگ اوحساس لکه زما دهغې په شان و.

زه یې ترلاس ونیوم، لاس یې زما په لاس کې و، دهغې د بدن تودوخه مادهغې له لاسه په خپل ټول درنښت سره احساسوله، په هغه شپه یې د وروستي ځل له پاره دچا خبره په مزه مزه ښکل کړم او بیا یې خپله دپلاراونیکه حق لنډۍ دنورو ډیرو تودو هیلو پرځای رانه وغوښته، هو، لنډۍ هغه چې دې به تل دخپل تاوده زړه تسل پرهغې باندې کاوه، زه لږ ترې یوې خواته شوم، مخامخ ورته ودریدم اوپه مینه مینه مې ترخوله ورته راووته:

یاري دنه کوم ډارپریم   دلرې لرې تماشې به دې کومه...

اوپه هغه شپه زموږ دمینې بندار دهغې په موسکا کې تیت وپرک شو... لږشبه وروسته زموږ موټر متورا ته ورسید هلته مو له یوه پرمین جومات څخه دحق آذان ترغوږ شو، ما هلته دسهار لمونځ وکړ، خو چې لمرراخاته نو بیا موږ دهمدغه ښار په زړه کې هلته په لوړ باندې د رادها اوکرشنا له طلايي مجسمو سره ولاړ وو، هلته چې هندکیو نوي په خورا درنښت سره دهغو په پښو کې خپل ارادتونه او سهارني گلان په مینه ښندل او شندل او دهغوی دتلیپاتي مینې اوارات قدردانی یې کاوه...

لکشمي هم درادها ترمجسمې لږ رادخواله ځان سره یوڅه ویل، داسې چې ما نه اوریدل، خو کله چې را نژدې شوه، وامې وریدل چې له ځانه سره یې اوس هم زما هغه لنډۍ زمزمه کوله، هو، لنډۍ

یاري دنه کوم ډارپریم   دلرې لرې تماشې به دې کومه...

(۱۳)

زما دزده کړو وروستی کال و، له هیواده په نژدې څو میاشتو کې په پرله پسې توګه بد خبرونه داسې چې ملاماتوونکی وویو پر بل پسې رارسیدل، وطن خونه یوازې لوټ او برباد شوی و، له هغه اوس دملانصرو پرستن جوړه شوې وه چې په هره څنډه کې غلو یوبل ورباندې واژه. دکابل له ورانیواوس هم دپټواورونو لمبې پورته کیدې، داسې چې مساپرو به یې کیسې کولې، زندگی پرزندی پسې دهیواد دمورغاړې ته ددې دخپلوناپوهو زامنو په لاس ورلویده، داسې چې یوه به تربلې پیاوړې او کلکه وه... دهرې ورځې په تیریدو سره به یې دهیواد دموردخپلواکۍ د عمرکمپله وړلنډوله، ملاجان خپله وکړه او ولاړ، طالب جان خپله درلوده چې دهغې له پاره یې خپله ځوانی په اور لاهو کړه او په خپله سپینه لوبه کې یې سر دغورمې بوی کاوه...

داتولې وشوې، راغلې اولارې، تردغه مهاله خو هم هرچا داویلاي شول چې ګواکي دا زما کوردی اوڅه مې چې زړه غواړي هغه په کې کومه... ددغه وړو وړو سیلیو مخه دیوه توپان په لور خپله لاره ورنژدې کوله، هغه توپان چې دهغه په پایله کې امریکایی لیونو دشوروي په پلونو خپل لیوني پلونه کینښودل اولکه لیونۍ غوا پروطن له یوې درنې سراړمۍ سره راغبرګه شوه داسې چې نه یې وچ کتل اونه هم لاندې، پلمه یې یوه وه او کړل یې بل څه، له راتګ سره سم یې یوه توره بلا پر هیواد باندې راغبرګه شوه، زموږ کلی چې ان

دشوروی دیرغل په شیوور څوکې هم په بمونو نه و لگیدلی په دغه کال ددوی په بمونوکې لولپه شو، زموږ زیات کلیوال په کې ومړل، زما دمور او پلار شهیدې جنازې هم درنگ کور له انگره ترهدیرې پورې ورسیدې، دهغوی له مرغه نژدې یو کال تیرو، خوما ته چا ددغې غمیزې په اړه څه نه وو ویلی، په همدغه کال چې زما وروستی کال و، زما یوه ورور دخپل لیک په څنډه کې داهم لیکلی وو چې:

— دخدای امر وشو، مور او پلار دواړه دامریکایانوپه بمباریوکې نژدې یو کال دمخه له موږه بیل شول...

دهغوی لایو کال نه وپوره شوی، چې یو ورور مې هم په کټ مټ لاره له موږ بیل شو، اوس مې یوازې مشر ورور واو دژوند داتولې ستونزې...

دهمدغوبدو خبرونو را تگ او رارسیدنگ و او زما دسختې ناروغۍ پیل، نژدې شپږ میاشتې زما دغې ناروغۍ دوام وکړ، ډاکتران یې هم په لاملونونه پوهیدل، ځنې ډاکتران خو تردې حده راسره حیران شول، چې له ناچاری به یې راته ویې ویل، ستا ناروغي هم د انسانانو ناروغيو ته ورته نه ده، دوی سره له دې چې ماته دغه خبره نه کوله خو له یوه او بل سره به یې زما په اړه کوله، کله کله به یې داهم راته ویل که ستا دغه حالت وي کیدای شي لیونی شي... سره له دې چې زما له پاره دلیونی کلیمه کارونه ډیره زیاته داندینښنې وړ نه وه، خو زما یوشمیر دوستان یې خورا ځورولي وو، یوه ورځ زموږ د پښتنو مشر اسدخان لالا چې په حیدرآباد کې اوسیده هم زما پوښتنې ته راغی، یوه ډاکتر دهغه ترغور هم ورتیره کړې وه چې کیدای شي انډیوال دې لیونی شي...
خوده پرته له دې چې دډاکتر په خبره باندې سوچ وکړی ورته ویلي وو:

– خير، هغه پخوا هم په حال نه و، له دغې ناروغۍ خو به جوړشي خو
چې نورڅه نه وي...

اسدخان لالا يوه مياشت راسره پاتې شو، زه هم يوڅه سره په واک کې
شوم، ورته ومې ويل چې ته نوردرځه زه نورجوړيم او خپل کارونه که دخدای
رضا وه ترسره کولای شم، خو هغه راته وويل چې، ته دخپل وروستي امتحانونه
زر پاس کړه، چې هغه خلاص شول، زه يوڅه واړه کارونه نورهم لرم، چې هغه
ترسره کړم، له هغه ورسته به درځخه ځم... جالبه خو داوه چې کله به پوجا
اولکشمی زما لیدو ته راغلې، ترما به يې له اسدخان لالا سره ډيرې خبرې
کولې ان چې کله کله به له ما هم سره جلاشول او له ما پرته به تردیرو پورې
سره غږیدل، داسې چې زه به يې په هغوباندې نه خبرولم...

اسدخان لالا هم زده کړی سړی و، دژوند په رموزراز او دهغه په نوي
ترنگ ترونګ باندې هم ترموړ ښه پوهیده، دی تر ما هم اکبرخان ته ورسکني
و، داسې ښکاریده چې دهغه او زما دواړو په ستونزو باندې هم ښه خبرو، دهغه
په مینه هم خبرو... ده اوس هم اکبرجان او پوجا دزړه له کومي پیژندل او هم
يې لکشمی اوزه، هم زما دپلار اونورو خپلوانو په رضاپوهیده او هم داکبرخان
دپلار اوکورنۍ...

لکشمی پوره شپږ میاشتې له ما سره هغه څه ترسره کړل چې ما هغه
په ژبه نه شوای ویلای... هغې زما له پاره په شپو شپو وژړل، زما دروغتیا په
خاطري دزیارتونو اومندرونو نذرونه ومنل، پونې ته تللې وه هلته يې دپښتنې
باباجان پرمزار چې زما معنوی پیره وه دزړه له کومې دعاوې کړې وې، زما له
پاره يې دومره روپی په روغتو نواو درملونو باندې خرڅې کړې چې زما غوندې

یوه زده کړي یا زده کوونکي له پاره هغه نا شونې وې... ان چې ډاکترانوته یې ویلی وو چې که زما درملنه له هندوستان څخه بهرهم شونې وي، دا تیاره وه چې ماهلته ولیږدوي...

داتول هغه څه ووچې زموږ یارانو او په خپله اسدخان لالا هم په سترگو ولیدل، کله چې زه له ناروغۍ راپورته شوم، یوڅه چې ما اوس په خپل شاوخواکې محسوس، هغه داووچې اوس مې له خپلو وطني یارانو هغه پخوانۍ کنایې او کترې هم نه اوریدی لکه چې پخوا به یې ویلی:

دهندوستان نجونه لولی مږ به دکړینه...

اویاهم هغه څه لکه چې پلارمې هم په خپل لیک کې راته کښلي وو...

ما ناداچې دهغوی دغه شان خبرو اوس دسړیتوب په وړاندې خپل زوږ له لاسه ورکړی و، او گونگې شوې وې... داسې ښکاریده چې اوس ټول په دې باوري شوي وو چې ژوند له یوې داسې سرچینې را پیل کیږي چې هغه دانسانیت سرچینه ده، داسې څوک به وې چې دماشوم له خدا خوند وانخلي اودهغه خدا به ورسره بدرگه نه کړي؟ داسې څوک به وي چې دسل کلن اړېوډا بابا خدمت ونه کړي او په درنښت دې راشه درشه ورسره ونه کړي...؟ که داسې څوک موکله ولید چې دغه ځانگړتیا یې نه درلوده هم هغه انسان نه دی...

د ۲۰۰۰ زرم کال ورستی شپې ورځې وي، یوه ورځ سهار وختی له کوره

و وتلم، چې اسدخان لالا دومره راته وویل:

— زه ځم درشي مې درته جوړه کړې، له غرمې وروسته يې درته راوړم، مقصد تر دريو بجو دمخه به دلته سره گورو...

زه هم ولاړم، خو خپل کار مې زر را خلاص کړ، داچې دهغه امر اوس زموږ له پاره دپلار ترهغه هم مهم و. ځکه نو دده له امر او قوماندې سره سم تر دريو بجو دمخه بيرته کور ته را ورسيدم، کله چې مې دکور دروازه پرانيسته، زموږ په کور کې دناستۍ له پاره ځای نه و، دکور مخه په موټرانو ډکه وه، زموږ چې څومره دوستان او خپلوان وو، هغوی ټول راغلي وو، داسد خان لالا مشره خور هم له څو نورو ميرمنو سره راغلې وه، زه يې دښځو کوټې ته ورلارښونه کړم له شا مې داسد خان لالا غږ تر غوږ شو، چې خپلې خور ته يې وويل:

— لږ لاس مساس پرې ووهی، دريشی يې هلته ده، هغه وروغوندی، نور به له خيره سره روانيږو...

زه د لالا په دغه خبره باندې په رښتيا هم سره حيران شوم، ځکه دوی په دغه باره کې له ماسره ډير لږ څه هم نه وو ویلي، اکبر خان ته مې وکتل، هغه راته وويل چې:

— څه ځان تيار کړه... خبره دقام ده... لالا هر څه په خپله جوړ کړي، څه تاوان نه کوو...

زه پوه شوم چې اکبر خان له يوې خوا له ويشه په تالان رضادی او له بلې خوا په هر څه باندې له پخوا خبرو ان چې په ډيرو ځايو کې يې زما استازيتوب هم کړی و...

پوه شوم، چې خبره څه ده، کالي مې واغوستل، رښتيا خو داوه چې نور
 نو زه هم له اوږده رنځه وروسته په ژوند پکو شوی وم، اوس يوڅه چې ما هغه
 ته اړتيا درلوده، هغه مرسته وه، ځکه نو مې هيڅ هم ونه ويل اونيځ له اسدخان
 لالا سره دهغه په ښکلي او نوي ماډل موټر کې کيناستم، لاهم نه پوهيدم چې
 چيرې څو اکبرخان نن داسدخان ماما موټر په خپله چلاوه... يوازې دلارې په
 اوږدو کې اسدخان لالا ترغوږ راتيره کړه:

— بچيه اخر مې ناخبره ور واده کړې... ددې بل خره خبره مې هم له
 تاسره يوځای کړه... مانا داچې زما او اکبرخان دواړو ودونه نن داسدخان لالا او
 بي بي حاجي په خوښه نيول شوي وو اوموږ اوس ټول زما دواده په ورا روان
 شوي وو...

ما هيڅ هم ورته ونه ويل اونه مې دومره جرات درلود چې دبي بي
 حاجي په وړاندې دې په دغه باره کې څه ووايم، په دې چې څومره چې
 اسدخان لالا پرموږ برلاسی و، همدومره بی بی حاجي هم وه... په دغه شيبه
 کې ما ته زما فرانسوي هم صنفی کرسټينا خبره راياده شوه چې يومهال
 ماورته ویلی وو چې موږ ته نجونې زموږ پلرونه ټاکي، کيدای شي کله زموږ
 خوښه هم پکې وي خو زياته نه... خوهغه په دغه خبره دومره حيرانه شوې وه
 چې وويل: که پرما باندې زما پلاراومور داسې کانه وکړي، زه خو به ځان
 مړ کړم...

خوما ځان اوس درښتياني زوم په شان نيولی و. بي بي حاجي اوس موږ
 ته دمور ځای درلود او داهرڅه ددې په خوښه اورضا تردغه حده را رسيدلی

ډيروخت نه و تيرچي زموږ دورا شل ديرش موټران ټول دلکشمی
دبنگلي په شاوخوا کې ودریدل، دنبگلی په هغه خوا باغچه کې لویه خیمه چې
تر زرو زیات میلمانه په کې ځاییدل وهل شوې وه، دهغه له منځه مې دډولونو
غږ واورید، کله چې انگرې ته ورننوتو نو دومره دوستان او یاران راغلی وو چې
حساب یې په یوه خدای و، په دغو شپوور څوکې ډیلی په افغان مهاجرو ډک و،
داسې چې په هربازار او هره مالت کې به یې لس او شل کوره اوسیدل... ځکه
نو دهغوی ډیری راغلي وو، له بمبې، اسام او حیدرآباد څخه په سلگونو زموږ
سود خواره ماما خیل اوپه نویو زده کړو بوخت همزولی زلمیان راغلي وو چې
اوس ټول دلته په وار سره غړپنده ډولونو ته غوړې ځنې اوښتل را اوښتل...
موږ دمانې په انگرې کې دننه له موټره کښته شو، دلکشمي مور اوپلار زموږ
هرکلی وکړ، بي بي حاجي مخکې او موږ ورپسې روان وو... موږ دلکشمی
موردمانې دننه لارښوونه کړو، هلته لکشمي دواده په ځانگړي سینگار کې چې
په اول ځل لیدو خو ما هیڅ ونه پیژندله زموږ لاره څارله، کله یې چې په
ماسترگې ولگیدې راته موسکې شوه، دبي بي حاجی او اسدخان لالا پښتوته
ورتيته نه شوه، بي بي حاجي ته یې لکه زموږ دنبځوغوندې غیږه ورکړه او
لاسونه یې ور ښکل کړل، داسدخان لالا لاسونه یې هم ښکل کړل، هغه یې هم
لکه دخپلې لورپه شان په سرلاس راتیرکړ او په درنښت یې بدرگه او وپنځوله،
زما دغې نندارې ته ښه پام و، دډولونو مست دربی اوچت و، زموږ دځوانانو
مشر خان زاده ان ترغرمې دمخه هلته رسیدلې و ځوانانو په وار وار سره اټنو
نه اچول، اودلکشمي دپلار بنگله نن په رښتیا هم درنو خوښیوپه سراخیستي
وه. زه لانااست نه وم، چې دلکشمي مور دمیزله سره زموږ سپیڅلی کتاب په
خورا درنښت سره دمیزله سره راکوز کړ لومړی یې زموږ په سرونیواویایي

پرموردواړو باندې ښکل کړ، ماهم ښکل کړ، لکشمی هم ښکل کړ... کله چې دهغې سترگې اومخ پر هغه سپیڅلي کتاب ورپری وتل دزړه هغه درز زامې چې دغې مانې ته راننوتی وم او راسره پیداشوې وه اوس آرامه شوه... لکشمی زما مخې ته له بسم الله ویلو سره رانژدې کړ، ما په درناوي سره ښکل کړ، زما له درناوي وروسته یې دهغه لومړۍ پاڼه راواړوله، او ما ته یې وویل چې لومړی مخ (الحمدالله) یې زه ولولم... ما هغه ولوست، خو ترڅوچې مې ترپایه رساوه، لکشمی زما څو تیروتنې را سمی کړې، دویم مخ که رښتیا درته ووايم، زما سم نه و زده، دهغه په لوستلو باندې دې پیل وکړ، ذالک لکتاب لارییه... هغه یې په داسې زور اوزیر سره ولوست، چې زه یې حیران کړم، ددې ډاکار زما له پاره داسې هیښنده جټکه وه چې ما فکروکړ زه کوم خوب وینم او که په دغه دنیا کې نه یم... او هغه مخ یې ترپایه ولوست...

بی بی حاجی هم په ټوله کیسه خبره وه، یوازې زه وم چې لکه پردی اوس له داسې یوې نوې پېښې سره مخامخ کړم، ما لکشمی ته وکتل، هغه راته موسکۍ شوه، ان چې دلومړي ځل له پاره یې داهم ترغوږ راتیره کړه او راته ویې ویل چې:

— زما لس سپارې قران شریف په یاد هم دي...

اصلی خبره خو داوه چې لکشمی له هغې ورځې چې کله زیږدلې وه، له خپلې انې سره اوسیده، له هغې سره لویه شوې وه او هغې یې دموږ اوپلار په خوښه او سلا هغه مسلمانان روزلې وه، او پر هغې یې ټولې اسلامي زده کړې کړې وې، ان چې دهغې نوم هم بل څه و، خو دا چې پلار یې ته یې خورا گرانه وه، دې ځان اوس دپلار په خاطر په دغه نامه سره نامتو کړی و... زما له پاره دغه منلو

خبره داوه چې اسدخان لالا او بي بي حاجی چې په خورا سختۍ سره به يې داسې يوې خو شالې ته رضايت ښود اوس داسې شوي وو لکه روانې اوبه... هغوی په دغه باره کې له ماسره هيڅ نه وو ويلي، ما فکر کاوه چې ددې خبرې لامل به داوي، چې هغه زموږ دواړو په ټولگيوالتوب باندې خبردي، هرڅه ورته څرگند دي اوهم نه غواړي چې په دغه برخه کې ما ډيروغږوي، په دې چې دوی فکر کاوه زما داوږدې ناروغۍ يولامل هم دغه خبره ده، داچې له هرچا به يې اوريدل چې کيدای شي زه ډيرزر ليونی شم، دغې خبرې په خپله پردوی باندې خپله اغيزه درلوده، خاوس راته څرگنده شوه، چې اصله خبره څه وه؟ ان چې په دې وروستيوکې يې له ما سره ديوڅه په باره کې هم څه نه وو ويلي، يوه ښيگړه چې دپوښتنې له پاره يې اړتيانه وه هغه دهندوستان دواده دود و، چې په هغه کې لکه زموږ دوطن غوندې دهلک ملا په خرڅونواو سياليوباندې نه ماتېږي... دلته هلک دانه شي ويلای چې:

غم دی دلالي په سر - مسته دي تازه گزري

دلته خبره سرچپه ده، ماناداچې:

غم دی دلالي په سر - مست خان دتازه گزري...

ماناداچې دواده ټول خرڅی دنجلۍ پر کورنۍ باندې پيتی دی...

بله مهمه خبره داوه چې اسدخان لالا او بي بي حاجي اوس ترما له لکشمي اوپوجا سره ډيربلد شوي وو، له هغوی سره يې هغه ټولې خبرې چې له ما سره يې ويل نه غوښتل او يابه دوی پوهيدل چې زما او زما دخپلوانو فکرونه له يوه اوبل سره توپيرلري هم له دوی سره شريکې کړې وې، خو

داچې دوی پرما اغیزدرلود، همداهو چې دوی هم ترما اوس په هغه برخه کې چټک لاس په کارشوي وو. دوی په دې پوهیدل چې زما له پاره ډیرې دودونه او ارادتونه ډیرمهم نه دي، په دې چې زه پوهیدم چې په ځینو وختو کې نورانساني ارزښتونه شته چې هغه هم سړی باید له یاده ونه باسي، په داسې حال کې چې دا خبره او دهغې زغم دهغوی له پاره چې زه ورپورې اړوند وم گران کارو. لکشمي هم په دغه رمز باندې اوس پوه وه. له اسدخان لاس نه هم اړیکې ترما هم کلک شوي وو، داسې چې یوځل گل زرک خان له لندنه لالاته یو نوی ماډل لپ ټاپ کمپوټر رااستولی و، ډیره موده هغه ته چا لاس نه شو وروړای، خو لکشمي او پوجا هغه په څو شیبو کې ورته کاري او تیارېې پښتو توري هم ورته کښته کړي دده په واک کې ورکړي و، له هم هغې ورځې وروسته به چې دوی هرچیرې له هرچا سره مخامخ شول، نوډایوه خبره به یې ورته کوله:

– نجلی اوهلک چې کران(قران) او کمپوټر زده کړل، نوره هغه که ددنیا په هرکنج کې وي نه بې لارې کیږي، باید چې سړی یې درناوی وکړي او په سربې وگرزوي...

په دوی هم ددغه شان یوه پیغام سام لویدلی و، ځکه یې هرڅه پرته له ښه اوبده سره له لکشمي دوی سره منلي او جوړکړي وو...

اکبرخان اوپوجا په بله خونه کې چې هلته هرڅه تیاري دهغې دکورنې له خوا نیول شوی و ناست وو، خو موږ له یوه اوبله نه وو خبر هغو خپل کارکاوه اوموږ خپل، زما خواښې په خپله عقیده دزړه له کومې باورمنه اووړانه وه، همداهو چې له دې پلوه زما زړه ډاډه شوی و او زه اوس لکه رښتیني پاچا له

لکشمی سره پرتخت ناست وم، له هغې نجلی سره چې داڅوکاله موږ له یوه اوږل سره ناسته پاسته درلوده، خو تراوسه هم ما هغه نه وه پیژندلې، هغې چې کله ذالک لکتابه لاریب... ولوست، ما ته دهغې مورنې انا رایاده شوه، ما هلته دهغې په شاهانه بنگله کې هغه زړه ونه، هغه زوړ قبر او دهغه پر سر په هغه لوړه تاخچه کې هغه زوړ کتاب، هغه چې ما پرانیست، ښکل مې کړ او لکشمی په هغه مهال ماته ویلی وو چې پرې پوهیږې او ما ورته ویلی وو چې پوهیدل خو څه کوي چې باور هم پرې لرم... سره له دې چې کتاب ډیر زوړ و، خو کله چې ما پرانیست دهرې کرښې توري یې لکه مرغړې داسې روښانه وو... ما ته هغه کتاب را یاد شو، او هغه دروغ رایادشول چې ما دلایې په توګه لکشمي ته، هغې ته چې پنځه لس سپارې یې په یاد وې ویلی وو. زه اوس په دغه شیبه کې په خپلو دغو درواغو باندې له هغې څخه شرمیدم، په دې چې ما لکه زموږ دهیواد دیوې دورې مشران له الحمد الله سره داسې حال درلود چې غلطۍ مې لکشمي رانیولې، نو په نور کتاب کې به مې څه حال و؟

زما هرڅه اوس زما دخوانې ترلارښونه لاندې ترسره کیدل، هغه په خپله عقیده باندې دزړه له کومي باورومنه وه، ډاکټر خان په سرخانې کې هم دپوځا له خوا دهغې ماما ولاړو، مانا هرڅه چې ترسره کیدل، هغه ټولې خبرې اسدخان لالا او بي بي حاجي له پخوا څخه حل کړي وو.

زه لاتراوسه هم دچا خبره په خپل واده کې ګنګس وم، هرڅه مې چې لیدل، هغه ټول هغه څه وو چې زما له تصویره دباندې وو، په دې چې ما کله هم په دغه ټولنه کې هغه تصویره شوکولای، لکه چې زموږ په خپل کلی، کور او هیواد کې و... له یوې خواڅخه دښځواونجونو دسندرو غږ هم اوریدل کیده،

چې وروسته بیا زموږ کوټې ته ټولې راننوتې اودلکشمي ترڅنګه یې (د رامې خورې، رامې خورې) مشهوره بدله چې دهند پټانان یې په خپلو ودونو کې بولی په مزو مزو له ګډاوو او خنداوو سره یوځای ویله، درامې خورې سندرې وزن په خپله یوسوچه پښتو وزن دی، خو دا چې پښتنو په هندوستان کې کلونه کلونه تیر کړي او خپله ژبه یې له لاسه ورکړې، او س هغه سندرې په اردو کې بولي...

داهرڅه اوس دلته روان وو، څو شیبې لانه وې تیرې چې زموږ پخواني مولوي اکرام الدین صاحب چې کلونه مخکې له غزني څخه راغلی و او خپلې زده کړې یې هم په دیوبند مدرسه کې بشپړې کړې وې، او زموږ هندي ملګروبه وکرم صاحب باله له نژدې شلوتنو سپین ږيرو او مشرانو سره زموږ دکوټې مخامخ لویې کوټې ته ورننوتل، هغوی اوس دنکاح له پاره راغلي وو، او زموږ نکاحوی یې کولې، دا چې زه تراکبرخان مشروم، نو ځکه یې لومړی زه وربللم، لکشمي هم خپل پلاروکیل اسدخان ماما ونيو، ایا تونه ولوستل شول، دعا وکړل شوه، او هغه مراسم چې دنکاح له پاره اړین وو، هغه ترسره شول، نقل وویشل شول، او ناستوکسانو زما دخسر په ګډون ټولو زه په غیږه کې ونیوم او ما ته یې په وار وار سره زما د واده مبارکي وویلې، مولوي صاحب ددې ترڅنګ چې ما ته یې مبارکي راکړه دټولو حاضر و کسانو په وړاندې داشاهدي هم ورکړه چې:

— دغو دواړو نجونو ته هغه مهال چې ددوی کورنې له هیواده دباندې وې اودوی دواړې له شهزادګۍ ګبانو سره دلته اوسیدې ما قرانی تعلیمات ور زده کړي دي، هغوی دواړې تردولت خان واکبرخان هم په عقیده پیاوړې دي،

اوهم په پوهه زما دغاړې خلاصې وي چې دوی دخپلې انې په همت مسلمانې روزل شوې دي، له دوی سره په دغه کار کې ددوی پلرونو او ټول خپلوان هم نظروو اودي...

زموږ هغه ټولې پوښتنې او سوچونه چې له اوږدې مودې ديوي کړي په توگه زموږ ترزړونو او ذهنونو تاو راتاو وو، هغه ټول داسې په اسانې سره ځواب شول، چې ما فکر کاوه، موږ په هند کې ژوند نه کوو، زموږ واده پوښتني واده نه دی، بلکه غواړو دلته يوازې ديوه فلم له پاره يوه صحنه جوړه کړو... خو وروسته مې چې ښه ځان سره وخوځاوه او ښه ځان ته ځيرشوم، پوه شوم چې نه، دا يوه داسې رښتياده چې هر چا ته يې ووايي، هغه يې يوه انځوريزه صحنه گڼي...

زموږ واده وشو، په زرگونو خلکو په کې گډون کړی و، داسې اتڼونه پکې وشول چې له ډيرې مودې دلته چا نه ووليدلی اوداسې ډولونه پکې ودرېدل چې دزرگونو کورکلي ورکو يادونو او رنگونو ته يې نوی رنگ ورکړ، زموږ ټول سودخواره کليوال له هرې خوا سره راټول شوي وو، ملوک ما ما چې له احمداباده تر کلکتې زموږ دغونډواوباندارونو گل بلل کيده هم راغلی و، هغه په ټول شلگراو غزنی کې يونامتو ټوکمار و، چا به لاداهم ويل چې دی دشلگردنوميالی ټوکمار (ولو) اوياهم دسلطان باغ د (ر.خان) له خپلوانو څخه و، ولو هماغه لوی ټوکمار و چې مجاهدينو دخلقيانو پرچميانو رژيم ته د سندرو او ټوکو ويلو په گناه وواژه، خلکو به کيسه کوله، چې کله ملايانو دده د وژلو فتوا صادره کړه او زړه ته يې ورسیده چې ښي خو يې نه، نو یی د وروستۍ خبرې په توگه ورته ويلی وو:

اوملايانو، تاسې ټول عمرشکني خورلې عقل مو په سر کې نشته، تاسې هم په دغه عقل ژوند ي پاتې کيدونکي نه يي، زه يو ټوکي يم، زه خپله دنيا لرم، خپل خوله لرم او خپله خدا اوژړا، له ماسره کار مه لرئ، له دې تش په نامه جهاد مهاده څه نه جوړېږي... دواک او گدي تاسې نه ياست... خپلې شکني وهی او ولو ته دعاوې کوی....

وايي چې ملايان نور هم ورته په قهر شول، ټولو مشر ملا ته کتل، هغه هم ورته په قارشو.... دڅو شيبو له پاره ارامې شوه، خو معلومه وه چې ټول هغه چا ته چې وژل کوي، سترگې په لاره وو، له څو شيبو وروسته يې له کوم قصاب ملا که قاري سره چاره په لاس کې وليده، زړه طاقت ونه کړ ځکه يې د وروستۍ ځل له پاره په ملايانو خوله ور خلاصه کړې وه چې:

— اوملايانو له هغه لويه مو رانيولي تر دغه واړه چرې پورې مو ميندې او خویندې.... نور څه ته گورئ، ما خپله کليمه دوخته لوستې... هلی زر کړئ چې درڅخه مردار نه شم....

او دغزنی ددغه نامتو ټوکې سر په همدغه وروستې خبره باندې پرې شو....

دسلطان باغ په (ر.خان) پسې هم کور ته ورلويدلی وو، هغه ترې پټ شوی و، نور څه يې نه وو موندلی، په خپله ميرمن يې غږ کړی و، چې دخره تر کته لاندې يې پټ کړی، هغې داکا روکړ، خدای مجاهدین پرې کانه اوړانده کړل او دی يې ونه موند، له هغه وروسته يې خره ته تر... درناوی کاوه، هغه کته يې دخپلې ميرمنې په بنارسي شال کې نغښتې وه اوهر چا ته به يې ويل چې زه خدای وژغورلم او دغې دخره کتې وژغورلم... هر ځای به چې کيناست په

اوله خبره کې به يې له خره اودهغه له کتې څخه ترانسانانو دمخه مننه نه هيروله...

ملوک ماما هم داسې يوڅوک و چې دهغوي لاره يې څارله، په هغه شپه يې هم دچا خبره عالمونه هم وځنډل اوهم يې ژړول، په سلگونوټوکو کې يې يوه داهم وه چې، کله امريکايانو پرافغانستان يرغل وکړ، هرچا به چې دطالب اوالقاعدي پرضد خبرې کولې، دداسې خلکو به ډيردرناوی کيده، ده ويل، چې زما يوکليوال هم له دغه بدلون سره سم ځان دداسې کسانوپه پوستکي کې ځای کړ لاوطن ته نه و راغلی... ماته خارج کې وليد، يوه ورځ په يوه ميلسمتيا کې سره ناست وو، ماته راترغوړ شو، چې دولت مې غټ سړی ټاکي، روان يم ځم کابل ته... ملوک ماما ويل چې ما خو هغه سړی پيژاند، چې ددوو خرو اوربشې يې هم نه شوې ويشلاي، ماته هغه زموږ دکلی دڅاه کيندلو کيسه راياده شوه، يوکال چې دکاريزه اوبه وچې شوې کليوالو پريکړه وکړه چې: موږ بايد دغه کوهی چې له کلونو کلونو همداسې پاتې دی او هلکانوله تيرو او خاورو ډک کړی، پاک کړو، که نه پرکلي باندې بده ورځ راتلونکې ده... پريکړه همداسې وشوه چې بايد کوهی پاک کړل شي، يو ځوان راوړاندې شو، او ويې ويل چې زه ورکښته کيږم... کليوالو هغه په رسی وټاړه او کوهي ته يې چې ډيرژور و ورکښته کړ، ځوان چې کله دکوهی تل ته ورنژدی شو، هلته يې دسترې اوډار احساس وکړ، له کښته يې غږ راوکړ چې: درپورته مې کړئ... خلکو ځواب ورکړ چې اوس دومره کښته شوې يې يوڅه وکړه... خو له کښته همداغږ راته چې: درپورته مې کړئ... درپورته مې کړئ...

بیا هم خلکو هیله ترې وکړه، چې له زغم څخه کارواخلي... او یوڅه
خواري وباسئ...

خوځوان نور د زغم نه و، ځکه یې له کوزه په اوچت اواز ورته راغبرگه کړه
چې:

— داکوهی راباندې پاکوئ او که یې راباندې مرداروئ...؟

ملوک ماما وویل چې ما خپل کلیوال ته وویل چې:

— د دولت د کور ودان وي، خو دایوه پوښتنه له ما سره ده او هغه دا چې

ته خو دهیڅ وایې نه یې، زه نه پوهیږم چې پر تا پاکول کوي او که مردارول....؟

اوزموږ ودونه په داسې نه هیږیدونکو ولوکې کې ترسره شول....

(۱۴)

زما اواکبرخان ودونه، لکه څنگه چې زموږ هوډ و، لکه څنگه چې داسدخان لالا هيله وه، لکه څنگه چې زما دموراو پلاراوداکبرخان دکورنۍ غوښتنه وه ترسره شول، يوه جمعه وروسته موږ دهندوستان له دود سره سمه ولیمه ونيوله، په هند کې ولیمه هغه میلستیا ده چې هلک یې دخپل واده په درنښت سره دواده له اصلي ورځې وروسته نیسې، سره له دې چې داکار په هندوانو کې ډیر دود نه دی، خو مسلمانان دغه غونډه نیسي چې دهغې په نیولو سره هلک اودهغه کورنۍ هم خپله ونډه په خپل واده کې ښيي، لکشمي زموږ له واده ورسته زموږ له کورنې او دوستانه څخه هیله وکړه چې نوره هغه باید په خپل اصلي نامه (مبارکه) یاده کړي، انې یې دانوم دبی یې مبارکې له نامه سره اړوند ورباندې ایښی و، دهغې پښتنې ملکې میرمنې چې دهندوستان دلومړي مغلي واکمن مړی یې په خپل امر له هند څخه کابل ته راو لیږد او، انې یې تراخړه پورې په همدغه نامه یادوله، خو دې دغه هندکې نوم یوازې له خپل پلار سره دمینې په خاطر پر ځان باندې ایښې و... داچې زما اواکبرخان دواړو خسرگنې دهندوستان خورا شتمنې کورنۍ وې، له واده سره سم موږ دهرڅه خاوندان شولو، دکورونو، دموترونو، دنوکړانو او نورو ټولو... لکشمي او پوجا خو په خپلو نومونو خپل سوداګري کاروبارونه درلودل...

زموږ لوڅ لغړ ژوند لکه دهغوي په شان چې یوناڅاپه لاتري ورته ووزی، یوپه یو دچا خبره په لوړ شو، لامویوکال نه وپوره چې زما زوی مړوند پیداشو، دهغه له پیداکیدو سره دلکشمي په سر دافغانستان هوا ولگیده، او غوښتل یې چې باید هلته لاړه شی،

لا ۲۰۰۰ کال پای ته نه ورسیدلې چې موږ دافغانستان په لور وخوځیدو، له هرچا به موچې دحالاتو پوښتنه کوله، ټولو به ویل چې اوس افغانستان داسې آرام دی چې نه غله په کې شته او نه هم هغوی له غرو راکښته کیدای شی چې کابل یې کنډواله کړ، موږ په همدغو حالاتو کې افغانستان ته لاړو، یوه یوه نیم میاشت موهلته تیره کړه ما او لکشمي اوس په رښتیا هم ولیدل چې زموږ پر وطن باندې اوږدې جگړې څه کانې نه وې کړې او څه نه وو چې دغو خلکو دلته نه وو لیدلې، زما هغه ښوونځی چې ما مې په کوچنیوالي کې درس پکې لوستی و تراوسه هم لا نه وجوړشوی، یوازې دیوالونو اودرنوډبرو یې ښوده چې داهم هغه مانې ده، هغه چې موږ به ورتلو او هلته به موپه اوونۍ کې یوځل د خیرمحمد معلم صاحب اوقسیم خان سرمعلم صاحب خپیرې له درسونه سره یوځای په مزو مزو خوړې...

زموږ په زړه کلا کې هم اوس له یوڅو خوارو کورنیو پرته نور څوک نه وو پاتې، اوس زموږ کلیوال له یوه اوبل څخه ډیر لرې شوي وو، اوس هغه تړلي بامونه چې له یوه سره تربله به موږ پر هغو باندې منډې وهلې اودکلیوالو خبره خرمستی به مو پرې کولې څه نږدلی وو، او څه لاگردسره نه وو، اوس، اوس هرڅوک به بیله کلا کې اوسیدل او هرڅه یې له نورو کلیوالو څخه پټ وو. جومات هم ړنگ شوی و، دورځې به چې کومه جمه کیده هغه به هم په

همدغه وران جومات کې وه خوويل کيدل چې طالبانو امرکړي، کوم قوماندان چې دغه جومات يې په توغندي وېشتملی که يې زرتزره بيرته جوړنه کړي، دوی به خپل قانون ورباندې جاري کړي...

دلويې کلا دخيaban لويې ونې چې زموږ دنیکونو دوختو وې اوس يوه هم نه وه پاتې... کليوال ټول سره ویشل شوي وو، سره له دې چې اوس يې په دغو شپوکې په خولو لاسونه سره نيولی وو، خوله دې سره سره به هم چې کله چا دچا نوم اخيست نويو ورستارې لکه اخواني، خلکي، نظاري، پرچمي، غاب مينځونکي، طالب اونور به ورسره ملگري وو...

کورونه واړه شوي وو، يوازې يوه شي چې خورا زياته پراختيا يې موندلې وه هغه هديرې وې. توغونه وواو قبرونه وو چې ټول ملک يې رنگين کړې و... اوس هديرې هغسې نه وې لکه چې موږ ماشومان وو او له ماښامه وروسته به مو هغې خواته ورکتلی نه شوای، دهرکلی دمیندواو خویندو اوس دورځې زياته برخه اوس هم په هديروکې په دعاوو او ژړاوو تيریده... ماشومانو ته يې نه ښوونځی و او نه هم وړکتون، هغوی به هم دورځې په اوږدو کې دخپلو شهيدو پلرونو دقبرونو په څنگوکې لوبی کولې، دخپلو پلرونو دقبروله دخاوروبه يې کوټنی جوړولی داسې چې گواکي پلار، مور، او ورور يې دلته په ميلو راوستي اوخپله يې هلته يوې خواته ډډه ورته وهلې اود دوی څارنه کوي... موږ اوږده موده په هغو شپوکې چې چا يې تصور هم نه شوکولای په خورا خوشالۍ سره تيره کړه، زموږ راتگ ته دوې ورځې پاتې وې چې يومازديگرې موږ ټول زما دمور اوپلار هديرې ته دوروستي خدای پاماني په خاطر ولاړو، هلته مو دعا وکړه او له خدايه مو ددوی پرقبر د مرستې اوبښنې غوښتنه وکړه، رښتيا

دهغوی دقبرونو څنگ ته مې له خپل ځانه ماشوم جوړ کړلکه زموږ نور کلیوال ماهم دڅو شیبوله پاره دهغودقبروپه خاورو او شگو باندې لوبې وکړې، دیوې اوږدې شیبې له پاره مې دخپل ژوند داتولې هسکې او ټیټې هیرې کړې او ځان مې داسې کړې ولکه چې همدا اوس زه ددوې په غیږه کې یم...

لکشمي زما له مشرې خور سره ددهیرې په منځ کې یوې اوبلې خواته قدم واهه او زما خور دهرقبر اوهرکلیوال دقبرلیکلې ډبرې وربښودې اودهریوه دمرگ ترخه کیسه یې ورته کوله: — دا دجمهوری ارگ دتورن میرزمان قبردی... چې دنجیب په زمانه کې دهاوان په گولې شهید شو... دا دامان گل قبردی چې دکابل په جنگو کې د دوستم او مسعود جگړه مارو شهید کړ، دوه ویشتن کلن وو... اوداهغه څلور شهیدان دي چې اشارو یوازې په دغه گناه چې یوازې په لیک لوست پوهیدل اودقوم دمخې څوک وو په یوه ورځ شهیدان کړل... داڅلورواړه زما ترونه وو... دادجواهرې ببی اودهغې دلمسی آمنې قبردی چې دشورویانو الوتکې پرې راغلې او دوی یې په داسې حال کې چې دلمسی لاسونه یې ددې په غاړه کې وو شهیدانې کړې... اودازما ترور وه...

زه لاهم دخپل مور او پلار دقبرونو څنگ ته ناست وم، لکشمی اوزما خورهمداسې دقبرونه په باره کې غږیدې ما یې غږونه اوریدل چې یوناڅاپه هلته وړاندې زما مشرې خور او لکشمي ته ورڅیرمه بدرنگه چاودنه وشوه، زه تراوسه دخپل مور او پلار له قبرونو سره ناست وم، دعاوې مې کولې چې دوږې شوې، په دغو دوږو کې دغه بدرنگه غږ دځان له پاره دعا او هرڅه رانه هیرکړل، دچاودنې په لورمې ورمنده کړه، زما تررسیدو دمخه زموږ کلیوال نارینه او ښځې راورسیدل، زما مشره خور خو همالته ځای پر ځای شوې وه، لکشمي په

دغه مهال چې ديوه جوړشوي قبرڅنگ ته دريدلې وه، يوازې کينه پښه يې په يوه پارچه باندې لگيدلې وه، کله چې زه ورو رسيدم، هغې پرما پسې کتل او زما په لټه کې وه، سره له دې چې زياته خوړ شوې نه وه، خو داسې ډاره شوې وه چې په هيڅ هم نه پوهيده، چې داجوره ده که نه، نه پوهيده چې زخمي شوې که نه، خو کله يې چې زما مشره خورتوتې ټوتې وليده، چغې يې کړې، داسې چې له ډيره درده بې حاله شوه، کليوالوچغې سره وهلی، له ولسوالۍ څخه يوامبولانس راوړسید، لکشمی يې زر دولسوالۍ کلينیک ته وليږدوله، نورکليوال، زما دخور دمړي په ټولولو اوسمبالولو باندې بوخت شول، زه هم په دوړوکې پټ شوی وم، له هديرې يې راويستم، په لاره کې مې نهه کلنه خوړځه لوڅې پښې مخې ته راغله غيږه يې راکړه اوخدای ته دشکرانې په نامه سرلوڅ کړ، خو له دې نه وه خبره چې ترما يې هم ورنژدی څوک چې هغه يې موروه نوره د دوی له سره دابدله پاره لرې شوې وه، په غيږکې مې راوښوله اوله ځانه سره مې په ژړا ژړا روانه کړه، دواړه دلکشمي پرخوا روغتون ته وروخوځيدو، هلته ورغلو، لکشمي سترگې لوڅې کړې وې، کله يې چې زما پر خوړځه سترگې ولگيدې، ناڅاپه يې ترخوله راووتل:

— او دماخدايه... لکه چې له موره يې نه ده خبره.... (په چيغو چيغو يې هغه په غيږه کې ونيوه).

له يوې گړۍ وروسته، له کلينیکه بيرته زموږ دکورپه خوا راروان شو، زموږ په کور کې هيڅوک نه وو، زموږ دکورتول غړي زموږ دنورو خپلوانو کره تللي وو، موږ هم هلته ورغلو، زما دخور جنازه هم هلته ايښې وه، لکشمي دهغې په جنازه باندې دقران شريف تلاوت په خپل ځانگړي غږ کې چې په هند کې

هم دقران لوستلو له امله پرتولو گرانه وه پيل كړ، تر سپيده چاوده يې قران شريف پرې ختم كړ، زموږ كليوال په هغه شپه ترسهاره پورې دلکشمی دقران تلاوت ته كيناستل او هغه څه يې چې دښځواوهغه هم دښاري ښځو په اړه ويل او اوريدل گرده سره هير كړي وو، زموږ كليوالواوس دلته ددوښځوله هيښنده برخليک سره مخامخ شوي وو، زما خور چې مين وژلې وه او اوس زموږ په مخ كې شهيده پرته وه اود لكشمي چې هم په قرآن پوهيده اوهم په كمپيوتر...

موږ څوورځې نورهم پاتې شوو، لكشمی زموږ له خپلوانوڅخه هيله وكړه چې زماخور كورنۍ له ځان سره بوځي... هغوی هم ورسره ومنله موږ له ځان سره دهغوی كورنې ټوله هند ته راوسته اوپه څوورځوكې مودهغو رسمي كارونه خلاص كړل، دلکشمي كورنۍ دهغې موراوپلار زموږ له دغې پيښې څخه نه ووخبر، يوازې يې مور ته ويلي ووچې موږ له يوې كورنۍ سره چې زموږ ميلمانه به وی در روان يو...

موږ هند ته را ورسيدو، زموږ دوستانو پر هغه مهال چې موږ هيواد ته روان وو، له يوه اوبل سره ويل چې گواکي نورښايی بيرته هند ته رانه شو، ځکه به ټولو يوه او بل ته ويل چې: کابلۍ والا کابل جا رهين هين... (کابلۍ والا کابل ته روان دی...) يوشمير خولا زموږ په تگ باندې خورا خواشيني هم وو، په دې چې هلته حالات سم نه وو، ځکه به ټولوويل چې يوڅه صبرو کړئ تراوسه هم دکابلۍ والا دتگ له پاره هلته شونتياوې نشته، خو زما اوډيرد لكشمی پريکړه همداهو چې بايد ولاړشو خو چې کله راغلو هغو به راته ويل چې موږ خودرته ويل چې حالات ښه نه دي، دوی زموږ خپلوانو ته هم دا خبره کړې وه چې کابلۍ والا بيرته راستنيدونکی دی... هغه راځي په دې چې هلته حالات...

هغوی ته دا معلومه وه او په پوهیدل چې هلته تراوسه هم هغوی پرواک دي، چې خپله اراده نه لري، اودوی دهغه واکمن پرضد سخته جفا وکړه چې یووخت یې نړۍ ته چغې وهلې او ویل یې: ... که دا دړوندو او کنو لښکر پردغه ښارهمداسې سرايله راننوت، په دغه ښار کې به دوينوسيلا بونه وبهیري، هو، بیا ونه وایاست چې داکا رما وکړ...

زما دخور کورنې هم له موږ سره هند ته راغله، دلکشمی کورنې زموږ په وروستی پېښه خبرشول، هغوی زما دخور له کورنې سره داسې خواخوږي وښوده چې هغوی فکر نه کاوه هند ددوی خپل هیواد نه دی، ماشومانو دلته ښوونځی پیل کړل اودهرڅه څارنه یې ما او لکشمی کوله... لږ موده نه وه تیره چې پرافغانستان باندې امریکا ور وبلوسیده، بیا یې خلکو ته دشورویانو دوران ورپه یاد کړ، بیا یې پرکلیواو کورونو باندې بمبارۍ پیل کړې، په زرگونو خلک ددوی دیرغل په لمبو کې لولپه شول، د خلکو پخوانې زخمنه لانه وو تپۍ شوي چې نور ورباندې زیات شول، لاتراوسه هلته دزرگونو بې گناه وو وینې نه وې وچې شوې، چې وینو بیادوینورنگ واخیست... او زموږ هیواد یوځل بیاد پردیو خدايانو دمزاوچر چو ډگرشو. په زرگونو خلک چې د کابل له سختو جگړو له نارواوو دخو ورځو په نامه راووتل، هغو نوردنړۍ دهمدغو ملکومهاجر شول، په نن اوسبا کې کلونو پرې تیر شول، له ژبو خلاص شول، پښتو ترې هیره شوه، ایمان او عقیده یې دومره کمزوري شول چې نه پوهیدل دکومې عقیدې پلویان او پیروان دي اوان چې یوشمیر خو دې پولې ته هم ورسیدل چې نه پوهیدل پلاراونیکه یې څوک وو؟...

زما دخور ماشومان زموږ يوازنى ياران وو چې دوى زموږ ژوند اوزموږ د بچيانو ژوند ته نوې رنگ ورکاوه، شېو زما وږه خوږڅه وه چې له موره درى کلنه پاتې شوه، هغه لکشمى لکه دځان په شان چې انا يې رالويه کړې وه روزله، اوس هغه رالويه شوې وه، کلونه وروسته يوه ورځ مو په کورکې زما اولد لکشمي دځوانۍ د دوران يوه خبره را ياده کړه، هغه چې يو مهال ما له هغې څخه اوريدلې وه چې په هندکې ولې دومره ډير خدايان دي؟ او دې را ته بيا ويلی وو چې: له دې امله چې دلته خدايان خوشاله دي ځکه يې دغه سيمه دځان له پاره خوښه کړې ده. موږ همدغه خبره سره کوله چې پر شېو هم ښه ولگيده، لکشمي ته يې مخ ور واپراوه:

— ببو، دا خو رښتيا ده، زموږ دهندي ژبې ښوونکې هم پرون دا خبره کوله، چې نن سبا په نړۍ کې خدايان دوه ډوله دي، يو هغوى دي چې انسانانوته خیر رسوي چې هغه رښتینې خدايان دي او بل هغوى دي چې له ځانو يې خدايان جوړ کړي او انسانان له هغو څخه ښه ورځ په سترگو نه وينې... لکشمى بيا پوښتنه ترې وکړه:

— ته دا خبره مه کوه گناهگار يږې، موږ خود يوه خداى چې هغه دهرڅه واکمن دى، پيروان يو او پر هغه باندې وياړو...

— ببو، زه دا خبره منم، دا زما باور دى،... خو يوه خبره ده او هغه دا چې زموږ هيواد ته هم وگوره، هلته اوس نه څوک د يوه خداى مني او نه هم د پيرو، نه څوک د يوه خداى په لاره ځي اونه هم د پيرو... پوهيږې هلته څه حال دى؟

لکشمي خوشيبي ورته په فکر کې شوه، دهغې مور او دهغې دمړينې شيبه ورياده شوه، په ځير ځير يې شپوته وکتل، سترگې يې له اوښکو ورته راډکې شوې، په غيړ کې يې ونيوه، دهغې له اوږې يې په ډکو سترگو ماته وکتل، نوره هم را سره شوه، زړه يې نور هم را ډک شو، خو خپله ژړا يې دهغې ماشومې په خاطر په خپل ستوني کې خپه کړه، هغه يې نوره هم په غيړ کې سره کلکه کړه او دهغې ځواب يې ورکړ:

هو، ته رښتيا وايي زموږ په زمانه کې اوس هر څوک دخدايي دعوه کوي، دخدا په نامه دخدا پر بنده گانو ظلمونه کوي، وژني يې، لوتي يې او عزت يې ترې اخلي... ميندې وژني، اوخويندې سرتوروي... خونه پوهيرې چې هغوی خدايان نه دي هغوی شيطانان دي، هغوی دمينې او ژوند، دخدا اوخوښۍ وژونکي دي. هندوان وايي، هغوی خدايان نه دي، خدايان مينه ناک وي، هغوی دمځکې مور له غيړې دانسانيت ضد کړو وړو نوم له منځه وړي، خدايان جوړونکي وي، او شيطانان وړانونکي... همداده چې مينه خوښوونکي تل وايي: موږ له خداي او خدايانو سره مينه لرو... دهندوانو ډير خدايان له هندکې موراوهندکې مځکې سره مينه لري، ځکه دلته خوشاله دي...

ډيره موده نه وه تيره چې دنړۍ پرمخ يوه داسې پيښه چې دچاپه خوا اوخاطر کې نه تيريده په معجزه يې ډول رامنځ ته شوه... اولکه چې اوريدل به مې دکسري مانې زموږ دحق داستازي له پرکيدوسره سمه ونږيده...

دنړۍ تر ټولو لوړ برجونه په يوه شيبه کې پرمځکه راپر يوتل... تر ټولو لوړ برجونه... تر ټولو ښکلي... او تر ټولو پياوړي...

زما ورې خورځې چې دلکشمې خبره يې له ياده نه وه ايستلې، په هغه ورځ چې دنړۍ دغه لوی لوی برجونه راولويدل زموږ ټولو په منځ کې په ماشومانه موسکا سره وويل:

— زه اوس پوه شوم چې شيطانان چيرې دي...، اوپوه شوم چې خدايان چيرې خوشاله دي... راځئ دغوخلکو ته ووايو چې په خولو مو لاسونه ونيسي اونوريوبل ته مه وياست چې خدايان دلته خوشاله دي... په دې چې که شيطانان يې واورې چې دلته رانه شي...

(پای)

نوی ډیلی

نېروپوهنتون / د ۲۰۰۱ کال د نوامبر شلمه

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک له هېواد پال او فرهنګپال شخصیت
بناغلي (احمد الله علیزی) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر
چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویایي چې د علمي اثارو د
چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو
هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او
مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا ددې اثر له لیکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه
کوو چې ددې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

GODS ARE HAPPY HERE

“Second Novel”

in pashto language

1995-2001 years

By: A.K.Rashid

د افغانستان ملي تحريک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ۱۱۴

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library